

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Urška Petek

Naslov diplomske naloge: Vpliv univerzalnega temeljnega dohodka na življenje študentov in prvih iskalcev zaposlitve

Kraj: Ljubljana, Slovenija

Leto: 2011

Št. strani: 102

Št. grafov: 0

Št.prilog: 4

Št. virov: 50

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Deskriptorij: univerzalni temeljni dohodek, primerjava s trenutno ureditvijo socialne politike, gospodarska kriza, kritike UTD-ja, posledice UTD-ja, študentje, mladi in prvi iskalci zaposlitve, brezposelnost/zaposlitev, izobraževanje, študentsko delo, finančna odvisnost mladih

Povzetek:

V diplomskem delu smo raziskovali individualne mesečne proračune desetih študentov oziroma prvih iskalcev zaposlitve. Hoteli smo spoznati, kolikšni so njihovi povprečni mesečni dohodki in odhodki ter zadovoljitev katerih potreb jim ti omogočajo. Poleg tega je raziskava usmerila pozornost na vpliv finančne situacije intervjuvancev na druga področja življenja, kot so zaposlitev, izobraževanje, oblika gospodinjstva, v katerem živijo in socialne mreže.

Diplomsko delo vsebuje primerjavo individualne strukture trošenja znotraj trenutne ureditve ter znotraj ureditve univerzalnega temeljnega dohodka. Z

raziskavo smo želeli prikazati pozitivne vplive univerzalnega temeljnega dohodka na finančno oziroma zaposlitveno situacijo intervjuvancev ter na njihovo opolnomočenje v vodenju lastnega življenja.

THESIS INFORMATION

Name and surname: Urška Petek

Thesis title: Influence of implementation of basic income on a life of a students and frist-time job seekers.

Place: Ljubljana, Slovenia

Year: 2011

Number of pages: 102 **Number of charts:** 0 **Number of attachments:** 4

Number of sources: 50

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Keyworda: basic income, comparison between current regime of social policy and employment, economic crisis, arguments for and against BI, consequences of BI implementation, students, young people as first time job seekers, (un)employment, education, student work, financial dependency of young people

Abstract:

In my thesis we have studied the individual monthly budgets of ten students and first-time job seekers. Our intention was to determine the size of their average monthly payments and incomes, as well as the fulfillment of which needs these meet. Besides this the study drew attention on the role of the financial situation of the interviewees on other areas of daily life, such as employment, education, the form of their residing household and their social networks.

The thesis holds a comparison between the individual expenditure structure within the current regime and the expected expenditure structure under the regime of a guaranteed minimum income. The intention of the study was two-fold - first we wanted to show the positive effects of the guaranteed minimum income on the financial or employment situation of the interviewees, and consequently, the effects on their empowerment in the management of their life.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV UNIVERZALNEGA TEMELJNEGA
DOHODKA NA ŽIVLJENJE ŠTUDENTOV IN PRVIH
ISKALCEV ZAPOSLOTITVE**

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Urška Petek

Ljubljana, 2011

Zahvala:

Najprej bi se rada zahvalila svojim staršem in bratu Matevžu za vso podporo in ljubezen, ki jo brezpogojno izražajo skozi celotno moje življenje.

Zahvalo namenjam tudi fantu Blažu, ki mi je v času pisanja diplomskega dela stal ob strani, me miril ter podpiral. Prav tako sem srečna, ker imam prijatelje, ki so me ob stresnih časih nasmejali in za trenutek pomagali pozabiti na težave.

Lepe besede zahvale namenjam mentorju doc. dr. Sreču Dragošu, ki mi je s svojo strokovnostjo kvalitetno svetoval in tako pomagal urediti moje razpršene misli v smiselno celoto.

Hvala vsem intervjuvancem, ki so bili pripravljeni z menoj deliti tako osebne podatke in pripomogli k oblikovanju mojega diplomskega dela.

Predgovor:

Družba sedanjega časa je v prehodu iz moderne v postmoderno družbo, kar prinaša spremembe na posameznikovo poslovno in osebno življenje. Ureditev socialne politike moderne družbe je močno vezana na tradicionalne oblike dela, npr. na redne zaposlitve za nedoločen čas. Število tovrstnih zaposlitev se krči in s tem tudi možnosti zaposlitev, ki so dostopne vse manjšemu številu ljudi. Na podlagi tega lahko sklepamo, da postaja moderna socialna država zastarela ter neprimerna rešitev za probleme sedanjega časa. Potrebujemo nove odgovore na prisotne razvojne dileme (Korošec, 2010a).

Številni avtorji kot rešitev iz težav, ki jih v 21. stoletju prinašata predvsem neoliberalni kapitalizem in globalizacija, vidijo v Univerzalnem temeljnem dohodku (UTD)¹.

UTD je v zadnjih dveh desetletjih postopoma postajal subjekt številnih javnih razprav. Nekateri ga predstavljajo kot nujno zdravilo za številne socialne težave, ki vključujejo brezposelnost ter revščino. Nasprotniki opisujejo idejo UTD-ja kot noro, ekonomsko pomanjkljivo idejo, kot etično sporni predlog, na katerega bi morali čim hitreje pozabiti in dati prednost politično bolj sprejemljivim idejam (Van Parijs, 2000).

V pričujočem diplomskem delu želimo sistematično in razumljivo prikazati idejo UTD-ja. Ker je med zagovorniki in kritiki veliko nestrinjanj glede njegove koristnosti, pravičnosti in dejanske zmožnosti implementacije v trenutni sistem, smo se odločili prikazati, od kod izvirajo kritike in kako jih opravičujejo zagovorniki. Na podlagi tega bomo izpeljali argumente za in proti ter podali primerjavo trenutne ureditve socialnih transferjev z ureditvijo, ki jo ponuja. Potemtakem smo se osredotočili na možne vplive univerzalnega temeljnega dohodka v primeru njegove implementacije v sedanjo socialno državo ter, najpomembneje, njegovo koristnost bomo povezovali z spremembami družbenega profila mladih v Sloveniji danes, ki so zaradi sprememb na trgu dela postali ena izmed najbolj ranljivih skupin.

¹ Univerzalni temeljni dohodek se v angleškem jeziku glasi Basic Income.

KAZALO:

1. UNIVERZALNI TEMELJNI DOHODEK.....	11
1.1. OPREDELITEV:	11
2. Primerjava UTD z tradicionalno ureditvijo sistema socialne pomoči	13
2.1. INDIVIDUALNOST UTD.....	14
1.1. NEPOGOJENOST UTD	15
1.2. UNIVERZALNOST UTD	17
1.2.1. Pogojeno s državljanstvom ali stalni prebivališčem	17
1.2.2. Otroci, upokojenci, zaporniki	18
1.3. Višina UTD.....	19
1.4. UTD je cenejši, bolj transparenten, manj administrativno zahteven in bolj učinkovit.....	22
2. Gospodarska kriza in UTD.....	23
3. Pozitivne posledice uvedbe UTD.....	25
3.1. Ločitev trga dela in dohodka	25
3.2. Zmanjšanje revščine	26
3.3. Večja pripadnost prebivalcev	27
3.4. UTD in zaposlitvene dejavnosti.....	28
3.4.1. Sprememba v odnosu med delodajalci in delojemalci in sprememba v ponudbi del	28
3.4.2. Večje poslovno tveganje delavcev.....	30
3.4.3. Motivacija	31
3.4.4. Študentsko delo	31
3.5. Zmanjšanje stigmatizacije.....	32
4. ZMOTNE PREDSTAVE O UTD-ju	32
4.1. UTD vsakemu kot dodatni zaslužek k plači	32
4.2. UTD spodbuja lenobo	33
4.3. UTD povečuje brezposelnost in slabi gospodarstvo, ker ljudje nočejo več delati	33
4.4. Vsak je sam odgovoren za svoje življenje, UTD pa daje potuho.....	34
4.5. UTD bi nekateri porabili v družbeno nekoristnih aktivnostih	35
5. Kritike UTD-ja.....	35
5.1. Migracije	36
5.2. UTD ni pravičen.....	37
5.3. UTD zanemarja pozitivne razsežnosti dela.....	37
5.4. UTD bi plače še dodatno znižal	39
5.5. Nesmiselno je UTD dajati tudi bogatašem	39
5.6. UTD si lahko privoščijo samo bogate države.....	40
5.7. Zakaj bi plačevali ljudem, ki ne počnejo ničesar	41
5.8. UTD naj bi poslabšal že obstoječo dualizacijo dela	42
5.9. UTD ni najprimernejša rešitev, obstajajo bolj primerne alternative	42
6. UTD v primerjavi z drugimi predlogi	43
6.1. NEGATIVNA DOHODNINA	43
6.2. SUBVENCija NIZKO PLAČANIH DELOVNIH MEST	44

6.3.	PARTICIPACIJSKI DOHODEK.....	44
6.4.	DELNIŠKA DRUŽBA ali DRUŽBENA DIVIDENDA.....	45
7.	DRUŽBENI PROFIL MLADIH V SLOVENIJI	46
7.1.	BREZPOSELNOST MLADIH VODI V PODALJŠEVANJE IZOBRAŽEVANJA	47
7.2.	ŠTUDENTSKO DELO	49
8.	RAZISKAVA	52
8.1.	PROBLEM.....	52
8.1.1.	Raziskovalna vprašanja.....	53
8.2.	METODOLOGIJA.....	54
8.2.1.	VRSTA RAZISKAVE.....	54
8.2.2.	TEME RAZISKOVANJA.....	54
8.2.3.	MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	55
8.2.4.	POPULACIJA IN VZORČENJE.....	55
8.2.5.	ZBIRANJE PODATKOV.....	55
8.2.6.	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV.....	56
9.	REZULTATI.....	57
9.1.	Podatki o intervjuvancih	57
9.2.	Individualni mesečni proračuni.....	57
9.2.1.	Viri dohodkov in dohodkovna stabilnost.....	58
9.2.2.	Mesečni dohodki in prag revščine	60
9.2.3.	Kaj intervjuvancem omogočajo trenutni dohodki.....	61
9.2.4.	Vzorci razpolaganja z obstoječim denarjem.....	62
9.2.4.1.	Odhodki intervjuvancev	62
9.2.4.2.	Izredni dohodki	62
9.3.	Socialne mreže mladih.....	64
9.3.1.	Od koga si sposojaš denar	64
9.3.2.	Vpliv sposojanja denarja na medsebojne odnose.....	64
9.4.	Načini varčevanja (odpovedi)	65
9.5.	Oviranosti pomanjkanja	66
9.6.	Mladi in nadaljevanje študija	66
9.7.	Mladi in zaposlitev	67
9.7.1.	Dostojna služba.....	68
9.7.1.1.	Bi sprejeli nedostojno službo	69
9.7.1.2.	Zakaj (ne) bi sprejeli nedostojno službo	70
9.7.2.	Kaj menijo za dostopnost služb v prihodnosti	70
9.8.	Mladi in vrednote	71
9.9.	Mladi in počitnice	72
9.10.	Mladi in UTD	72
10.	RAZPRAVA	75
11.	SKLEPI.....	87
12.	LITERATURA IN VIRI.....	91
13.	POVZETEK	96
14.	PRILOGE	98

14.1.	Smernice za intervju	98
14.2.	Zapisi zapiskov.....	100
14.3.	Potek analize	107
14.4.	Sklepne tabele	121

1. UNIVERZALNI TEMELJNI DOHODEK

1.1. OPREDELITEV:

Ideja o univerzalnem temeljnem dohodku, ki bi pripadala vsakemu posamezniku znotraj določene države sega v 16. stoletje. Razprave o minimalnem dohodku so se na koncu 18. stoletja razširili na novo idejo o nepogojenem enkratnem znesku. Ti dve sta bili sredi 19. stoletja nato združeni z namenom, da bi se oblikovala ideja nepogojnega temeljnega dohodka (Basic income earth network, 2010a).

Univerzalni temeljni dohodek, ta v bistvu precej enostavna ideja, je po svetu znana po presenetljivo veliko različnih imenih, kot so npr. »državljska plača«, »zajamčeni minimalni dohodek«, »temeljni dohodek«, »socialni dohodek«² ipd. Pogosto je po svetu uporabljen izraz Zagotovljeni temeljni dohodek (ZTD), ki izraža podobne programe okoli sveta, ki strmiijo k zagotovitvi univerzalne dohodkovne podpore. Ime ZTD je bilo izbrano, ker je le-ta hkrati podoben izrazu »Temeljni dohodek«, katero različico najbolj poznamo v Evropi danes, istočasno pa spominja na izraz »zagotovljen dohodek«, kot idejo, ki so začeli resno obravnavati v Združenih državah leta 1960 (USBIG, 2011).³

Ideja o UTD-ju je pri nas manj nova, kot se zdi na prvi pogled.⁴ Eden izmed prvih, ki ga je predstavil slovenski javnosti, je bil sociolog, pisatelj ter akademik Veljko Rus. Že leta 1991 je izpostavil potrebo po uvedbi zajamčenega »osebnega državljskega dohodka« oziroma »delno osnovni dohodek« kot temelj socialne varnosti. Že pred dvema desetletjema je Rus opozarjal na uničevalne posledice globalizacije tržne ekonomije in pospeševanja tehnološkega razvoja, ki zmanjšujeta eksistencialno gotovost ter prinašata vse več sprememb, danes pa so

2 Angleški izrazi podanih različic imena univerzalni temeljni dohodek so slednji: državljska plača ali *citizen's wage*, zajamčeni minimalni dohodek ali *Guaranteed Minimum Income*, temeljni dohodek ali *basic income*, ter socialni dohodek ali *social income*.

3 ZTD oz. zagotovljeni temeljni dohodek se v angleščini glasi *The Basic Income Guarantee*. Temeljni dohodek ali *basic income* ter zagotovljeni dohodek kot *guaranteed income*.

⁴ V Sloveniji je ideja UTD znotraj stroke aktualna že kar nekaj časa, kljub temu pa je večini prebivalcev še vedno neznana.

se razmere še poslabšale. Rus je tako prepričan, da bi zaradi tega bilo potrebno uvesti državne mehanizme, ki bi nudili večjo socialno varnost tako posameznikom kot tudi družinam (Rus, 1992). Devetdeseta leta 20. stoletja so prinesla prestrukturiranje trga dela. Postali smo družba storitev, globalizacija in digitalizacija sta povzročili redčenje delovnih mest ter povečali delež atipičnih zaposlitev, ki so postale vse bolj kratkotrajne. Te razmere so sprožile ekonomske, socialne in moralne debate po vsem svetu o potrebi po novih modelih delovanja socialne države, ki bi odgovorila na socialno negotovost, v katero je zapadel velik del prebivalstva razvitih družb (Pribac, 2009). Do največjega povečanja začasnih zaposlitev v Sloveniji naj bi prišlo ravno med mladimi kot prvimi iskalci zaposlitev. Jasno se izkazuje podaljševanje in zaostrovanje pogojev prehoda iz sistema izobraževanja v redno zaposlitev (Lavrič, Klanjšek 2010: 125–132). Tako lahko rečemo, da sedanji čas kliče po novih pristopih k urejanju tega področja, moramo se mu prilagoditi, zato so razmisleki o uvedbi ideje kot je univerzalni temeljni dohodek potreben.

Definicije UTD-ja so številne in med seboj precej podobne. Odstopanja pa nastopijo v delih definicije, ki se navezujejo na določene značilnosti posamezne države, npr.: da bi se UTD izplačeval tudi otrokom pod 18 let, da bi bil lociran na državljane ali prebivalce, da bi si ga država dejansko lahko privoščila ipd.

Splošno sprejeta definicija (univerzalnega) temeljnega dohodka, ki jo ponuja “Svetovna mreža za temeljni dohodek“ je:

“Temeljni dohodek je dohodek, ki je brezpogojno zagotovljen vsem na individualni ravni, brez preverjanja sredstev ali zahtev dela. Je oblika zagotovljenega minimalnega dohodka, ki se od trenutnih socialnih pomoči znotraj številnih Evropskih državah razlikuje v treh pomembnih značilnostih:

- izplačan je posamezniku namesto gospodinjstvu,
- izplačan je ne glede na ostale vire dohodkov,
- izplačan je brez zahteve po kakršnih koli obliki dela ali zahteve po pripravljenosti, da

se zaposlitev sprejme, če je ta ponujena.“

(Basic Income Earth Network, 2010b)

Eden izmed slovenskih zagovornikov UTD-ja, fizik Uroš Boltin, le-tega opisuje kot stalen dohodek, najverjetneje izplačan v mesečnih zneskih, ki ga država brezpogojno izplačuje vsem svojim prebivalcem, neodvisno od drugih dohodkov, zaposlitve, premoženja, družinske situacije, pripravljenosti sprejeti ponujeno delo ali katerih drugih pogojev, ki se navezujejo na preverjanje stanja posameznika (Boltin, 2008). UTD bi posamezniku zagotovil preživetje, vsaj minimalno eksistenčno varnost. Posledično bi zmanjšal revščino, poenostavil socialno politiko, povečala bi se delovna motiviranost, odvisne prebivalce pa bi spreobrnila v atomizirano družbo (Korošec, 2010b).

2. Primerjava UTD z tradicionalno ureditvijo sistema socialne pomoči

Predlog UTD-ja je zelo drugačen od trenutne ureditve, vendar še kljub temu realen in politično atraktiven.

Tukaj bomo izpostavili karakteristike UTD-ja, ki ga ločijo od obstoječih sistemov socialne pomoči, ter kaj bi resnično lahko uvedba sistema UTD-ja doprinesla v današnji tradicionalni sistem socialne politike, ki kljub neučinkovitem reševanju problemov 21. stoletja še vedno temelji na ideji socialne države, ki se je oblikovala v poveljnem času.

Trenutno smo v obdobju, ko se v Sloveniji srečujemo s številnimi spremembami zakonov. Spremembe v slovenski zakonodaji, še posebej tiste, ki se navezujejo na področje socialnega varstva in zaposlitve, slabšajo socialni in ekonomski položaj povprečnega posameznika. Menimo, da bi bilo potrebno preusmeriti pozornost na maksimiranje človekovih pravic. UTD pa bi s svojo univerzalnostjo in brezpogojnostjo pripomogel k vrnitvi egalitarnosti družbe.

V predlogu za uvedbo UTD-ja v Sloveniji je dr. Valerija Korošec, sociologinja, UTD predstavila kot inovativno idejo, ki vsakemu posamezniku omogočila minimalni nivo dohodka, ne glede na premoženje in zaposlenost. Na ta način učinkovito preprečuje širjenje

revščine, zagotavlja avtonomijo posameznika ter njegovo delovno motiviranost in iniciativnost, medtem ko hkrati poenostavlja vladne socialne politike. Temelji ideje UTD-ja izvirajo iz prepričanja, da upravičenost do le-tega izhaja iz pripadnosti določeni družbi oziroma državi in iz skupne lastnine te skupnosti. (Korošec, 2010a:3).

Trenutni sistem socialnih pomoči je krivičen, izključujoč, povzroča odvisnost prejemnikov, producira zaposlene revne, poleg tega pa tudi stigmatizira. Nima pa uničevalnih posledic samo na posameznika, prav tako je nekoristen tudi za družbo kot celoto. Je netransparenten, administrativno zahteven in drag, poleg tega pa širi delo na črno.

2.1. INDIVIDUALNOST UTD

UTD je individualiziran prejemek, ki se razlikuje od tistih ukrepov, ki so oblikovani tako, da prinašajo korist tistim posameznikom, ki živijo znotraj družine oz. skupnega gospodinjstva. Kljub temu pa individualnost prejemka ne bi spodbujala samskega življenja, saj bi ohranjala ekonomsko spodbudo za ustvarjanje in ohranjanje veččlanskih življenjskih skupnosti (Pribac, 2009). Z individualno upravičenostjo UTD zmanjšuje goljufanje, navidezno ločevanje in ljudi nagraduje za pripravljenost živeti skupaj (Korošec, 2010b).

Trenutna ureditev temeljni na prepričanju, da se življenjski stroški zmanjšajo z večjim številom članov v gospodinjstvu, potemtakem osebi, ki živi sama, pripada večja DSP⁵ kot gospodinjstvu. Nasprotno je UTD izplačan strogo na individualni bazi. Ne le v smislu, da je prejemnik vsak posamezni član skupnosti, temveč tudi v smislu, da koliko on(a) prejme, je neodvisno od tipa gospodinjstva, v katerem živi. Shema UTD-ja zato oprosti kakršen koli nadzor nad življenjskimi razmerami in v celoti ohranja tiste, ki živijo v skupnem gospodinjstvu v ugodnejšem položaju. Prav zaradi individualistične narave, se UTD nagiba k ohranjanju skupnega življenja⁶ (Van Parijs, 2000: 6). Ohranjanje skupnega življenja ter

⁵ DSP ali denarna socialna pomoč

⁶ Družina z dvema nezaposlenima odraslima in dvema šoloobveznima otrokoma v zdajšnjem sistemu prejme 831 evrov, v sistemu UTD pa vsega skupaj 1200 evrov oziroma 1100 evrov, ker gre sto evrov za izobraževanje otrok. Pri zaposlenih je to težje izračunati, ker bi se z uvedbo UTD moral spremeniti

promocija le-tega pa je še posebej aktualna na območju Slovenije, kjer je vse pogostejše, da mladi pari ne priznavajo zunajzakonske skupnosti, se registrirajo kot samohranilci ali samohranilke, pogosto je tudi, da zakonski pari potem, ko se formalno ločijo, še naprej živijo v skupnem gospodinjstvu. Takšne odločitve mladi (vse pogostejše) sprejemajo predvsem zaradi finančnih olajšav in bonitet, ki jih prejemajo zaradi samskega statusa (Đokič, 2010).

1.1. NEPOGOJENOSOT UTD

UTD je nepogojen prejemek. Posameznik je upravičen do minimalnega dohodka ne glede na kateri koli drug dohodek, ki ga prejema ali kakšno premoženje ima v lasti. Ena izmed najbolj presenetljivih posebnosti je sigurno to, da je UTD izplačan v enaki količini bogatim in revnim. V najbolj enostavni razlagi trenutnih shem socialnih pomoči deluje odmera te tako, da je najprej določen minimalni dohodek za različne tipe gospodinjstev (samski odrasli, par brez otrok, samohranilec z enim otrokom ipd.), nato so ocenjeni skupni dohodki določenega gospodinjstva, razlika med tem dohodkom in določenim minimalnim dohodkom je nato izplačana posameznemu gospodinjstvu v obliki denarne socialne pomoči (Van Parijs, 2000: 6).

Pri nas tisti, ki je upravičen do DSP-ja, izgubi socialno pomoč s pridobitvijo zaposlitve, kljub temu da ta ni zadostna za zagotovitev eksistenčne varnosti. Strinjamo se s filozofom Brianom Barryom, ki vidi nesmisel v zahtevi, da morajo biti prejemniki podpore za brezposelne v vsakem trenutku pripravljeni sprejeti katero koli delo, svojega časa pa ne smejo uporabiti za opravljanje aktivnosti katere on, in ne družba, opredeljuje kot koristne za njegovo življenje in morda z njimi postrani še nekaj dodatno zaslužiti (Barry, 2004: 67–73). Nepogojenost je tista lastnost UTD-ja, ki zagotavlja sredstva za preživetje precej širšemu krogu članom družbe ter številnejšim ponuja možnost produktivnega vključevanja (Pribac, 2009).

tudi davčni sistem. A informativni izračun vseeno obstaja: z upoštevanjem vseh predvidenih sprememb, razen progresije davčnega sistema (to je naloga finančnega ministrstva), bi bila tudi dva odrasla s povprečno plačo in dvema šoloobveznima otrokoma v sistemu UTD na boljšem.

Ključna prednost UTD-ja je, da pretrga povezavo med podporo in plačanim delom. Nasprotno pa UTD ponuja podporo brez časovnih omejitev, brez preverjanja zaposlenosti in brez preverjanja zakonskega stanu (Alstott, 2004: 79–82). Nepogojenost UTD-ja je tista, ki sprevrača razmerje med dohodki, ki so pridobljeni s plačano dejavnostjo in socialnim transferjem (Pribac, 2009).

Glede na to, da trenutna ureditev vsebuje ogromno pravil, ki določajo upravičenost do DSP-ja, ter stroge pogoje, ki vse prej izključujejo posameznike, kot vključujejo v sistem socialnih pomoči, je razvidno, da to pomeni pogostejše goljufanje za pridobitev podpore (Dore, 2004: 8–86). Marca 2010 je MDDSZ⁷ dalo v javno razpravo nekaj predlogov zakonov s področja socialnega varstva, katerih spremembe bodo močno vplivale na dostop do že obstoječih dobrin, storitev in pravic. Te spremembe lahko povzročijo poslabšanje položaja prav najbolj ranljivih skupin prebivalstva. Opazne so bistvene razlike v primerjavi s prejšnjimi zakoni. Nov zakon je še dodatno otežil dostop do pravic, naredil ga je kompleksnejšega, uvedeni so bili številni krivdni razlogi. Poleg tega pa so določene pravice iz enih zakonov predstavili v druge zakone,⁸ kar je vpeljalo še večjo zmedo. Ti ukrepi jasno sporočajo, da država podpira izključevalne politike, saj vedno večje število ljudi nima dostopa do socialnih pravic (Leskovšek, 2010: 65).

Vedno bolj zaostren nadzor nad prejemniki socialnih pomoči ni tisti, ki bo zmanjšal število goljufij, temveč je potrebno zasnovati takšen sistem, ki bo omogočil vsaj eksistenčno varnost, zaradi katere se bodo ljudje samostojno odločili aktivno participirati v družbi (Korošec, 2010b). Menim pa, da bo to postal običaj tam, kjer bodo člani družbi dobili občutek, da jim družba da tudi nekaj v zameno, ko bodo imeli občutek, da so cenjeni člani družbe.

⁷ MDDSZ ali ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

⁸ Varstveni dodatek in pokojnine so vpeljali v socialno varstvo.

1.2. UNIVERZALNOST UTD

Zakaj univerzalnost? Zakaj bi se UTD izplačeval vsem pripadnikom neke dežele? Zagovorniki UTD-ja izhajajo iz prepričanja, da država oziroma vlada ni edini lastnik družbenega bogastva, naravnih virov, fizičnih in intelektualnih virov ipd. in tako posledično nima izključne pravice do redistribucije le-tega (Alstot, Ackerman, 1999). Z uvedbo UTD-ja bi priznali skupno lastništvo nad temi viri, ki družbi omogoča proizvodnjo in konkurenčno nastopanje na trgu (Simon v Cohen in Pribac, 2004: 45). Ker prebivalci s svojo produktivnostjo in aktivno participacijo v različnih aktivnostih, plačljivih in neplačljivih, prispevajo k večji razvitosti družbe in s tem k večji konkurenčnosti le-te, so tako vsi upravičeni do enakega deleža »zunanjega premoženja« (Barry, 2004: 72).

1.2.1. Pogojeno s državljanstvom ali stalni prebivališčem

UTD je univerzalen, kar pomeni, da so do njega upravičeni vsi člani določene družbe oz. države. Vendar pa se tukaj pojavljajo vprašanja, ali naj bo UTD omejen na določeno skupino prebivalcev, ali ne. Upravičenost se lahko pogojuje z državljanstvom ali pa s stalnim bivališčem, lahko tudi z določenim časom stalnega bivanja (Boltin, 2008).

V predlogu za uvedbo UTD-ja v Sloveniji je zapisano, da bi do le-tega bili upravičeni vsi stalni prebivalci RS,⁹ ker bi se financiral iz davkov, ki so jih dolžni plačevati vsi stalni prebivalci Slovenije,¹⁰ in imajo potemtakem vso pravico do njega. Kot druga možnost pa je, da bi se upravičenost navezovala na status državljanstva, saj ima vsak državljan določene pravice in dolžnosti do svoje državljanske skupnosti, za katere je financiran preko državljanskega dohodka (Korošec, 2010a).¹¹ Če razumemo UTD kot sredstvo, ki bi ukinilo

⁹ RS ali Republika Slovenija.

¹⁰ Tudi tisti stalni prebivalci RS, ki živijo v RS nepretrgoma 10 let.

¹¹ Mogoče je do določene mere upoštevati obe izhodišči (državljeni ali stalni prebivalci), in sicer s predlogom: da Univerzalni temeljni dohodek dobijo vsi državljani RS, kot tudi tisti stalni prebivalci Slovenije, ki živijo v Sloveniji nepretrgoma 10 let, od tega neprekinjeno zadnjih 5 let, preden postane upravičenec do UTD. Na ta način so po kriteriju stalnega bivanja upravičenci za UTD izenačeni z upravičenci za pridobitev državljanstva po Zakonu o državljanstvu republike Slovenije (UR. 1/91),

izključevalne politike, potem se naj članstvo navezuje na vse pravne osebe s stalnim prebivališčem (Van Parijs, 2000: 5). Ena izmed njegovih pomembnejših lastnosti je prav razsežnost vključenosti, ki jo ponuja. Z univerzalnostjo zmanjšuje izključenost, ki jo s številnimi pogoji in krivdnimi razlogi producira trenutna ureditev socialnih transferjev. Prav iz tega razloga se sociolog Veljko Rus sprašuje, ali je omejevanje temeljnega dohodka na državljane preveč ksenofobična rešitev in ali ni po drugi razširitev tega programa na vse stalne prebivalce preveč entropična rešitev (Rus, 2009).

To vprašanje si postavlja tudi politični teoretik William A. Galston ter izraža zaskrbljenost, da v primeru, da se UTD omeji zgolj na ljudi s stalnim bivališčem, bi le-to povzročilo povečanje nagnjenosti držav sprejemnic, da dajejo prednost začasnim delavcem pred novimi stalnimi prebivalci (v Cohen in Pribac, 2004: 41).

1.2.2. Otroci, upokojenci, zaporniki

Tudi v kontekstu starosti so možna bolj ali manj vključujoča pojmovanja upravičenosti do UTD-ja. Pogosto je vprašanje, ali naj bi ga prejeli tudi otroci,¹² upokojenci in zaporniki. Nekateri zagovorniki vidijo idejo UTD-ja kot pravico, ki posamezniku pripada od začetka do konca njegovega življenja. Prizadevajo si, da bi otroci prejeli UTD v istem znesku kot odrasli, torej bi le-ta bil neodvisen od starosti. (Van Parijs, 2000: 5). Kar pa je trenutno značilno za Aljasko, kjer so UTD uvedli že leta 1976. Spet pa so drugi prepričani, da je bolje, da bi posameznik postal do njega upravičen s polnoletnostjo in ne z rojstvom. Takšni starostni omejitvi nasprotuje kar nekaj zagovornikov UTD-ja. Tanja Renner meni, da ni potreben generacijski nadzor. Tudi otroci naj bi prejeli poln ali vsaj polovičen UTD (Renner, 2004: 155). Isti znesek za otroke zagovarja tudi Valerija Korošec. Izhaja iz egalitarnega prepričanja, da ima vsak človek enako pravico do eksistence, torej naj vsak dobi enak znesek UTD-ja. Drugi razlog, zakaj zagovarja takšno ureditev, pa se na naša na samo njegovo transparentnost sistema. V trenutnem sistemu so otroku kot posamezniku ter kot članu gospodinjstva namenjene subvencije, dodatki, štipendije, davčne olajšave ipd., kar je pogojeno s številnimi

¹² Kot otroke tudi imenujem mladoletne osebe, torej osebe pod starostjo 18 let.

podrobnosti glede finančnega položaja njegove družine. Z vidika poenostavitve in pocenitve sistema Korošec zagovarja uvedbo višine UTD-ja, ki bi bila za vse enaka in prav tako tudi namenjena vsem. Upravičenost otrok do UTD-ja bi omogočila, da ga imajo otroci zagotovljenega ne glede na to, koliko zaslužijo starši, kar pa bi dodatno razbremenilo starše. Izpostavila je dejstvo, da bi bila dobra rešitev, če bi bila šestina UTD-ja za otroke in mladino vključena v formalno izobraževanje v obliki izobraževalnega vavčerja (Korošec, 2010a: 32). Idejo vavčerja vidimo v pozitivni in negativni luči. Pozitivno vidimo kot način, ki bi zagotovil dobro izobrazbo vsem otrokom ne glede na položaj staršev v družbi, prav tako bi vpeljal otrokom smisel za odgovorno ravnanje z denarjem. Negativno pa se nam zdi, da bi vavčerji uvedli nepotrebno birokracijo, ki bi zmanjšala transparentnost sistema.

V večini predlogov je temeljni dohodek zagotovljen tudi upokojenim osebam, bodisi na isti višini kot za mlajše odrasle bodisi na nekoliko višji stopnji. Van Parijs pa predstavi tudi možnost, da bi se UTD dopolnjeval z dohodki iz javnih ali zasebnih pokojninskih shem. Osebe, ki prestajajo zaporno kazen, ne bodo prejemale UTD-ja, bodo pa do njega upravičene takoj, ko bodo izpuščene (Van Parijs, 2000: 5).

1.3. Višina UTD

Za mnoge je najpomembnejše vprašanje ravno višina zneska UTD-ja. Le-ta je tisti dejavnik, ki največkrat vpliva na vprašanje sprejemljivosti zamisli in resnične zmožnosti implementacije v trenutni sistem. Višina ni definicijska lastnost predloga UTD-ja, prav tako njegov glavni zagovornik, Van Parijs, v svojem predlogu ne opredeljuje njegove višine (Pribac, 2009). Zaradi neizpostavljanja pomembnosti višine zneska UTD-ja je njegov predlog deležen številnih kritik.

Berry pravi, da bi se prednosti, ki jih Van Prijs pripisuje uvedbi UTD-ja, uresničile pod pogojem, če bi njegova višina dosegala (ali presegala) eksistenčni minimum. UTD bi na tej ravni omogočil ljudem premor med dvema zaposlitvama, možnost, da se dodatno izobrazijo ali ustanovijo novo podjetje (Berry, 2004: 69).

V slovenskem predlogu UTD-ja je višina odvisna od same namembnosti temeljnega dohodka. Če se želi zagotoviti eksistenčna varnost bo potreben UTD v višini eksistenčnih stroškov¹³. Če se želi zmanjšati revščina, se njegova višina veže na prag revščine,¹⁴ za zmanjšanje dohodkovne neenakosti bi moral biti na razpolago ustrezen davčni sistem (Korošec, 2010a). UTD-ja ni mogoče enostavno določiti na mejo preživetja, kajti ta je v vsaki deželi drugačna, poleg tega pa se ves čas spreminja. Kolikšna je raven preživetja, je določeno predvsem z velikostjo bruto domačega proizvoda na prebivalca, razlika med BDP-jem pa je ogromna že znotraj evropskih držav (Mencinger, 2009). Upoštevati bi morali določitev eksistenčnega minimuma, ki predstavlja materialni temelj, arbitrarno pravilo, da mora nov sistem vsaj v enaki meri zagotavljati vsaj tolikšno socialno varnost kot prejšnji. Prav tako pa bi moral biti UTD v smiselnem razmerju do drugih vrst dohodka (npr. plača, pokojnina) zaradi ohranjanja motivacije za formalno plačano delo. Višina UTD-ja bi bila vezana na rast BDP-ja. Obstajal bi sistem valorizacije, ki bi ohranjal vrednost UTD-ja ter ga usklajeval s rastjo BDP-ja. To bi dopuščalo možnost, da UTD preseže višino eksistenčnega minimuma. V primeru padca pa UTD-ja ni dovoljeno znižati (Korošec, 2010a). Offe prav tako meni, da bi v celoti vpeljan sistem UTD-ja dosegel raven eksistenčnega minimuma, vendar pa doda, da bi pridobil lastnost nepreklicnosti ter stalnega prilagajanja trenutnemu tržnemu dohodku (Offe v Cohen in Pribac, 2004:112).

Za Slovenijo se predpostavlja UTD v sorazmerju do eksistenčnega minimuma, torej bi bil vsakemu posamezniku izplačan v višini 300 eur mesečno. Višina je postavljena v razmerju s socialno pomočjo, ki trenutno znaša 229,52 eur (Korošec, 2010b). O njegovi višini se pojavljajo različna menja. Uroš Boltin predstavlja izračune za Slovenijo in meni, da bi bilo bolje, če bi v izhodiščnem trenutku višina UTD-ja znašala 150 evrov ter se postopoma zviševala (Boltin, 2008). Veljko Rus pravi, da v primeru, da je cilj UTD-ja omejevanje socialne izključenosti ter socialne dezintegracije, UTD v višini 1/3 povprečne plače ekonomsko sprejemljiv ter učinkovit (Rus, 2009). V intervjuju je dr. Van Parijs za Slovenijo

¹³ Eksistenčni minimum je definiran na približno 300 evrih

¹⁴ Prag revščine je definiran na 592 evrih

predlagal mesečni znesek 150 eurov na posameznika, ki bi se nato postopoma zviševal (Trampuš, 2007).

Pri izračunu njegove višine je bila upoštevana tudi javna finančna zmožnost naše države. Pogosta so vprašanja o višini UTD-ja pri otrocih. Podana je možnost, da bi ti prejeli 250 eurov gotovine ter izobraževalni vavčer v vrednosti 50 eurov. Aktivacijski oziroma izobraževalni vavčer pomeni, da je potrebno narediti nekaj družbeno koristnega ali solidarnega, da dobiš teh 50 eur. Vavčerji so tudi ena izmed tistih lastnosti sistema UTD-ja, ki bi nekoliko zmanjšala preprostost in transparentnost sistema. Vendar pa bi omogočila, da bi npr. študentje z izbiranjem med različnimi ponudniki lahko vplivali na kakovost izobraževanja (Korošec, 2010b). Rothschildova zagovarja finančno zmožnost vsake države, da uvede UTD, sicer v svoji razlagi za primer poda ZDA, vendar trdi, da vsaka država, kjer je dohodek, ki zagotavlja eksistenčni minimum, precej nižji od povprečnega dohodka, si načeloma lahko privoščijo UTD (v Cohen in Pribac, 2004: 53). Mencinger višino UTD-ja vidi v povezavi z motiviranostjo opravljanja plačanega dela. V primeru, da bil UTD nižji od ravni preživetja, ta ne bi bil posebnega učinka na željo po delu. Če pa bi presegel raven preživetja, bi del prebivalstva delo zamenjalo z brezdeljem, kar pa bi imelo negativne posledice na ponudbo dela (Mencinger, 2010).

UTD daje prednost razdeljevanju dohodka (gotovinskega) pred neposredno negotovinsko preskrbo ali ustreznimi boni za posamezne dobrine. Prejemek v denarju kot vsenamenskem sredstvu je tako manj omejujoč za prejemnika in njegove življenjske interese (Pribac, 2008).

Spremembe postmodernizma so pripeljale do destandardizacije družbenega življenja, javni programi pa pri kategorizaciji prejemnikov še vedno temeljijo na zastarelih socialnih kategorijah, kar pa jim povzroča vse več težav. Zmedo in kaos bi izničila popolna oprostitev pogojevanja in kategoriziranja. Bolj preprosta rešitev, ki je hkrati tudi bolj prilagojena osebnim potrebam posameznika, je, da je upravičencem dan denar, oni pa naj sami odločajo o porabi tega (Goodin v Cohen in Pribac, 2004: 91–97). Upravičenost DSP-ja je pogojena s številnimi pogoji, pravili, kar zmanjšuje manevrski prostor posameznika za opravljanje

svojega življenja v skladu s svojimi veščinami in interesi. Tako pa bo prejemnik UTD-ja lahko sam poskrbel za najboljše koriščenje svojih talentov, na njem bo odgovornost za organiziranje življenja v skladu s svojimi zmožnostmi.

1.4. UTD je cenejši, bolj transparenten, manj administrativno zahteven in bolj učinkovit

Današnji socialnovarstveni sistem se izkazuje za nefunkcionalnega in neprimerne v današnjem času. Povečuje se število revnih zaposlenih, zaposlenih, ki kljub opravljanju plačljive dejavnosti nimajo eksistenčne varnosti. Prepad med revnimi in bogatimi se vse večja, s tem pa izginja srednji sloj, večja se odvisnost prebivalcev od socialnih pomoči ipd. UTD bi tako nadomestil številne mehanizme, nekatere pa bi ustrezno zmanjšal. Vse te parcialne rešitve bi tako nadomestil z enotnim mehanizmom (Boltin, 2011).

Trenutni sistem ni izključujoč samo zaradi številnih pogojev za njegovo upravičenost in preverjanja sredstev, temveč zaradi težke razumljivosti. Socialne pravice so neenotno merjene in dodeljene preko organov na različne načine. Skoraj vsak prejemek preračunava in podeljuje druga institucija po različnih kriterijih. Sistem UTD-ja bi to poenostavil. Od 68 socialnih transferjev bi UTD nadomestil 16 prejemkov, poenotil prejemke otrok in poenostavil bi pot do prejemka. UTD bi nadomestil različne prejemke, ki so v glavnem namenjeni varovanju eksistence posameznika. Nadomestil bi 11 transferjev namenjenim otrokom in njihovim staršem,¹⁵ prejemek za primer brezposelnosti,¹⁶ denarno socialno pomoč.¹⁷ Z namenom poenostavitve sistema je MDDSZ želel uvesti nov zakon, ki bi omogočil enotno procesiranje pravic iz javnih sredstev, vendar je v primerjavi s tem UTD še vedno bolj enostavna in cenejša rešitev. Ob naknadni spremembi pokojninskega sistema bi UTD nadomestil tudi

¹⁵ 11 prejemkov namenjenim otrokom in staršem so: nadomestilo za čas porodniškega odpusta, nadomestilo za nego in varstvo otroka, očetovsko nadomestilo, otroški dodatek, starševski dodatek, dodatek na veliko družino, pomoč ob rojstvu otroka, subvencijo za šolsko prehrano, subvencijo prevoza za dijake in študente, znižano plačilo za program vrtca.

¹⁶ Prejemek za primer brezposelnosti je denarno nadomestilo za primer brezposelnosti.

¹⁷ Izredna DSP in trajna DSP bi bili smiselno prilagojeni.

državno pokojnino,¹⁸ varstveni dodatek ter letni dodatek (Korošec, 2010a).

Aktualne so debate o delu na črno in sivi ekonomiji. Izpostavljena je potreba po spremembah na trgu dela, davčni zakonodaji in sistemu socialnih zavarovanj v povezavi s socialnimi transferji. Predlog UTD-ja je zasnovan ravno tako, hkrati pa vse tri sisteme poenostavlja, jih posledično naredi cenejše, bolj pregledne in s tem tudi bolj učinkovite (Korošec, 2010b).

Ker bi bil sistem bolj transparenten, bi bil manj podvržen goljufijam, in s tem bi izničil zahtevo po nadzoru. Bil bi pošten in vsakemu posamezniku nudil zagotovilo, da kljub temu, če se njegov položaj poslabša, ne bo padel pod eksistenčni minimum. Ker se nihče ne bi počutil prikrajšanega, bi ponujal manj priložnosti za zlorabo zapletenih pravil (Rothschild v Cohen in Pribac, 2004: 55).

Trenutni sistem je precej izključevalen, marsikdo izpade po krivici. Postavljena meja do upravičenosti prejemanja DSP-ja povzroča, da marsikdo izgubi pravico do socialnih prejemkov, ker pade pod mejo upravičenosti zaradi nekaj evrov. Po drugi strani pa omogoča tistim, ki se »dobro znajdejo«, kopičenje socialnih pravic. Z implementacijo UTD-ja pa bi se poenostavil tudi davčni sistem, saj bi se odpravile olajšave, kar pa bi doprineslo k zmanjšani davčni nedisciplini in širjenju področja sive ekonomije (Boltin, 2008). Ker je sistem tako težko razumljiv in zahteven, veliko ljudi sploh ne pozna pravic, ki jim pripadajo. Sistem UTD-ja bi omogočil, da bi ljudje bili bolj ozaveščeni in opolnomočeni ter da bi si lažje sami pomagali in postajali bolj neodvisni.

2. Gospodarska kriza in UTD

Gospodarska kriza je v krizo potisnila tudi socialno politiko. Kot po svetu, v Evropi, tudi v Sloveniji iščemo odgovore na krizo socialne države. Večja je kriza, čedalje bolj se poudarja ukinjanje socialnovarstvene vloge države, ki bi bila odgovorna za zagotavljanje dostojne kakovosti življenja, varnost in blaginjo svojih prebivalcev. Zagotovljena socialna varnost

¹⁸ Višino pokojnine bi konsistentno prilagodil novemu sistemu.

prebivalcev je njihova ustavna pravica, ki pa se vse in vse bolj krči (Vladni portal, 2011).

Socialna država danes ne prinaša emancipacije, ne svobode in ne demokracije. Svoje prebivalce spreminja v odvisne pasivneže. Zaradi zaostrovanja razmer danes po socialnih transferjih posega vse več ljudi, odgovor države pa je v ukrepih, ki bi zmanjšali število upravičencev in povečali nadzor nad njimi. Spodbuja izključno ukrepe, ki se osredotočajo na zaposlovanje. Na podlagi načela subsidiarnosti, ki je temelj današnje socialne države, velja načelo naknadne pomoči. Države nudijo pomoč takrat, ko posameznik nima druge možnosti za preživetje, vendar pod pogojem, da izpolnjuje družbeni dogovor o vzajemnosti, da on daje kaj v zameno. Sistemi socialnih držav zahtevajo, da se ljudje, delovna sila prilagodijo pogojem globaliziranih trgov in interesom kapitalizma (Dilthey, 2008). Socialna politika zgublja moč, podrejata se mora drugim politikam, znotraj njih pa preusmerja svoje delovanje v zniževanje stroškov delovne sile, namesto da bi zagotavljala eksistenčno varnost. Socialna politika je izgubila svojo avtonomijo, ko je postala del kapitalistične ekonomije. Problem je strukturen. Prepletanje ekonomske in socialne politike za prebivalce nosi izjemno izključevalne posledice, ki silijo brezposelne, da prevzemajo ničvredna delovna mesta, ki ne zagotavljajo preživetja. Generirajo zaposlene revne (Dragoš, 2010a). UTD je tako trenutno edini ukrep, ki lahko spremeni strukturno zmešnjavo, loči preživetje (dohodek) in delo v obliki plačane zaposlitve na trgu dela. Tehnološki razvoj ukinja številna delovna mesta, zato ni logično, da bi se obdržala socialna politika, ki temelji na ideji redne zaposlitve za nedoločen čas. Večajo se pritiski tako na zaposlene kot tudi na prve iskalce zaposlitve, ki ne dobijo možnosti, da bi si z zaposlitvijo zagotavljali socialno varnost (Kristan, 2010). Standing vidi UTD kot element, ki bi povečal kupno moč navadnih ljudi. S tem bi spreobrnil negativni tok gospodarske rasti, spodbudil porabo ter prekinil padanje vrednostim na trgu dela. Potrošnja vodi do povečanju proizvodnje, ta prinese nova delovna mesta, nove dobičke, obnovi se gospodarska rast, zato je potrebno ljudi spodbuditi k trošenju denarja za lokalno blago in storitve. Koristno bi bilo UTD uvesti ravno v času krize, ker bi ta dosegel vse ljudi, tudi tiste, ki sedaj v konvencionalnih sistemih socialne pomoči do te niso upravičeni (Horvat, 2009).

Kako krhke so strukture socialne pomoči smo lahko videli v primerih številnih stečajev podjetij, kjer so bivši delavci morali po več mesecev čakati na zakonito socialno pomoč (Stojan, Čokl, 2010), prav tako pa nas je šokiral *Zakon o dedovanju*, ki določa pravico državi, da v zapuščinskem postopku po pokojni osebi, ki je prejela socialno pomoč, zahteva od dedičev vrnitev prejetih sredstev oziroma vpis (so)lastništva na zapuščino. S tem je postala pravica do socialne pomoči posojilo za določen čas (Babič, 2011). Tukaj se lahko vprašamo, ali sploh še potrebujemo socialno državo v takšni obliki, ki s socialnim transferji ustvarja dolgove prejemnikom, prenaša revščino v naslednje generacije ter vzdržuje odvisnost prebivalcev. Ali lahko Slovenijo sploh še imenujemo socialna država?

3. Pozitivne posledice uvedbe UTD

3.1. Ločitev trga dela in dohodka

Potrebujemo mehanizme, ki bodo zagotavljali socialno varnost zunaj trga dela. Kot je rekel Uroš Boltin: »Potrebujemo socialno državo in ne socialnega gospodarstva«. Namen kapitalizem je ustvarjanje dobička, reguliranje trga dela ipd., zato je bolj koristno, če mu pustimo prosto pot, medtem ko socialno varnost predamo v roke drugemu, bolj ustreznemu mehanizmu, UTD je zelo primerna rešitev (Boltin, 2005). Za pozitivno gospodarsko rast je potreben kakovosten človeški kapital. Potrebni so produktivni delavci, ki ne bodo pregoreli v kratkem času, ti pa potrebujejo čas za počitek, čas za pridobitev novega znanja, za napredovanje, čas z družino ipd. (Trampuš, 2007). Ljudje lahko uresničijo svojo pravico do samorazvoja z brezpogojnimi zadostnimi denarnimi sredstvi, ki pa bi jih lahko zagotavljal emancipacijski brezpogojni UTD. Za državo in njene prebivalce je koristno oblikovanje socialne države, ki ne bo vsebovala nikakršnih proizvodno-tehničnih pogojevanj in instrumentov državne prisile. Naloga države bi morala biti ohranjanje in razvijanje solidarnosti družbe. Svojim prebivalcem naj omogoči aktivno in pasivno participacijo, za kar pa so potrebna brezpogojna denarna sredstva ter prost dostop do dobrin (Dilthey, 2008). Izplačilo v gotovini se nam zdi dobra možnost, saj bi ta, za razliko različnih vavčerjev, omogočila uporabo sredstev po lastni želji in presoji. V socialni pravičnosti vidimo več kot le pravico do dohodka, ampak tudi dostop do različnih plačljivih in neplačljivih aktivnosti v

družbi. Trenutna socialna pomoč prinaša tolikšen dohodek s katerimi se v večini ne morejo zadovoljiti niti minimalne življenjske potrebe, kar pa onemogoča participacijo v različnih aktivnostih za samega posameznika, kaj šele za njegove člane družine.

3.2. Zmanjšanje revščine

Kot smo že prej omenili, je očitno, da se v postmodernem svetu manjša število delovnih mest. V primeru, da ostajamo v sistemu, kjer je lahko socialna politika povezana s trgom dela, tedaj naj bi država vsakemu državljanu zagotovila toliko dela, kolikor ga potrebuje za dohodek, s katerim si lahko zadovolji osnovne potrebe (Rus, 1992). Takšna situacija pa je daleč od resničnosti. Država prebivalcem ne ponuja kakovostnih zaposlitev, ki bi ustrezala kvalifikacijam posameznih oseb, a brezposelne stigmatizira in kaznuje. Andre Gorz je bil že leta 1986 prepričan, da je zajamčeni osebni dohodek pogoj za dezalienacijo dela in večjo avtonomijo posameznika, saj jim omogoča aktivno udeležbo v družbenem dogajanju. Ljudje imajo zagotovljeno eksistenčno varnost, tako se ne udeležujejo plačanega dela zgolj zaradi nujno potrebnega plačila, temveč zaradi možnosti aktivne participacije v družbenem dogajanju (Rus, 1992).

UTD pripomore k reševanju položaja nezaposlenih in potencialno nezaposlenih. Bistvo, zakaj bi bili do njega upravičeni tudi zaposleni, je v tem, da lahko tudi oni postanejo začasno ali trajno nezaposleni, bodisi prostovoljno bodisi prisilno (Boltin, 2005).

Menimo, da predpostavka, da so službe vsem razpoložljive in enako dostopne, vendar posamezniki raje izberejo DSP ali nadomestilo za primer brezposelnosti kot plačano delo, je očitno rezultat nevednosti in ignorance. Kakorkoli, resničnost je takšna, da ni dovolj zaposlitev za vsakogar. Nobena država ni zmožna zagotoviti dovolj služb za vse njene državljane. Prejemniki DSP-ja so primorani sprejeti vsako ponujeno zaposlitev, kljub temu da te ne zagotovijo eksistenčne varnosti ter tako producirajo vse večje število zaposlenih revnih. Ni upoštevano, da ni vsaka služba dobra služba. Pogoste so nestandardne oziroma tvegane zaposlitve (začasne službe, polovični čas, samozaposlitev, študentsko delo ...). Delavci v

takšnih zaposlitvah so izredno ranljivi in podvrženi revščini. Razmerje med dobrimi in slabimi službami pojasnjuje, zakaj je število zaposlenih revnih v nekaterih državah tako visoko. Zaposlitev ne preprečuje revščine (v nekaterih primerih jo še dodatno pogloblja), saj vse zaposlitve ne omogočajo dohodka, ki doseže eksistenčno varnost (Pasma, 2010). Ker nekatere zaposlitve niso niti zadostne za zagotovo varnosti pred revščino, se strinjamo z Boltinom, ko pravi, da zaposlitev že dolgo časa ni več zagotovilo za dostojni življenjski standard in socialno varnost, zato je ni učinkovito ostajati pri sedanji ureditvi. Plača in socialna varnost nista več soodvisni spremenljivki, še posebej če upoštevamo naraščajoče število zaposlenih revnih (Boltin, 2005).

Številni kritiki izpostavljajo, da so težave današnjega časa predvsem systemskega izvora. Sistem dopušča, da človek, ki ima zaposlitev, kljub temu ne more preživeti. V Sloveniji pa je pogosta tudi finančna nedisciplina s strani delodajalcev, kar je še posebej v ospredje stopilo v času recesije. Delodajalci ne izplačujejo redno osebnih dohodkov, ne plačujejo socialnih prispevkov ipd. Dodatna pomanjkljivost sistema v Sloveniji je, da nekdo, ki prejema DSP, zaradi česar je upravičen do številnih bonitet, v boljšem položaju, kot nekdo, ki dela za minimalno ali nizko plačo. V primeru, da pa kaj dodatno zasluži, izgubi socialno pomoč. Tisti, ki delajo za minimalne plače ali celo pod mejo teh, so na slabšem od tistih, ki ne delajo. Torej je jasno razvidno, da trenutni sistem ne spodbuja ljudi k opravljanju plačanega dela. UTD lahko ponudi takšno ureditev, ki bi izboljšala položaj zaposlenih revnih. Zaposleni bi v vsakem primeru bili na boljšem položaju v primerjavi z nezaposlenimi. Saj bi vsak dodaten dohodek poleg UTD dejansko pomenil dodaten zaslužek, saj je njegova ureditev brezpogojna. Ker bi zaposlitev pomenila večji mesečni dohodek, je UTD tudi edini sistem, ki spodbuja k delu (Korošec, 2009).

3.3. Večja pripadnost prebivalcev

Zniževanje vrednosti socialne države ni imelo vpliv le na življenje posameznika, ampak na celotno kolektivno zavezo družbe. V devetdesetih letih 20. stoletja je prišlo do premika v medsebojnem odnosu članov družbe, iz kolektivne naravnosti, ki je temeljila na solidarnosti

in vzajemnosti, k individualnemu zadovoljevanju potreb. Individualizem je povzročil premik od globalnih, ideološko in celostno zgrajenih vrednostnih sistemov k posameznim (Lavrič in Musil v Lavrič, 2010: 395). Zaradi nenehnega slabšanja položaja prebivalcev le-ti izgubljajo zaupanje v državne politike oziroma da le te delujejo v njihovo korist. Ne verjamejo več vsemu, kar jih poskuša prepričati politika, saj dejanja kažejo, da ta deluje proti njim namesto za njih (Dilthey, 2008). Če bo država želela imeti produktivne državljane, ki želijo delati v dobro za celotno družbo, bo morala ponovno pridobiti zaupanje, ki je trenutno zelo omajano. Če želi uresničevati, kar je zapisala v ustavi, bo morala uvesti nove načine za ureditev vprašanja eksistenčne varnosti državljanov (Kristan, 2010). Država bi morala državljanom za vedno večje zahteve po opravljanju plačanega dela ponuditi nekaj v zameno. Alstot in Ackerman zagovarjata uvedbo delničarske družbe, ki bi vzhajajočim generacijam zagotovila določeno količino začetnega kapitala za začetek odraslega življenja, in sicer v trenutku, ko to najbolj potrebujejo. Ob polnoletnosti naj bi vsak Američan dobil 80.000 ameriških dolarjev. Sicer se avtorja osredotočata na nekoliko drugačno ureditev kot je UTD, vendar lahko njune cilje in razloge za uvedbo te ureditve povežemo z UTD-jem. S tem, ko bi država nekaj brezpogojno vrnila nazaj svojim prebivalcem, bi ti čutili večjo povezanost, dolžnost do države in večjo pripadnost njej (Alstot, Ackerman, 1999). UTD se zavzema za popolnoma drugačen način vzdrževanja skupnosti. Išče, kako vzdrževati svobodo posameznika in ne, kako jo zadušiti.

3.4. UTD in zaposlitvene dejavnosti

3.4.1. Sprememba v odnosu med delodajalci in delojemalci in sprememba v ponudbi del

Velika razlika med trenutno ureditvijo in UTD-jem je, da bi temeljni dohodek prejemal tudi zaposleni. Ta bi zagotovil večji občutek varnosti v primeru negotovosti zaposlitve, saj jim UTD zagotovi minimalno eksistenco. Z implementacijo sistema zaposleni ne bi imeli večjih dohodkov, ti bi ostali na istem nivoju kot zdaj. Ob prejemanju UTD-ja država prejemniku po eni strani plača UTD, po drugi strani pa mu za financiranje sistema odteguje od plače. Gre samo za reorganizacijo trenutnega sistema in drug vir financiranja (Korošec, 2010a).

Stroški delovne sile bi se zmanjšali, ker bi se sedanje plače redne zaposlitve lahko sorazmerno zmanjšale za vsoto, ki jo predstavlja UTD. Z njegovo uvedbo bi omogočili zmanjševanje ali celo ukinitve prispevkov za nekatere skupine socialnih zavarovancev (Dragoš, 2010b). Za delodajalce je torej bistvena prednost ta, da ne bo odgovornost za eksistenco delavca izključno njihova, saj se bo zmanjšal pritisk glede socialnih kriterijev. Manjši stroški za plače so še posebej pomembni za delovno intenzivne storitvene dejavnosti (starostno, otroško varstvo ipd.), po katerih se povpraševanje vedno bolj povečuje (Rus, 2009), tako bi postale cenejše, s tem bolj dosegljive širšemu krogu ljudi, posledično pa bi se zaradi tega lahko tudi hitreje razvijale (Dragoš, 2010b).

Poleg navedenih sprememb bi UTD vpeljal še možne rešitve za zmanjšanje brezposelnosti. Ker bi ljudje imeli zagotovljeno minimalno eksistenčno varnost, bi se zmanjšala potreba po polni zaposlitvi, imeli bi možnost izbire delati za polovični delovni čas, kar pa bi odprlo več delovnih mest in prostor za tiste, ki so prej bili brez služb (Trampuš, 2007).

Med delodajalci in delojemalci bi prišlo do večje dvosmernega spoštovanja, kajti posameznik ne bo golo odvisen od določene zaposlitve. Imel bo več manevrskega prostora pri odločanju, katero zaposlitev bo sprejel in pri kateri se mu splača vztrajati. Delodajalci se bodo morali bolje potruditi, zagotoviti boljše delovno okolje, če bodo hoteli pridobiti produktivne delavce in te obdržati (BIEN, 2010b). Tako bi UTD imel posredni učinek na humanizacijo dela in tako na postopno ukinitve še posebej »slabih« služb oziroma izredno slabim delovnim pogojem (Offe v Cohen in Pribac, 2004). Po eni strani bi UTD izboljšal ponudbo del, po drugi pa bi povzročil večjo sprejemljivost trenutno manj zaželenih služb. Slednjih trenutno ljudje ne sprejemajo, kajti te ne prinašajo zadostnega dohodka za preživetje, ob sklenitvi takšne zaposlitve pa oseba izgubi upravičenost do denarne socialne pomoči in ostalih bonitet. Ker bi z UTD-jem bila zagotovljena socialna varnost in bi zaposlitev pomenila dodaten zaslužek, bi takšne službe postale bolj sprejemljive. Brian Barry pravi, da če upoštevamo dejstvo, da je višina UTD-ja ustrezna, iz tega sledi, da nihče ni izkoriščen, ne glede kako nizko je plačilo dela, ki ga opravlja. Ker je delo izbrano prostovoljno, kot boljša alternativa ne imeti službe

(Jordan v Cohen in Pribac, 2010). Zmanjšala se bo odvisnost delavcev, saj bi jim UTD zagotovil socialno osnovo še posebej za tiste z nestandardnimi, fleksibilnimi in nizkokvalificiranimi zaposlitvami (McFate v Cohen in Pribac, 2004).

Van Parijs pravi, da bi UTD ovrednotil družbeno koristne dejavnosti, ki so trenutno izvzete iz spektra plačanih zaposlitev. UTD lahko pripelje do višje vrednosti del, ki so jih (in jih še vedno) ženske opravljale brezplačno, kot npr. skrb za otroke, ostarele, gospodinjska opravila ipd. Večje vrednotenje teh opravil postavi fokus na enakopravnost odnosov (Jordan v Cohen in Pribac, 2010), prav tako pa izničuje prepričanja, da ljudje, ki niso del plačane delovne sile, ne počnejo ničesar dobrega ali koristnega za njih same, njihovo družino in skupnost. Močno je zakoreninjeno prepričanje, da je plačano delo vedno koristno za družbo. S takšnim prepričanjem izgubljajo spoštovanje dela, kot so skrb za otroke, ostarele in druge oblike neplačane oskrbe. UTD tako spremeni mišljenje in da možnosti osebam po dodatni izobrazbi, prekvalifikaciji, prostovoljstvu, umetnosti, kulturi ipd. (Pasma, 2010).

3.4.2. Večje poslovno tveganje delavcev

Leta 1990 je Veljko Rus govoril, da bi državljanski dohodek bil za slovensko družbo koristen predvsem zato, ker so potrebe po podjetniškem tveganju zelo velike, tega pa delavci ne bodo uresničevali, dokler bo ogrožena njihova eksistenčna varnost. Z zagotavljanjem minimalne socialne varnosti, ki bi jo UTD zagotovil, bi se povečala volja po poslovnem tveganju in fleksibilnost delojemalcev (Korošec, 2009). Soodvisnost varnosti in tveganja je pri ekonomistih velikokrat pregledana. Človek, ki živi v eksistenčnem strahu, večino svoje pozornosti usmeri v preživetje in ne razmišlja o dodatnih tveganjih, ki bi ga znale še dodatno ogroziti (Korošec, 2010a). Ker UTD razbremeni človeka, se njegova toleranca do poslovnega tveganja poveča. UTD bi tako verjetno pospešil tudi samozaposlovanje (Dragoš, 2010b). Socialna varnost je predpogoj za aktivno in racionalno sodelovanje v družbi, poveča možnosti za kreativnost in podjetniško iniciativnost.

3.4.3. Motivacija

Eden izmed glavnih razlogov nasprotnikov UTD-ja je, da bi ta zmanjšal motivacijo tako za delo kot tudi željo po uspešnosti. Potemtakem je revščina nujna za motiviranje ljudi za participacijo v plačanem delu in družbenem napredku. Torej dajati denar nekomu, ki ne izkazuje motivacije, pomeni dopuščanje, da živi ekonomsko in družbeno neproduktivno življenje. Predpostavljajo, da ljudem, ki prejemajo DSP primanjkuje motivacije ter želje po delu in je strah pred revščino tisti, zaradi katerega ljudje sprejmejo plačano delo. Revščina tako postane opravičljiva primerna kazen za neopravljanje plačljivih del. Vendar takšne predpostavke zavračajo širok spekter človeških izkušenj in motivacij. Ljudje se odločajo participirati v plačljivem delu zaradi mnogih razlogov, dohodek je le redko edini faktor v motiviranju ljudi (Pasma, 2010).

Eksistenčni strah pogosto prisili ljudi, da sprejmejo nezaželeno slabo zaposlitev, kar pa vpliva na uspešnost opravljenega dela. Brezperspektivne službe slabo vplivajo na produktivnost in motivacijo (Van Parijs, 2000a). Zagotovljena socialna varnost pa ravno nasprotno dviguje motivacijo in pozitivno vpliva na delovno vnemo, s tem ko zagotavlja neodvisnost in avtonomijo zaposlenega, posledično pa tudi večje spoštovanje do zaposlenih na delovnem mestu. Prav tako pa bi tisti, ki bi delali, imeli v vsakem primeru več, kot tisti, ki bi prejeli izključno samo UTD (Korošec, 2010a).

3.4.4. Študentsko delo

Lahko rečemo, da je v današnjem času prišlo do razmaha študentskega dela in izkoriščanja delodajalcev le-tega, ker je zanje to finančno bolj ugodna rešitev. Zagotavlja namreč poceni in izrazito prožno delovno silo, ki je izredno produktivna in sorazmerno dobro izobražena (Lavrič in Klanjšek v Lavrič, 2010). Z uvedbo UTD-ja bi bila verjetno ukinjena tudi posebna davčna olajšava za študente. Tistemu, ki si želi študirati, mu bo omogočeno opravljati študijske obveznosti brez delovne obremenitve, saj bo upravičen do UTD-ja in mesečno prejemal določen znesek.

Potreba po podaljševanju statusa zaradi dela, bi bila manjša, saj bi dobil UTD nepogojeno s statusom, olajšave pa tudi ne bi bilo več. Študentsko delo zaradi svoje fleksibilnosti izpodriva redne zaposlitve. Tako je logično, da bi v sistemu, kjer bi bili vsi enako fleksibilni, hkrati tudi enako obdavčeni, ta anomalija izginila (Boltin, 2008).

3.5. Zmanjšanje stigmatizacije

Ker je UTD prejemek, ki je namenjen vsem, bo ta posredno zmanjševal stigmo, kajti nič ni sramotnega v prejemanju pomoči, ki jo dobivajo vsi. Danes pa zaradi stigme nekateri nočejo prejemati socialnih transferjev, ki jim po zakonu pripadajo. Zaradi sistema nadzorovanja in izpolnjevanja pogojev, je trenutni sistem poniževalen in stigmatizirajoč. Ljudje se sramujejo stiske v kateri so, še posebej takrat, ko si želijo pomagati z zaposlitvijo, vendar ta ni zadostna za dostojno življenje (Pribac, 2009). Vojnovičeva je izrazila skrb naraščanja stiske in občutka sramote pri ljudeh, ki so primorani prejemati socialno pomoč. Pred nekaj leti so ljudje bolj glasno govorili o svojih življenjskih razmerah, se pritoževali, danes pa vse manj. Ljudem stika jemlje energijo, komaj jo še imajo toliko, da preživijo iz enega v drug mesec. Izpostavila povečano število zaposlenih revnih, ki s svojim delom ne morejo poravnati svojih mesečnih stroškov (povzeto po Polnočnem klubu na TV SLO).

4. ZMOTNE PREDSTAVE O UTD-JU

4.1. UTD vsakemu kot dodatni zaslužek k plači

Veliko ljudi razume UTD kot dodatek k plači, ki jo trenutno dobiva. Vendar situacija ni takšna. UTD je povezan z reformo davčnega in socialnega sistema, kasneje pa še trga dela. Res je, da je univerzalen in so do njega upravičeni vsi, vendar se morajo neto plače, pokojnine in socialni transferji zmanjšati za toliko, da bo večina prebivalstva v končnem seštevku približno na istem. Na boljšem bodo le tisti z zelo nizkimi dohodki (Boltin 2008). Če pa bodo večina prebivalcev na istem, tudi država z njihovim UTD-jem ne bo mela dodatnih stroškov. Na profitu bodo samo tisti, katerih dohodki so pod omenjeno mejo, to pa so v glavnem nezaposleni (brezposelni, študentje, gospodinje). Tistih, ki bi bili na boljšem za celotni znesek

UTD-ja, bi bilo izredno malo (Boltin, 2011).

V sistemu UTD-ja gre v osnovi za reorganizacijo in poenostavitev trenutnega sistema socialne politike ter davčnega sistema (Korošec, 2010a).

4.2. UTD spodbuja lenobo

Pogost je ugovor parazitizma, saj bi ob popolnoma vpeljanem tega bili deležni tudi »surferji«, ¹⁹ ki družbi nazaj ne bi prispevali ničesar in samo slepo koristili UTD. Zato je eden izmed glavnih očitkov sistema UTD-ja ta, da je ravno ta način življenja, ki bi ga »surferji« živeli na račun marljivih ljudi. Van Parijs pa na te očitke odgovarja, da se verjetno nihče ne bo za dalj časa predal takšnemu življenju (Offe v Cohen in Pribac, 2004: 113). Pogosto je prepričanje, da so brezposelni »lenuhi« in potemtakem nimajo službe in si zato tudi naj ne bi zaslužili UTD-ja. Vendar pa že v trenutnem sistemu večina brezposelnih dobiva podporo. Vendar pa je razlika v tem, da če si zdaj brezposelni najdejo priložnostni zaslužek, se jim podpora zmanjša ali pa jo v celoti izgubijo. Zakaj bi se torej trudili delati, če imajo na koncu enako denarja ali pa celo manj. Ker pa je UTD nepogojen, se ta ne bi zmanjšal, vsak dodaten zaslužek bi pomenil dodatek k celotnemu mesečnemu dohodku ²⁰ (Boltin, 2006). Vendar, če govorimo o lenobi in »zabušavanju«, lahko rečemo, da le-to producira trenutni sistem, ki prejemnikom DSP-ja ne daje optimalne izbire (Boltin, 2006). Kot smo že prej omenili, nobena država ni sposobna zagotoviti toliko zaposlitev, kolikor je prebivalcev. Torej, dokler je dela premalo še za tiste, ki bi radi delali, ni smiselno siliti tistih, ki tega nočejo. Vendar pa Boltin misli enako kot Van Parijs in verjame, da se ljudje ne bodo dolgo prepuščali brezdelju, kajti višina UTD je zadosten ravno za zadovoljitev eksistenčnih potreb in ne za zagotovitev lagodnega življenja (Boltin 2008).

4.3. UTD povečuje brezposelnost in slabi gospodarstvo, ker ljudje nočejo več delati

¹⁹ Beseda "Surfer" tukaj predstavlja nekoga, ki z namenom ne bi opravljal plačljivega dela, ker bi mu UTD zagotovilo dovolj sredstev, s katerimi bi bil dovolj preskrbljen in živel brezskrbno življenje. Načrtno se ne bi udeleževal aktivnosti na trgu dela, ker mu to ne bi bilo življenjsko potrebno.

²⁰ Pri večjih rednih dohodkih bi s povečanimi davki plačal toliko, da bi bil v seštevku z UTD-jem na istem kot zdaj, kar je seveda potrebno, da se državna bilanca izide.

Glede na naraščanje dela na črno, težko trdimo, da ljudje nočejo delati. Večina brezposelnih si želi delati, vendar je ponudba del premajhna. Z uvedbo UTD-ja bi se stroški delovne sile zmanjšali, kar pa bi povečalo povpraševanje in ustvarilo nova delovna mesta, kar pa prinaša pozitivne posledice državnemu gospodarstvu (Boltin, 2006).

Vendar trditev, da bi ljudje raje izbrali življenje brez dela ni resnično. Delo je v naši kulturi ena izmed najpomembnejših vrednot, je eden izmed tistih dejavnikov, po katerih se ocenjuje ljudi in kaj hitro je tisti, ki ne dela, v družbi manj vreden. To mišljenje smo v večini vsi ponotranjili in se v primer brezposelnosti že same sebe, brez namigovanj družbe, označimo kot nekoristne in neproduktivne. Želimo se čim prej vrniti na trg dela in zato ni potrebne državne »motivacije« z nižanjem DSP-ja, da bi si našli novo zaposlitev. Kot je rekel Rathke: »Ni res da ljudje nočejo delati. Hočejo pošteno plačilo, hočejo, da se z njimi ravna spoštljivo in dostojanstveno in hočejo imeti občutek, da je njihovo delo pomembno – hočejo vse troje« (Rathke v Cohen in Pribac, 2004: 50).

4.4. Vsak je sam odgovoren za svoje življenje, UTD pa daje potuho

Elizabeth Anderson pravi, da z zagotavljanjem temeljnega dohodka, ki ni pogojen s pripravljenostjo na delo, UTD podpira svobodo brez odgovornosti, s katero omalovažuje ideal družbene obveze po recipročnosti, na kateri je zgrajena današnja socialna država (Anderson v Cohen in Pribac, 2004: 76).

V civilizaciji nihče ni v celoti odgovoren sam zase. Nihče ni po naravi boljši kot nekdo drug, torej ima izhodiščno pravico do pravičnega deleža prvotnih dobrin, s katerimi lahko začne in načrtuje svoje življenje, ne glede na to, ali so njegovi starši bogati ali revni (Ackerman, Alstot, 1999). Rowntree in Booth sta govorila o krogu revščine, ki se prenaša iz ene generacije v drugo (Goodin v Cohen in Pribac, 2004: 92). Na podlagi tega lahko sklepamo, da so tako nekateri že prvotno na slabšem ali boljšem položaju, odvisno, v kakšni družini so se rodili. In če se prebivalstvo razsloji že na začetku, kako lahko nato trdimo, da je vsak sam odgovoren za svoje življenje? Vsak posameznik je produkt dinamičnih interakcij s kulturnimi

in izobraževalnimi možnostmi participacije, ki so nam omogočene v zgodnjih obdobjih življenja (Ackerman, Alstot, 1999). Mnogo akterjev za uvedbo UTD-ja omenja genetsko srečo in dednost, ki precej vpliva na položaj, v katerega smo postavljeni na tem svetu. Nekateri imajo takšno genetsko zasnovo, zaradi katere so se zmožni priučiti veščin, ki so na trgu zaželeni in dobro plačane. Drugi pa so genetsko prikrajšani ter težko najdejo službo (Dore v Cohen in Pribac, 2004:83). Prav tako pa je naša umeščenost v določeno prostor v družbi tudi rezultat vključenosti v sorodstvene vezi in druge privilegirane socialne odnose (Simon v Cohen in Pribac, 2004: 45). Torej lahko preprosto sklepamo, da je vsak odvisen od nešteto stvari, na katere nima sam vpliva. Res pa je, da bi se z UTD-jem odgovornost, kako bo vodil svoje življenje, prenesla na njegova ramena in bi bil sam odgovoren za svoje uspehe in padce (Boltin, 2006).

4.5. UTD bi nekateri porabili v družbeno nekoristnih aktivnostih

Ena izmed polemik je tudi, ali dati ljudem neomejeno svobodo pri porabi UTD-ja. S tem kritiki izražajo nezaupanje v prebivalce, da sami vedo, kaj je za njih najpomembnejše. Vendar glavno vprašanje ni, ali bo prejemnikom uspelo koristno unovčiti UTD, logično je, da bo nekaterim spodletelo, nekaterim bo celo vseeno. Vprašanje je, ali bi zaradi nekaj teh prikrajšali številne druge. Vsak posamezni prebivalec si zasluži pravico do pravičnega deleža (Ackerman, Alstot, 1999).

5. Kritike UTD-ja

Kljub temu, da je ideja UTD-ja po svetu aktualna že nekaj stoletij, pri nas še posebej zadnji dve desetletji, pa je še vedno odprtih veliko vprašanj, ki sprožajo polemike med zagovorniki in nasprotniki ureditve univerzalnega temeljnega dohodka. Dileme so tehnične, etične in tudi politične. Tehnične dileme se navezujejo na način implementacije sistema UTD-ja, etične izražajo dvom o njegovi pravičnosti (Boltin, 2005), prav tako pa je prisotna zaskrbljenost, ali je UTD takšna ureditev, ki je v današnje času dovolj politično sprejemljiva, da bi jo bilo mogoče dejansko uvesti (Edelman v Cohen in Pribac, 2004: 103). Kritike so pragmatične in moralne narave. Nekateri idejo zagovarjajo v celoti, nekateri delno, drugi pa jo zavračajo v

celoti. Nestrinjanje se večinoma vrti okoli pravičnosti sistema, finančne zmogljivosti držav za uvedbo takšnega sistema, vplive UTD-ja na ekonomske dejavnosti države in vprašanja migracij. Groot izpostavlja, da je UTD še zmeraj kontroverzen, še posebej, ker se dotika morale blaginje obstoječih držav, poleg tega mora biti predstavljen kot moralno sprejemljiv kot tudi ekonomično izvedljiv. Glavno oviro uresničitve UTD-ja vidi v prekinitvi povezave med delom in prihodkom (Marjoribanks, 2010).

Kritike imajo izvor v dolgoletnih ponotranjenih prepričanjih glede dela. Kot pravi Offe, je kritike potrebno jemati resno in v skladu z njimi iskati konstruktivne rešitve (Offe v Cohen in Pribac, 2004). Tukaj bomo predstavili glavne očitke sistemu UTD-ja ter kako se nanje odzivajo zagovorniki.

5.1. Migracije

Kritike skrbijo posledice enostranskih uvedb sistema UTD-ja, in sicer v primeru, da bi ga sprejela le ena država bi to sprožilo mednarodno krizo migracij. Na politiko priseljevanja bi negativno vplivala omejitev UTD-ja na stalne prebivalce, saj bi le-to povečalo nagnjenost držav sprejemnic, da dajejo prednost začasnim delavcem pred novimi stalnimi prebivalci, kar pa bi kratilo pravice delavcem migrantom. Kar pa bi povzročilo, da bi tudi tiste države, ki zdaj zagovarjajo odprto politiko priseljevanja, le to zaostrole zaradi velike priliva novih priseljenec (Galston v Cohen in Pribac, 2004: 41).

Vendar pa so mnenja o vplivih na migracije različna in se številni zagovorniki s to kritiko ne strinjajo. Standing pravi, da bi UTD lahko uvedla samo ena država in kljub temu ostala ekonomsko konkurenčna. Trenutno nekatere države že zdaj (vsaj delno) uveljavljajo podobne različice UTD-ja. Enostranske uvedbe UTD-ja ne bi povzročile težav. S tem bi države izboljšale svojo ekonomsko klimo in povečale zadovoljstvo ljudi (Horvat, 2009). Van Parijs dodaja, da UTD v kontekstu evropske unije ni nemogoč (Van Parijs v Cohen in Pribac 2004: 19, 41).

Boltin se strinja, da lahko enostranski sprejemi UTD-ja povzročijo povečanje migracij. Predlaga, da bi se na začetku UTD omejil zgolj na državljane, vsaj dokler takšni ureditvi ne bi sledile še ostale države, kasneje bi se dodelili tudi stalnim prebivalcem. Ostaja pa še vedno vprašanje tistih rezidentov, ki živijo v Sloveniji, vendar so brez državljanstva in prav tako plačujejo davke. Boltin v tem primeru predlaga odbitek od dohodnine v višini UTD. Na trgu dela bi jih s tem izenačili z domačini (Boltin, 2008).

5.2. UTD ni pravičen

Kritiki se pogosto sklicujejo na argument, da UTD ni pravičen, ker krši osnovno načelo družbe, načelo vzajemnosti in recipročnosti, ki temelji na prepričanju, da je za kolektivno korist potrebna dvosmerna izmenjava. Tisti, ki od družbe kaj prejemajo, morajo tudi nekaj prispevati. Galston dvomi v Van Parijsa, ki pravi, da bi te kršitve bile minimalne. Zgornjo kritiko podpira tudi Rawls, ki pojmuje politično skupnost kot sistem družbenega sodelovanja, pri čemer družbeno pravičnost razume kot pošteno organizacijo kooperativne dejavnosti in pošteno razdelitev njenih skupnih plodov (Galston v Cohen in Pribac, 2004: 43). Elizabeth Anderson dodaja, da bi se z uvedbo UTD-ja znižala pripravljenost na proizvodnjo in plačevanje davkov med tistimi, ki bi se jim zdelo nepravilno, da morajo preživljati tiste, ki ne delajo (Anderson v Cohen in Pribac, 2004: 76). Kritika kršenja solidarnosti veča politično nesprejemljivost ideje UTD-ja. Zagovorniki pa izpostavljajo, da je kršenje izmenjave izpostavljeno samo v primeru revnejših. Bogatih, ki živijo npr. na račun podedovanih sredstev, ali jih preživljajo starši/sorodniki, ne omenjajo (Raventós, 2007).

Zagovorniki opisujejo UTD kot mehanizem pravičnosti, saj z svojo nepogojenostjo zagotavlja posamezniku stalno varnost in širše možnosti uresničevanja ne le eksistenčnih potreb, ampak tudi participacijo v družbenih in političnih aktivnostih, ter s tem samorazvoj posameznika (Dilthey, 2008).

5.3. UTD zanemarja pozitivne razsežnosti dela

Kritiki zagovarjajo, da ima delo pomembno vlogo pri organizaciji, strukturiranju in

osmišljanju življenja, ki lahko drugače postane povsem brezoblično in brezciljno. Delo pomaga mladim pri prehodu v odraslost ter nastopa kot vir ekonomske in družbene mobilnosti. Galston zagovarja stališče, da običajno najbolj cenimo ravno tisto, kar nastane z delom in česar brez njega ne bi bilo (Galston v Cohen in Pribac, 2004: 43). Zaradi tega bi veliko bolj cenili samostojni zaslužek kot UTD. UTD bi tako lahko pripeljal do razvrednotenja dela, marginalizacijo in neizpolnjenost in ljudi prepričal, da raje izberejo brezdelje kot UTD (Phelps v Cohen in Pribac, 2004).

Sprašujemo se, kakšne pozitivne razsežnosti prepozna oseba v neizpolnjujočem delu, ki nima prihodnosti, poleg tega pa ne ponuja niti osnovnega preživetja. Galston pa pravi, da kljub elementu prisile, odnos do dela ostaja pozitiven. Ne moramo trditi, da delo nima pozitivnih lastnosti ter da v nekaterih primerih prinaša občutek samovrednosti, vendar ni vsako delo takšno, ne prinaša vsako delo izpopolnitve. Nordemkark pravi, da si ljudje želijo zaposlitve zaradi številnih psihosocialnih razlogov. Večja je povezava med vdanostjo službi, ki je stimulativna, s poudarkom na številnih drugih faktorjih poleg finančnih (Pasma, 2010). Kritiki pa pozabljajo povedati, da lahko oseba razvije občutek vrednosti in pripadnosti tudi v izven delovnega mesta, v svojem prostem času znotraj njene skupnosti.

Tudi če izhajamo iz prepričanja kritikov, ki trdijo, da je osebno zadovoljstvo večje takrat, ko si oseba nekaj zasluži z delom, zakaj bi torej ljudje z UTD-jem postali nemotivirani. Van Parijs pravi, da je nesmiselno trditi, da bi UTD zmanjševal motivacijo (Van Parijs v Cohen in Pribac, 2004). Strinja se tudi Block, ko pravi, da motivacija ni poglavitni problem UTD-ja, da resnične težave nastopijo pri njegovi dejanski izvedbi (Block v Cohen in Pribac, 2004). Herbert A. Simon opozarja, da so pri tem vprašanju potrebne predvsem empirične raziskave in ne filozofske razprave (Simon v Cohen in Pribac 2004, 47). Različice UTD-ja je uvedlo že kar nekaj držav, tako da je možno primerjati primera v praksi, kakšne posledice je UTD prinesel v te države.

5.4. UTD bi plače še dodatno znižal

Phelps izpostavi o pomanjkljivosti v povezavi reguliranja plač z uvedbo UTD-ja. Pravi, da so plače, ki so na voljo nizko plačanim delavcem, že zdaj tako nizke, da jih demotivirajo. Visok UTD bi se zdel nizko plačanemu delavcu ogromen ter bi še bolj razvrednotil njegovo možnost za zaslužek. Ker bi financiranje UTD-ja zahtevalo višje davke, bi se sorazmerno še dodatno znižale neto plače delavcev, čemu bi sledila manjša učinkovitost zaposlenih (v Cohen in Pribac, 2004).

Zagovorniki na to kritiko odgovarjajo z dejstvom, da bi se nižje neto plače dopolnjevale z višjim UTD-jem in obratno. UTD bi bil v enosmerni povezavi s trgom dela. Velikost plač se bo prilagajala UTD-ju. V primeru, da bo vrednost plač padla, bo obremenitev gospodarstva s stroški dela manjša, zaradi tega bo možno dvigniti davke, to bo povečalo višino zneska UTD-ja in z višjim UTD-jem bo država preprečila padec standarda. In obratno: v primeru, da bo cena dela zrasla, se bo višina UTD-ja znižala z znižanjem davkov in tako razbremenila gospodarstvo (Boltin, 2005). Offe izpostavi zaskrbljenost delojemalcev, da bo višina njihovega dohodka in stopnja rasti tega dohodka odvisna od političnih odločitev in fiskalnih omejitev (v Cohen in Pribac, 2004: 112).

Poleg tega pa gre pri UTD-ju v bistvu za spremembo v prerazporeditvi socialnih transferjev, ki bi jih večinoma nadomestil, dopolnil del plače zaposlenih in del pokojnine upokojencev. Kar pa pove, da bi bili ti dve kategoriji po uvedbi UTD-ja na istem položaju kot zdaj. Njihovo dohodkovno stanje se ne bi spremenilo (Kodrič, 2010).

5.5. Nesmiselno je UTD dajati tudi bogatašem

Fred Block izraža absurd, da bi UTD plačevali tudi bogatašem, čeprav bi ti plačevali visoke davke (v Choen in Pribac, 2004). Vendar kljub temu, da bi do UTD-ja bili upravičeni bogati in revni, UTD ne bo naredil bogate še bogatejše. Bogatejši bi več dali, kot dobili. Vendar zaradi zagotovljenega minimalnega dohodka bi bil UTD najboljša rešitev za revne, pa čeprav

ga dobijo tudi bogati.

Zaradi načina financiranja UTD-ja bi relativno premožnejši morali več prispevati k financiranju kot revnejši. Vendar, večji kot je znesek UTD-ja, višja je povprečna stopnja davka na dohodek, in s tem večja redistribucija od bogatih k revnim (Van Parijs, 2000a).

Vendar, če kritiki izhajajo iz moralne problematike, da UTD spodriva načelo vzajemnosti družbe, ni razumljivo, zakaj bi jih motilo, da tisti, ki načeloma družbi prispevajo največ, ne bi bili upravičeni do UTD-ja. Če bi bogatim odvzeli upravičenost do UTD-ja, bi s tem zmanjšali transparentnost sistema in ponovno vpeljali nepotrebne stroške dodatne administracije. Poleg tega pa je bogatih občutno manj kot revnih, tako da bi na koncu UTD še vedno bolj učinkovit.

5.6. UTD si lahko privoščijo samo bogate države

Dragoš pravi, da za vpeljavo UTD-ja ni bistveno, ali je družba bogata ali revna. Realizacija UTD-ja bo odvisna predvsem od medsebojnih vplivov političnih elit ter javnomnenjskih stališč do redistribucijske etike (Dragoš v Cohen in Pribac, 2004). S takšnim mnenjem se strinja tudi Rothschild, ko pravi, da si UTD, ki je precej nižji od povprečne plače, lahko načeloma privošči vsaka družba (v Cohen in Pribac, 2004).

Trenutna praksa kaže, da so države, ki prakticirajo različice univerzalnega temeljnega dohodka, ravno države v razvoju, kot npr. Argentina, Brazilija, Južnoafriška republika, Mehika, Kolumbija, Namibija ipd. Kar pa je razumljivo, saj je UTD največ doprinese ravno manj privilegiranim. To potrdi Renerjeva, ko pravi, da je uvedba UTD-ja smiselna ravno v državah tretjega sveta in ne v bogatih državah, ki ga najmanj potrebujejo. Z njegovo uvedbo v državah zahodnega sveta bi to le še poglobilo neenakosti med razvitim in nerazvitim svetom. UTD zato najbolj potrebujejo Afrika, Latinska Amerika ter tudi Azija in ne Severna Amerika in Evropa. Zagovarja stališče, da bi bogate države morale prispevati k financiranju UTD-ja v revnejših državah (Rener v Cohen in Pribac 2004, 156–157). Dvom v zmožnost financiranja

UTD-ja revnih držav izraža tudi Barry, ki meni, da bi ta lahko bil vpeljan kot stalna ureditev le v primeru pomoči v financiranju s strani bogatejših držav (Barry v Cohen in Pribac 2004, 68).

Morda je utopično pričakovati, da bi bogate države financirale revnejše. Vendar, saj to se dogaja ravno zdaj znotraj držav Evropske unije. V času krize so države članice najbolj zadolženim državam izdale ogromna posojila za pomoč pri obnovitvi gospodarstva. Sicer gre tukaj za posojilo, vendar izkazuje razumevanje, da gospodarstvo v eni državi vpliva na delovanje drugih in imajo tako od uspeha ene države od tega koristi tudi druge.

5.7. Zakaj bi plačevali ljudem, ki ne počnejo ničesar

Kot smo že omenili, je s prejetjem denarnih socialnih pomoči povezana ogromna stigma, ki ima že tako velike diskriminatorne razsežnosti, da ljudje raje ne prejemajo socialnih transferjev, čeprav jih nujno potrebujejo.

Tisti, ki prejemajo DSP, so v družbi razumljeni kot »zabušanti«, neproduktivno breme tistih, ki so produktivni in opravljajo plačano delo. Kritiki opisujejo brezposelne kot osebe, ki jemljejo javni denar, ki ga proizvajajo davkoplačevalci, a v zameno ne dajejo ničesar. Tisti, ki so revni niso dovolj delali in si potemtakem zaslužijo živeti v revščini. Odgovornost je prenesena izključno na posameznika.

Vrednote dela so se pretvorile v družbeno dolžnost, ki prispeva k redu skupnosti. Reinvestiranje dobička v poslovne podvige je več kot zaželeno, uporaba dobička kot pravica do brezposelnih pa je glavi akter pri rušenju družbenega reda. Fokus je na posamezniku, ki je reven, namesto na kontekstu, ki je ustvaril in ohranja revščino (Pasma, 2010). Danes je veliko različnih tipov ljudi upravičenih do socialnih transferjev, ki se financirajo iz davkov, bodisi na ravni eksistenčnega minimuma bodisi celo nad njim (Offe v Cohen in Pribac, 2004).

V primeru, da je kritika nasprotniku UTD-ja ta, da si brezposelnih ne zaslužijo UTD, ker z

brezdeljem ne prispevajo ničesar nazaj v skupnost, se moramo vprašati zakaj je trenutni sistem socialnih pomoči oblikovan ravno tako, da so do njega upravičeni izključno tisti, ki ne delajo (Boltin, 2006).

5.8. UTD naj bi poslabšal že obstoječo dualizacijo dela

Raventós opaža, da je prisotna delitev delavcev v dve skupini: delavci z varnimi in stabilni zaposlitvami ter delavci z slabo plačnimi službami fleksibilnih oblik (Raventós, 2007). Kritiki predpostavljajo, da bi uvedba UTD-ja okrepila delitev med zaposlene in nezaposlene.

Na drugi strani pa zagovorniki trdijo, da bi UTD brezposelnim in nizko kvalificiranim delavcem omogočil več manevrskega prostora, saj niso več prisiljeni sprejeti vsako slabo plačano delo. To naj bi v družbi zaviralo razraščanje nizkoproduktivnih delovnih mest in posledično njeno delitev na zaposlene in nezaposlene (Kodrič, 2010). Pribac dodaja, da premoženjska nepogojenost spodbuja k vnovičnemu vstopu na trg dela in s tem preprečuje dualizacijo družbe (Pribac, 2009).

5.9. UTD ni najprimernejša rešitev, obstajajo bolj primerne alternative

Naivno bi bilo trditi, da ne obstajajo drugi pristopi k reševanju težav sodobnih držav, vendar zagovorniki vidijo idejo UTD-ja najprimernejšo, najbolj učinkovito in najpravičnejšo. Kritiki pravijo, da za rešitev nekaterih problemov ni potreben, ker je te možno urediti z drugimi pristopi, ki so v praksi že pokazali pozitivne razsežnosti (Galston v Cohen in Pribac, 2004). Edelman se sicer strinja z določenimi aspekti ureditve UTD-ja, vendar meni, da trenutno ni čas za njegovo uvedbo, predvsem zaradi politične nesprejemljivosti, ter da bi bilo bolj produktivno, če preložimo debate o UTD-ju in se osredotočimo na ideje, ki bi se jih dejansko lahko implementiralo v relativnem kratkem času (v Cohen in Pribac, 2004: 103).

6. UTD v primerjavi z drugimi predlogi

6.1. NEGATIVNA DOHODNINA

Negativna dohodnina in UTD imata številne podobnosti na več področjih. Obema je skupno zagotoviti vsakemu državljanu temeljni dohodek, razlike se pojavijo v načinu izplačevanja tega ter komu je namenjen. Negativna dohodnina bi se izplačala gospodinjstvu v obliki vračljivega davčnega odbitka. Višine tega je razlika med osebno davčno obveznostjo članov vsakega gospodinjstva ter vsoto njihovih temeljnih dohodkov. Če je razlika pozitivna, je treba plačati davek, v primeru negativne razlike, pa je gospodinjstvu izplačan določen znesek ali negativni davek. Načeloma je z ND-jem mogoče doseči enako razdelitev dohodka kot z UTD-jem, nekateri pravijo, da bi bila takšna ureditev tudi cenejša (Van Parijs v Cohen in Pribac, 2004).

Block pove, da bi si negativno dohodnino države lažje privoščile, ker so izplačila namenjena samo tistim, ki imajo prenizke dohodke. Izplačala bi se le tistim posameznikom in gospodinjstvom, ki se kvalificirajo zaradi nezadostnega dohodka. Zaradi tega bi ga lahko uvedli takoj (Block v Cohen in Pribac 3004: 88).

Galston omenja, da ni potrebna uvedba UTD-ja, saj bi z uveljavitvijo davčnih olajšav dosegli zaželeno socialno podporo. Predstavi primer uveljavitve odbitka od davka na zaslužen dohodek, ki ga je uvedla Clintonova administracija, ki je zmanjšal razširjenost revščine med zaposlenimi v ZDA.

Van Parijs pa zoper negativne dohodnine omeni naslednje slabosti ND-ja. Sistem ND-ja bi ljudem izplačal dohodek ob koncu leta, zaradi česar bi se dopuščalo, da ljudje med čakanjem živijo v pomanjkanju. Sistem negativne dohodnine bi tako imel zelene učinke le v primeru, da bi dodali sistem vnaprejšnjih izplačil. Vendar pa je to za prejemnike veliko bolj zapleteno kot UTD, prav tako pa mesečna izplačila, ki jih omogoča UTD bolje pripomorejo k zmanjševanju revščine. Druga prednost UTD-ja je, da je ta izplačan vsakemu posamezniku, medtem ko je

ND največkrat opredeljena z upravičenostjo gospodinjestev (Van Parijs, 2000a).

6.2. SUBVENCija NIZKO PLAČANIH DELOVNIH MEST

Glavni zagovornik subvencije nizko plačanih delovnih mest je Edmund S. Phelps. Nasprotuje ideji univerzalnega temeljnega dohodka, ker bi zaradi njega zmanjšala zainteresiranost opravljanja neprivlačnih služb. Ob gotovosti UTD-ja bodo delavci sprejeli službo pod pogoji, da jo bodo ocenili za dovolj privlačno. Medtem pa bi subvencije delodajalcem povečale ekonomsko sprejemljivost ravno najbolj neprivlačnih, nizko produktivnih služb. Subvencije bi bile dodeljene podjetjem za vsakega nizko plačanega delavca, ki bi ga zaposlil za nedoločen čas. To bi pripomoglo k zvišanju tako plač, kot tudi število zaposlenih v nizko plačanem sektorju. Subvencija bi zmanjšale zapostavljenosti v sposobnostih ter poreklu in razširila bi njihove možnosti za zadovoljevanje svojih potreb.

Zagovorniki UTD-ja pa v tovrstnih subvencijah vidijo veliko pomanjkljivost, saj rešujejo le vprašanje zaposlenih, tako da ob vpeljavi takšnega sistema ponovno izpadejo najbolj ranljivi. In medtem ko UTD izboljšuje ponudbo delovnih mest, te subvencije povečujejo sprejemljivost nizko produktivnih služb (Van Parijs v Cohen in Pribac, 2004).

6.3. PARTICIPACIJSKI DOHODEK

Idejo participacijskega dohodka je predstavil Anthony Atkinson. Avtorjeva interpretacija participacije obsega plačano zaposlitev, samozaposlitev, dodatno izobraževanje ali usposabljanje, skrbniško delo in prostovoljno delo. Na ta način skuša odgovoriti na moralno načelo vzajemnosti družbe. Do PD-ja bodo upravičeni le tisti posamezniki, ki bodo v zameno za prejemek opravili družbeno koristno delo (Barry v Cohen in Pribac, 2004). Off pravi, da PD, kot ga je imenoval Atkinson, ponovno vnaša pogoje do upravičenosti, ni nepogojen, saj je odvisen od izvajanja netržni del (v Cohen in Pribac 2004).

Ker vsebuje številne pogoje bi bila ponovno poostrena ogromna birokracija (Barry v Cohen in Pribac, 2004), ki bi izvajala nadzor nad prejemniki, zaradi česar bi izpadli številni potencialni

upravičenci v trenutni ureditvi. Poleg tega pa bi prišlo do nesoglasji in zmede pri določanju, katere dejavnosti bi se štele kot družbeno koristne in kdo bi odločal o tem, ali je določena oseba naredila dovolj (Goodin v Cohen in Pribac, 2004). Participacijski dohodek bi uvedel tiste dejavnike, ki želi odpraviti UTD.

6.4. DELNIŠKA DRUŽBA ali DRUŽBENA DIVIDENDA

Anne Alstott in Briuce Ackerman v predlogu delniške družbe vidijo možnost ponovne revitalizacije družbene zavesti, saj bi znotraj takšne družbe ljudem omogočili enakopravne izhodiščne možnosti in enakopravne priložnosti (Ackerman, Alstott, 1999). Predlagata, da bi vsak državljan, naj bo bogat ali reven, ob dopolnjeni polnoletnosti, v enkratnem izplačilu prejel delež v višini 80.000 dolarjev. Prejemnik bi ta denar lahko porabil, kakor bi hotel. Delnica ne bi bila pogojena z nikakršno »zaslužnostjo« prejemnikov ali njihovo pripravljenostjo, da kakor koli prispevajo družbi (Van Parijs v Cohen in Pribac, 2004), pripisujeta pa, da bi s tem večjo odgovornost nosili prejemniki sami, saj bi oni odgovarjali za uspešne ali neuspešne investicije svojih delnic.

Najšibkejšim želijo zagotoviti dostojni minimum. Glavni fokus pa so usmerili na mlade in energične ter starejše in ranljive. Primarne vrednote, ki jih sporočajo, so svoboda in enakopravne možnosti. V delniški družbi je to izplačilo pravica in ne miloščina. Raznolikost posameznikovih življenjskih odločitev in predvidljivi neuspehi nekaterih ni razlog za deprivacijo vseh ostalih do poskusa uresničitve njegovih ciljev. Z nepogojenostjo tako preusmerijo pozornost na priložnosti in ne izide. Zakaj je upravičenost omejena na polnoletnost, pa avtorja zagovarjata s tem, da imajo mladi zagotovljeno varnost in večjo možnost priložnosti kakovostno vstopiti v odraslo obdobje (Ackerman, Alstott, 1999).

Opazimo lahko nekatere razlike med delniško družbo in UTD-jem. UTD bi se izplačeval od rojstva, medtem ko bi delnico lahko prejeli ob polnoletnosti. Prav tako pa bi se UTD izplačeval v manjših zneskih mesečno, delnico pa bi posameznik prejel enkratno v znesku 80.000 ameriških dolarjev. Velika skupna točka pa je, da oboji skušajo poskrbeti za socialno

varnost ljudi in ter med njimi zmanjšati socialno neenakost. Obe ideji največ prispevata ravno najbolj ranljivim, omogočiti enakopravne izhodiščne možnosti za aktivno participacijo tako v poslovnih kot tudi v neplačljivih aktivnostih. V novem zakonu o Socialnem podjetništvu so mladi opredeljeni kot ranljiva skupina (Uradni List RS), saj je pogosto, še posebej zadnje desetletje, da si mladi po končanem študiju težko najdejo redno zaposlitev. Praksa širokih možnosti zaposlitev po končanem izobraževanju že dolgo časa ni več resničnost. Posledica tega je podaljševanje izobraževanja in večanje obsega študentskega dela.

7. DRUŽBENI PROFIL MLADIH V SLOVENIJI

Spremembe razmer iz gospodarski rasti v gospodarsko krizo, še posebej v zadnjih letih, so imele močan destruktivni vpliv na prihodnost mladih. V sedanji situaciji so najbolj ogroženi tisti, ki končujejo šolanje in iščejo prve stalne zaposlitve ter čakajo na pragu ekonomske in socialne odraslosti. Podaljševanje študija je postala ustaljena praksa sedanjih študentov, vendar ne zaradi prepričanja študentov o pomembnosti izobrazbenega kapitala, ampak zaradi pomanjkanja priložnosti za smiselno zaposlovanje. Stranski vpliv podaljševanja izobraževanja je daljša odvisnost od izvirne družine, saj je v Sloveniji pogosto običaj vzpostavitve dogovorov med starši in študenti o domači oskrbi v času izobraževanja (Ule, Tivadar, Živoder, 2011: 7–23). To je morda bilo lažje sprejeti v času rastoče ekonomije, ko je kljub vsemu bil otrokom iz vseh družbenih razredov omogočen napredek ter občutek aktivnega participiranja v splošnem porastu družbe. Trenutna ureditev socialno varstvenega sistema reflektira tradicionalni ideal vseživljenjske zaposlitve, ki omogoča dostojno plačo, vendar pa to ni več realnost. Pojavlja se moralni paradoks, takrat ko je od mladih pričakovano, da sprejmejo odgovorne življenjske odločitve, preidejo v odraslost (ki je največkrat definirana v povezavi z zaposlitvijo in življenjem v svojem gospodinjstvu), nimajo pa razpolago resursov, ki jih potrebujejo za dolgoročno odgovorno perspektivo (Ackerman, Alstott, 1999). UTD bi vsem, vključno z mladimi, priskrbel redni dohodek, ki bi jim pripomogel do neodvisnosti in finančne samostojnosti. V ideji »stakeholder society« ali »delniški družbi« bi se vsem mladostnikom ob polnoletnosti izplačala dividenda v znesku 80.000 ameriških dolarjev. Izplačilo velike vsote ob vstopu v odraslo dobo lahko vidimo kot formalni ekvivalent

izplačilu enake vsote v obliki doživljenjskega nepogojnega dohodka (Van Parijs v Cohen in Pribac, 2004). Strinjamo se z Ackerman in Alstott, ki pravita, da je potrebno vložiti v mlade, ki vstopajo na trg dela polni energije in entuziazma, kot potencialna produktivna delovna sila, kar pa današnji sistem zahteva. Zakaj torej ne priskrbi pogojev za uresničitev lastnih zahtev? Vidimo učinkovito rešitev v univerzalnem temeljnem dohodku.

7.1. BREZPOSELNOST MLADIH VODI V PODALJŠEVANJE IZOBRAŽEVANJA

Brezposelnost je v zahodni Evropi začela naraščati v času recesije v 80. letih dvajsetega stoletja kot posledica splošnega pomanjkanja delovnih mest, kar pa je najbolj prizadelo mlade kot nove iskalce zaposlitve. Mladi so tako postali del bremena splošne brezposelnosti. Brezposelnost mladih je občutno višja v primerjavi s celotnim aktivnim prebivalstvom in se še zvišuje. Za Slovenijo je značilno sorazmerno slabšanje položaja mladih na trgu delovne sile. Brezposelnost mladih pa je bistveno občutljivejša za gospodarska nihanja. Zaradi težav pridobitve prve zaposlitve se zvišuje starost prvega vstopa na trg dela, sam prehod pa traja dlje in je bolj negotov (Lavrič, Klanjšek v Lavrič, 2010: 135). Šturm (2004) pravi, da brezposelnost mladih postaja tipična izkušnja tranzicijskega obdobja, saj so redki tisti, ki jih po zaključku formalnega izobraževanja, brez prekinitve, čaka plačana zaposlitev. Opažamo, da je trenutna praksa takšna, da se zaključek šolanja, pridobitev diplome sovpada z vpisom na zavod za zaposlovanje. Cerar pravi, da (Pigac, 2010) so fakultete postale alternativni zavodi za zaposlovanje. Bilo bi potrebno ustvariti pogoje, da bi se lahko mladi po koncu študija čim prej redno zaposlili. Mislimo, da bi v konstruktivno reševanje tega problema, odlično padel ravno UTD. Kot smo že prej omenili, le-ta povečuje število delovnih mest, ker zaradi zagotovljene eksistenčne varnosti ne bi bilo potrebno vsem opravljati dela za polni delovni čas, prav tako ne bi vsi čutili potrebe po opravljanju 8-urnega dela.²¹ Prav tako pa bi se zmanjšali strahovi in nelagodja mladih v povezavi s pomanjkanjem denarja, negotovostjo glede zaposlovanja in stanovanjsko problematiko, ki so glavne težave mladih danes, pravi dr. Bojan Musil, ko govori o vrednotah slovenske mladine (Pavšič, 2011).

²¹ Zapisali smo 8-urno delo, saj je kot tako predstavljeno tradicionalno pojmovanje redne zaposlitve. Vendar pa se danes delovni čas povečuje tudi do deset ur in še več.

Mladi v Sloveniji so v zakonodaji po novem opredeljeni kot ranljiva skupina na trgu dela, na podlagi tega se lahko strinjam z Ule, Tivadar in Živoder, ko pravijo, da so mladi marginalizirani na trgu delovne sile. To se potrdi, če upoštevamo še dejstvo, da po šolanju študentje le redko dobijo delo, še redkeje takšno, ki bi ustrezalo njihovim kvalifikacijam in da so na začetku obsojeni na najnižja plačila. Po tem lahko sklepamo, da je cena prehoda iz izobraževanja na trg dela zelo visoka. Tako resni problemi se zaostrijo ravno v najbolj občutljivem obdobju za formiranje odrasle identitete (2011: 7–23). In čeprav se strinjamo z Ackerman in Alstott, ki zagovarjata, da je ravno ta del mladosti najbolj kritičen za oblikovanje prihodnosti in za to najbolj potreben za dodelitev »začetne dividende« ravno tej populaciji (Alstott in Ackerman), menimo da bi bil UTD bolj ustrezen odgovor. UTD bi se jim izplačeval v rednih mesečnih zneskih od rojstva naprej, kar bi poleg zagotovljene eksistenčne varnosti že v zgodnjih letih omogočil tudi, da bi mladi že v zgodnejših letih dobili priložnost, da se naučijo odgovorno ravnati z denarjem. Kar pa bi povečalo možnosti bolj kakovostne investicije UTD-ja.

Šturm Leban (2004) pravi, da uspešen zaključek katerega koli dodatnega šolanja za poklic vedno bolj postaja pogoj, da človek sploh lahko vstopi v poklicno življenje. S to trditvijo se ne strinjamo popolnoma, kajti število diplomantov brez zaposlitve vedno bolj narašča. V raziskavah, predstavljenih v Mladini 2010, so prikazali, da se vrednost diplome kot zagotovila za varen vstop na trg dela hitro zmanjšuje. Med mladimi v starostni skupini od 25 do 30 let v obdobju 2000–2009 izrazito narašča delež brezposelnih s končano VII. stopnjo izobrazbe. Naraščajoča brezposelnost diplomantov je neposredna posledica trendov, ki po eni strani izjemno hitro narašča število diplomantov, po drugi strani pa povpraševanje po visokokvalificirani delovni sili stagnira. Slovenski trg dela je letno sposoben (na delovno mesto ustrezno stopnji izobrazbe) sprejeti manj kot polovico letne generacije diplomantov, medtem da se letni presežki (nad)izobraževalne delovne sile kopičijo, zaradi česar lahko tudi v prihodnje pričakujemo izrazito stopnjevanje problema brezposelnosti diplomantov. Začaran krog se nadaljuje, ko večina mladih težavo brezposelnosti rešuje z nadaljevanjem študija (Klanjšek in Lavrič v Lavrič, 2010). Ovira pri vstopu mladih v zaposlitev je tudi ta, da na trg

dela prihaja vse več mladih, kot pa je starejših, ki odhajajo s trga dela (Ivančič, 1999: 46–65). UTD bi zmanjšal nelagodno počutje mladih ob nezmožnosti poskrbeti za lastno življenje. Ker bi imeli zagotovljen redni dohodek, jim tudi ne bi bilo potrebno opravljati študentskega dela, ampak bi se lahko posvetili študiranju.

7.2. ŠTUDENSKO DELO

V današnjem času je pogosto, da se gospodarska kriza skuša reševati na račun socialne države. Poleg tega da se zmanjšujejo socialni transferji, se vpeljujejo vse težji kriteriji za dostop do njih ter nižanje stroškov delovne sile (Klanjšek in Lavrič, v Lavrič, 2010). Študentsko delo je najbolj ugodno za delodajalce, saj zagotavlja poceni in izrazito prožno delovno silo, ki je poleg tega nadpovprečno energična in tudi sorazmerno dobro izobražena. Nizka cena dela mladih nagrajuje zaposlovalce in ne mlade (Mihelj, 2002). Razvidno je, da delodajalci raje zaposlijo študenta, ki predstavlja manjši strošek, saj ni potrebna sklenitev pogodbe o zaposlitvi. Zaradi teh dejavnikov se nam zdi ideja UTD-ja zanimiva, saj bi ta ravno znižal stroške delovne sile, ker bi se sedanje plače za redno zaposlitev lahko sorazmerno zmanjšale za vsoto, ki jo predstavlja UTD.

Zaradi študentskega servisa je opravljanje plačanega dela med izobraževanjem postalo nekaj običajnega, če ne celo zahtevanega s strani družbe in družine. Pojavlja se situacija, ko so nekateri študentje primorani prav s študentskim delom preživljati starše, ki so ostali brez zaposlitve (Pigac, 2010). Tudi k temu bi pripomogel UTD, saj bi se ta izplačeval individualno, ne vezano na skupno življenje. Se pravi, da znotraj družine, kjer so starši brezposelni, tako oni kot tudi otroci dobivali svoj UTD. Razbremenili bi se tako starši, kot tudi otroci.

7.3. GLAVNI VIRI DOHODKOV MLADIH

V Mladini 2010 (Lavrič, 2010) so prikazali, da so dohodki, ki zajemajo največji del osebnega mesečnega proračuna mladih, zaslužen preko študentskega servisa. Te so mladi uvrstili med

delno stalne dohodke. Kot stalne pa so opisali štipendije ter žepnine, ki jih mladi največkrat porabijo za poravnanje osebnih stroškov, kot je prehrana, študentsko stanovanje ipd. Stalni dohodki predstavljajo 30–40 % celotnega mesečnega proračuna. Glede na osebne izkušnje se z rezultati teh raziskav lahko poistovetimo, moramo pa pripisati pomembnost obeh. Menimo, da žepnine in štipendije ne bi bile zadostne za preživljanje študentskega življenja brez dodatnega dohodka, vsaj za zadovoljitev dodatnih potreb poleg prehrane in stroškov za stanovanje. Zato menimo, da bi v več primerih brez dodatnega študentskega dela precej študentov shajalo precej težje. Potemtakem študentsko delo ponuja možnost dodatnega zaslužka, po drugi strani pa postaja vse pogostejši in zmanjšuje možnosti mladih pri pridobitvi redne zaposlitve. Poleg tega pa so ravno študentska dela tista vrsta del, ki so najslabše plačana in ne zagotavljajo varnosti in napredka. Hedonistične potrebe mladi največkrat zadovoljijo z izrednimi dohodki, kot so npr. različne donacije, darila sorodnikov in prijateljev. Glede na rezultate, ki so jih objavili v Mladini 2010 lahko sklepamo, da kljub temu da si mladi postransko služijo svoj denar, so v veliki meri odvisni od staršev in bi brez njihove pomoči težko shajali.

7.4. ODLAŠANJE MLADIH S PRESELITVIJO OD STARŠEV

Nekateri kasnejšo preselitev od staršev vidijo kot problematično zaradi podaljševanja odvisnosti, drugi pa le-to zagovarjajo, ker proizvaja tesnejše odnose med mladimi in izvorno družino. Še vedno se preselitev v lastno gospodinjstvo in pridobitev zaposlitve indikator prehoda v odraslost. Vendar, kot smo že prej govorili o destandardizaciji družbe, zaradi nje ne moremo več govoriti o prehodu v odraslost, kot črno-belem procesu. Zaradi postmodernih sprememb je, kot pravi Kuharjeva (2007), definicija odraslosti postala preveč kompleksna, da bi jo lahko definirali tako preprosto na podlagi samo nekaj akterjev.

Dejavnik, ki ima največji vpliv pri odlašanju preselitve od staršev, so finančne zmožnosti za ustvarjanje samostojnega gospodinjstva. Finančno samostojna je oseba lahko takrat, ko ima redni dohodek, torej redno zaposlitev, ki so, kot smo povedali že prej, vedno bolj nedostopne.

Študentsko življenje je pogosto razumljeno kot »uživaško« življenje, kar je v neki meri resnično, vendar je uživanje sorazmerno z denarjem, denar pa je lahko rezultat študentskega dela ali premožnejših staršev. Daljše ostajanje v gospodinjstvu staršev je ekonomsko racionalno vedenje, ki zmanjšuje življenjske stroške (Lavrič, Klanjšek v Lavrič, 2010), vidimo kot neizogibno ravnanje mladih v trenutnih razmerah.

8. RAZISKAVA

8.1. PROBLEM

Ideja za diplomsko delo se nam je pojavila ob razmišljanju o posledicah gospodarske krize na življenje državljanov Republike Slovenije. Zmanjševanje delovnih mest, prekinjanje zaposlitev, odpuščanja, stečaji številnih uspešnih slovenskih podjetij ipd. so pustili veliko breme na ramenih ljudi. Država s svojimi politikami posamezniku položaj le še poslabša ter ga ohranja v stanju brezupnega. Slepota verjame, da so te zasnovane z največjo koristjo posamezniku, vendar je razvidno, da sta socialna in pravna država v precejšnji meri odpovedali. Številne organizacije in še številnejši akterji se borijo prebiti zid državnih politik ter voditeljem prikazati pomanjkljivosti trenutne ureditve (še posebej v socialnem varstvu), jim razložiti, da je rešitve potrebno iskati drugje in na drugačen način, da učinkovitejše alternative že obstajajo, potrebno jih je le še implementirati. Predloge zavrača z argumenti, ki so jih zagovorniki že ovrgli in dokazali nasprotno, vendar je ignoranca države do socialnega dialoga očitna. Številni aktivni na področju izboljšanja socialnega standarda na Slovenskem vidijo učinkovito in pravično rešitev v univerzalnem temeljnem dohodku.

Preden smo se dokončno odločili, da bo tema diplomskega dela povezovala učinke UTD-ja do študentov oziroma prvih iskalcev zaposlitve, smo bili osredotočeni na socialne transferje v Sloveniji. Imeli smo namen pisati o koristnosti in pozitivnih učinkih socialnih pomoči, vendar smo kaj kmalu spoznali realnost in se odločili prikazati resnično sliko ter predstaviti idejo UTD-ja. Povezanost UTD-ja s študenti pa smo oblikovali ob pogovorih s sovrstniki o naših prihodnosti, ki nas čaka, ko bomo diplomirali. Ugotovili smo, da nas je veliko, ki čutimo nelagodje in strah pred negotovostjo glede zaposlitve in pomanjkanja denarja, kot dejavnika, ki nas zavirata na poti do neodvisnosti in finančne samostojnosti. V času krize je veliko debat o številnih odpuščenih delavcih, neizplačevanju plač in socialnih prispevkov s strani delodajalcev, o zaposlenih revnih ipd., medtem pa so na stranski tir postavljeni prvi iskalci zaposlitev, diplomanti, ki takšnih težav niso deležni, ker jih večina med njimi zaposlitve sploh ne more dobiti. Opravljajo študentsko delo, ker jih delodajalci nočejo zaposlovati v redne

zaposlitve, in kljub temu ostajajo finančno odvisni od staršev.

Namen diplomskega dela je spoznati in raziskati specifično skupino ljudi, ki je trenutno zaradi sprememb na trgu dela v zelo neugodnem položaju. Gre za mlade, študente oziroma prve iskalce zaposlitve. Ti so trenutno na točki, ko morajo prestopiti v dobo odraslosti, to pričakujejo sami od sebe, to pričakuje od njih družba, vendar pa jim niso zagotovljeni pogoji za prestop iz mladostništva v odrasle dobo. V nas je zakoreninjena predstava, da nas po končanju šolanja čaka zaposlitev in redna plača ter tako finančna samostojnost. Kar pa nam omogoči preselitev v samostojno gospodinjstvo in oblikovanje lastne družine. Pričakovanja nas samih in pričakovanja družbe ostajajo ista, priložnosti pa vse bolj okrnjene. Namen študije je raziskati, kako vse težja zaposlitvena situacija vpliva na finančno samostojnost mladih, kako se ti spopadajo s čedalje daljšo odvisnostjo od staršev, ravno v časih, ko čutijo vedno večjo potrebo po osamosvajanju. Z raziskavo smo hoteli raziskati kakšen vpliv bi imel UTD v dojemljanju prihodnosti mladih ter kakšne spremembe bi prinesel v njihove individualne mesečne proračune. Odgovor na vprašanje, zakaj ravno ta specifična skupina, zakaj ravno mladi, vidimo v dejstvu, da so mladi zaželena in produktivna delovna sila, ki pa jo v trenutnem gospodarskem stanju delodajalci precej izkoriščajo, seveda v primeru, da zaposlitev sploh dobijo. Raziskali smo življenjsko situacijo desetih mladostnikov. Nekateri še študirajo in so absolventi, nekateri opravljajo podiplomski študij, drugi so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje ipd. Zanimalo nas je, kako bi nanje vplival redni mesečni dohodek v obliki UTD-ja ter kako bi UTD vplival na prehod v odraslost in v samostojno življenje.

Pogosto slišimo: na mladih svet stoji; na vas mladih je, da vpeljete spremembe. Vendar, kako naj to storimo, če nimamo toliko moči, da bi si sami krili osnovne življenjske stroške.

8.1.1. Raziskovalna vprašanja

Raziskovalna vprašanja so sledeča:

1. Kako se mladi preživljajo oziroma kaj je njihov stalen vir dohodka?
2. Kakšna je njihova materialna situacija oziroma pogled v individualno strukturo

- obstoječega denarja (individualni mesečni proračun)?
3. Katere so njihove najpomembnejše vrednote oziroma kaj je tisto ki jim v življenju daje zagon?
 4. Kako sami opredeljujejo svojo prihodnost glede zaposlitve?
 5. Kakšne so njihove tehnike spopadanja s finančno odvisnostjo ter kako le-ta vpliva na medsebojne odnose med mladimi in tistimi, ki jim dajejo/posojajo denar?
 6. Ali se mladi počutijo nemočne pri zagotavljanju lastne finančne samostojnosti?
 7. Kakšne so njihove želje v prihodnosti?
 8. Kaj jim omogočajo tedanji dohodki, ali lahko živijo dostojno življenje, si lahko privoščijo še kaj poleg osnovnih življenjski potrebščin?
 9. Kakšni so njihovi načini varčevanja oziroma čemu se odpovedo v primeru pomanjkanja?
 10. Kakšne so oviranosti pomanjkanja?
 11. Kakšni so vzorci razpolaganja z obstoječim denarjem?
 12. Kaj bi jim pomenil univerzalni temeljni dohodek, kot vir stalnega dohodka, in kaj bi ta spremenil znotraj njihovega mesečnega proračuna in znotraj dojemanja samega sebe?

8.2. METODOLOGIJA

8.2.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je poizvedovalna in kvalitativna. S pomočjo strukturiranih intervjujev opravljenih z mladostniki (študenti/ke, diplomanti/ke, prvi iskalci zaposlitve) smo skušali raziskati njihove individualne mesečne proračune in kakšen vpliv bi nanje imel univerzalni temeljni dohodek glede pokrivanja materialnih stroškov in uresničevanja osebnih ciljev ter njegov vpliv na dojemanje samega sebe.

8.2.2. TEME RAZISKOVANJA

- Individualni mesečni proračuni
- Socialne mreže mladih
- Načini varčevanja (odpovedi)

- Oviranosti pomanjkanja
- Mladi in nadaljevanje študija
- Mladi in zaposlitev
- Mladi in prosti čas
- UTD in mladi

8.2.3. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrument, ki smo ga uporabili so bile smernice za intervju. Merski instrument je obsegal trinajst vprašanj.

Viri podatkov je deset pol strukturiranih intervjujev. Priložili smo jih k prilogi.

8.2.4. POPULACIJA IN VZORČENJE

Naša raziskava zajema študente, diplomante in prve iskalce zaposlitve v Sloveniji do maja 2011.

Vzorec je neslučajnostni in priročni. Sestavlja ga 10 mladostnikov, starih od 23 do 28 let, od tega je 8 študentov (5 absolventov, 1 diplomant, 1 obiskuje 4 letnik, 2 vpisana v podiplomski študij) in 1 brez statusa študenta, vendar še ni končal študija.

Do teh posameznikov smo prišli preko lastne socialne mreže. Do respondentov smo prišli razmeroma težko, saj so vprašanja v intervjuju zahtevala precej osebnih podatkov, ki pa jih nekateri niso bili pripravljeni razkriti.

8.2.5. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke smo zbrali s pomočjo intervjujev. Opravili smo deset intervjujev. Zbiranje intervjujev je potekalo od marca do maja 2011. Štiri intervjuvance smo poznali že od prej, ti pa so nam predstavili ostalih 6 intervjuvancev. Za intervjuje smo se prehodno dogovorili po e-pošti in telefonu, tako da je bil termin prilagojen njihovem prostem času. Večino intervjujev smo

opravili v kavarnah, nekaj pa na domu intervjuvanca, oziroma je lokacijo izbral intervjuvanec sam, saj smo hoteli, da intervju opravimo tam, kjer se je on/a počutil/a najbolj varno in sproščeno. Ker je tema precej osebna, smo jim zagotovili anonimnost.

8.2.6. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Empirično gradivo smo analizirali kvalitativno in ročno. Uporabili smo metodo odprtega kodiranja. Najprej smo naredili zapise zapiskov, kar pomeni, da smo k vsakemu vprašanju pripisali vse odgovore respondentov. Na podlagi teh zapisov smo izbrali posamezne dele besedila oziroma izjave, ki so sporočale določene informacije, in jih razvrstili v sklope po sorodnih sporočilih. Izbrane izjave so nam predstavljale enote kodiranja, ki smo jim nato pripisali kodo oziroma pojme. Sorodne pojme smo združili v kategorije. Iz najpomembnejših vprašanj smo zaradi jasnejše preglednosti oblikovali sklepne tabele. Najpomembnejše smo definirali in formulirali v teorijo. Prikaz poteka analize je v prilogi.

9. REZULTATI

9.1. Podatki o intervjuvancih

- Število respondentov: **10**
- Spolna struktura: **5 žensk in 5 moških**
- Starostna struktura: **od 23 let do 28 let (povprečna starost je 24,4 let)**
- Izobrazba: **8 študentov (5 absolventov, 1 obiskuje 4 letnik, 2 vpisana v podiplomski študij), 1 brez statusa študenta, vendar še ni končal študija, in 1 diplomant. Na visoko šolo so vpisani 3 intervjuvanci, ostalih 7 zaključuje (ali je že zaključilo) univerzitetno izobrazbo.**
- Zaposlitev: **4 nezaposleni, ki si zaposlitev iščejo, ostalih 6 jih dela preko študentskega servisa. Tisti, ki opravljajo študentsko delo, opravijo mesečno od 50 do 120 ur. Vrste študentskega dela so: prodajalka v trgovini z oblačili, strežba v kavarni, strokovni delavec, anketarka, vodenje vadbe, wellness svetovalka, delo v pisarni.**
- Stanovanjske razmere: **7 intervjuvancev živi pri starših, od tega 2 med tednom v študentskem domu, 2 živita v podnajemniškem stanovanju in 1 živi lastniškem stanovanju.**
- Kredit: **2 sta dejala, da sta v banki vzela kredit.**

9.2. Individualni mesečni proračuni

Intervjuvanci so nam podali podatke o povprečnih mesečnih dohodkih in odhodkih. Ti so nam prikazali, kateri dohodki so stalni viri, kateri delno stalni in kateri izredni. Vrste dohodkov so prikazali, v kolikšni meri zagotavljajo stabilno dohodkovno varnost posameznika ter kateri je njihov glavni vir dohodka. Dobili smo primerjavo med količino dohodkov in odhodkov ter na podlagi tega primerjali, koliko je intervjuvancem omogočeno investiranje oziroma varčevanje za prihodnost.

9.2.1. Viri dohodkov in dohodkovna stabilnost

- Skupni dohodki intervjuvancev se gibljejo od 90 evrov do 1480 evrov.
- **6 intervjuvancev** opravlja študentsko delo, ki predstavlja od 29 % do 81 % celotnih mesečnih dohodkov.
- **Intervjuvanci I2, I6 in I7** se v večini preživljajo z dohodki pridobljenimi preko študentskega servisa. I2 še dodatno prejema pokojnino, varstveni dodatek in otroški dodatek v višini 475 evrov, I6 prejema Zoisovo štipendijo in otroški dodatek, kar znaša 280 evrov. I7 dobiva državno štipendijo v višini 200 evrov. Lahko rečemo, da so državni dohodki tisti, ki predstavljajo največjo stalnost priliva denarja v njihov mesečni proračun, medtem pa je dohodek iz študentskega servisa, ki predstavlja večino celotnega seštevka dohodkov, nestabilen in negotov. Ker je študentsko delo vezano izključno na količino opravljenih ur, ti študentje čutijo stisko v primerih nezmožnosti opravljanja dela, npr.:

»Bilo bi mi dosti lažje, kajti zdaj sem plačana na koliko ur delam in če zbolim, si skoraj ne upam vzeti prosto več kot kakšen dan ali dva, ker mi drugače ne znese z denarjem skozi mesec.«

» ... zdaj si težko vzamem kakšen dan prosto, ker moram opraviti določeno število ur, če želim konec meseca zaslužiti dovolj za preživetje sebe in svoje družine.«

»Vendar pa včasih zaradi potrebe po bolj pogostem delanju ne morem opraviti drugih obveznosti, ko so npr. obveznosti za faks, ker ob koncu dneva nimam več dovolj energije. Zaradi neopravljenih obveznosti čutim večje breme in nestrpnost.«

Prav tako pa se mi zdi pomembno omeniti, da državni transferji, ki jih prejemajo, niso nepogojeni, tako da v primeru, da I2 redno zaključi šolanje ali se ne odloči za nadaljevanje leta na višji stopnji, izgubi pokojnino in varstveni dodatek, kar pomeni, da izgubi 49 % trenutnega mesečnega zaslužka. Trenutno študira na Filozofski fakulteti v Mariboru, in sicer sociologijo in zgodovino, kjer pa je zelo malo možnosti zaposlitve. I2 vidi naslednjo možno rešitev:

»Splača se mi študirati do 26. leta, ker imam tako status študenta in tako dobivam pokojnino, hkrati pa lahko delam preko napotnice. Strah me je, da brez statusa ne bi dobila zaposlitve, saj je malo razpoložljivih delovnih mest v smeri, ki jo študiram.«

Tudi državni transferji I6 in I7 so vezani na čas šolanja oziroma do 26. leta starosti. Takšna pogojenost dohodkov, ki v mesečnem proračunu predstavljajo edini stalni vir dohodka, predstavlja veliko eksistenčno tveganje intervjuvancev, še v primerih, ko je drugi vir dohodka plača študentskega dela, znotraj katerega študent nima pravic in je lahko odpuščen brez razloga. Raziskava Mladine 2010 je pokazala, da študentsko delo vključuje vse več slabše plačanih del, za katere se poteguje vse več upravičencev ter nizko plačano delo najbolj koristi delodajalcem. Mladi pa se zavedajo, da morajo vzeti katero koli delo, čeprav ni v skladu z njihovo izobrazbo in jim ni všeč, če želijo postati neodvisni od staršev vsaj do neke mere (Lavrič, 2010).

- **Intervjuvanec I9** preko študentskega dela zasluži 81 % celotnega mesečnega zaslužka, vendar je njegovo delo omejeno le na 5 mesecev (študentska praksa). Kar pomeni, da je njegov dohodek nestalen ter prinaša negotovost glede prihodnosti. Intervjuvanec kot stalen vir dohodka prejema mesečno žepnino, ki mu jo zagotovijo starši ter znaša 100 evrov. **Intervjuvanca I1 in I10** prav tako opravljata študentsko delo, vendar v manjši meri, kar je posledica manjše eksistenčne nuje. Zaslužek preko študentskega dela pri I1 zavzema 29 %, pri I10 64 %, ostalo pa predstavljajo žepnine staršev.
- **V večini primerov** kot najbolj stalen vir dohodka predstavlja dohodek, ki ga intervjuvanci dobivajo od staršev. Kar sedem intervjuvancev izmed desetih prejema mesečne dohodke od staršev. Prejmejo jih v obliki žepnin, za katere intervjuvanec sam odloči, v kakšne namene bo izkoristil denar. Žepnine se gibljejo od 100 do 300 evrov mesečno. Poleg tega jim starši krijejo življenjske stroške, kadar je njihov otrok doma.
»Moji odhodki so precej nizki, ker živim pri starših in mi ti krijejo večino življenjskih stroškov, ni mi potrebno plačevati najemnine in stroškov, prav tako pa tudi hrano kupuje mama.«

Intervjuvanci morda vidijo žepnine in ipd. kot stalni vir dohodka, vendar se nam zdi pomembno izpostaviti, da so ti vrstni dohodki precej odvisni od zaposlitvene situacije staršev. V primeru prekinitve zaposlitve ali zmanjšanja plače ipd. se bo zmogljivost staršev za preživljanje otrok zmanjšala in bodo s tem primorani zmanjšati ali celo ukiniti žepnine. Zaradi trenutnega dogajanja na trgu dela, ko prihaja do množičnega odpuščanja, do stečajev podjetij in naraščanje atipičnih vrst zaposlitev, je stabilnost zaposlitve precej manjša.

- Glavni viri dohodkov mladih intervjuvancev so tako žepnine in dohodki od študentskega dela.

9.2.2. Mesečni dohodki in prag revščine

- Prag preživetja oziroma prag revščine je trenutno v Sloveniji postavljen na meji 593 evrov za enočlansko gospodinjstvo. Izmed 10 intervjuvancev ta znesek dosežejo štirje (I2, I6, I7, I8). Vendar so izmed teh štirih trije takšni, ki se preživljajo brez pomoči staršev (I2, I6, I7).
- I2 ima povprečni mesečni dohodek povprečno na višini 975 evrov. Povprečni mesečni dohodki I6 znašajo 1480 evrov, I7 pa 700 evrov.
- Mesečni dohodki I8 so sicer nad pragom revščine in znašajo 1000 evrov, vendar polovico tega prispevajo starši.
- Mesečni dohodki ostalih intervjuvancev znašajo od 90 evrov do 550 evrov. Nekateri se preživljajo s pomočjo študentskega dela (I1, I9, I10), nekateri imajo nekaj denarja privarčevanega (I3, I5, I8), vendar pa vsi izmed naštetih prejemajo žepnino ali jim osnovne eksistenčne potrebe krijejo starši.
- Izključno na podlagi skupnih zneskov mesečnih dohodkov bi lahko rekli, da I2, I6 in I7 trenutno živijo nad pragom revščine. Vendar pa menimo, da moramo tukaj upoštevati še druge življenjske okoliščine. Ob končanju šolanja bo I7 izgubila štipendijo in pravico do bivanja v študentskem domu, tako da se ji bodo povečali stanovanjski stroški, I2 pa bo izgubila pokojnino, varstveni dodatek ter otroški dodatek. Večjo sigurnost ima I6, ki mu bo študentsko delo po končanju šolanja preraslo v polno zaposlitev. Rečemo lahko, da I2 in I7 v trenutni situaciji živita nad pragom revščine, vendar pa je prihodnost negotova. Podobno

lahko sklepamo za intervjuvance, katerih dohodki ne dosežejo pragu preživetja, saj kljub temu živijo dostojno življenje, vendar so finančno nesamostojni in je njihovo preživetje v veliki meri odvisno od staršev.

9.2.3. Kaj intervjuvancem omogočajo trenutni dohodki

- Intervjuvanci so na vprašanje, kaj jih omogočajo trenutni dohodki, ki si jih prislužijo, ali so si jih privarčevali sami, odgovorili:
- *»več aktivnosti v prostem času«, »če ne bi opravljala študentskega dela bi si lahko privoščila zelo malo aktivnosti v prostem času«, »lahko dostojno živim in si privoščim kar potrebujem«, »trenutni mesečni dohodek zadostuje za normalno življenje iz meseca v mesec, ne daje pa popolne finančne gotovosti«, »sedanji prihodki mi ne omogočajo preživetja«, »sedanji mesečni prihodki so ok, za osnovo« ipd.*
- Mesečni dohodki intervjuvancev, ki jih preživljajo starši, jim omogočajo dodaten zaslužek, ki ga lahko porabijo izključno za hedonistične potrebe, saj jim eksistenčno varnost zagotovijo starši. Prav tako je večini zaradi tega zagotovljena možnost varčevanja denarja, zaradi česar si lahko kljub nizkim mesečnim dohodkom privoščijo počitnice, obiske koncertov, izlete, članarine fitnessov, pijače s prijatelji ipd.
- Izmed desetih intervjuvancev jih je 8 dejalo, da imajo možnost varčevanja.
»Za izredne dohodke, ki se navezujejo na prosti čas, varčujem skozi celo leto, če je možno v službi opravim več ur«, »Imam vedno nekaj privarčevanega denarja«, »ves čas varčujem, tako da imam nekaj privarčevanega« ipd.

Dva sta dejala, da ne varčujeta. I4 je dejal : *»Sedanji prihodki mi ne omogočajo preživetja, tako da o varčevanju ni govora«*. I7 pa je dejala, da ji varčevati ni potrebno, če si kaj posebnega zaželi, na delu opravi več ur in si lahko privošči, kar si želi.

9.2.4. Vzorci razpolaganja z obstoječim denarjem

S podatki o individualnih mesečnih proračunih smo dobili informacijo o strukturi trošenja posameznih intervjuvancev. Lavrič in Klanjšek (Lavrič 2008) pravita, da večina mladih porabi stalne dohodke za poravnanje konstantnih stroškov.

9.2.4.1. Odhodki intervjuvancev

- Povprečni mesečni odhodki intervjuvancev se gibljejo od 100 evrov do 1200 evrov.
- Odhodki zavzemajo od 18 % do 96 % vseh mesečnih prihodkov.
- Osnovni življenjski stroški zavzamejo od 13 % do 81 % celotnih mesečnih odhodkov. Kot osnovne življenjske stroške smo upoštevali prehrano in toaletne potrebščine, prevoz, najemnino in stroške študentskega stanovanja/doma, zavarovanje.
- Pri treh intervjuvancih (I3, I4, I5) so mesečni odhodki celo večji kot seštevek vseh dohodkov.
- Pri večini intervjuvancev se je pokazalo, da večino prihodkov porabijo za poravnanje stalnih stroškov, katerih poravnava je obvezna.
- Pri I9 se je pokazalo, da ima 100 evrov mesečnih odhodkov ter 550 prihodkov. Njegov prihodek je vezan na petmesečno plačano prakso, ki mu prinaša 450 evrov na mesec. Po preteku prakse bo dobival le še 100 žepnine (v primeru, da ne pridobi druge zaposlitve), ki pa ravno tolikšna, kot so njegovi povprečni mesečni odhodki.
- Izkazalo se je, da intervjuvanci porabijo relativno malo denarja za hedonistične potrebe.
- Večini intervjuvancev osnovne življenjske stroške krijejo starši.

9.2.4.2. Izredni dohodki

- Intervjuvance smo spraševali o vplivu izrednega dohodka na njihov obstoječi mesečni proračun. Zanimalo nas je, kako bi le-tega izkoristili in uporabili, katere potrebe bi zadovoljili ipd.

»Ko sem prejela večji izredni dohodek, sem večino denarja dala na stran za varčevanje in ga bom izkoristila za večje potovanje. Nekaj pa sem ga porabila za sprotne želje in potrebe.«

»Denar bi zapravila za nujna popravila/nujne nakupe, ostalo pa bi dala v varčevanje. Če bi bil večji, bi si tudi kupila, kar ne rabim nujno oz. bi porabila za dopust.«

»Kupil bi si, kar bi nujno potreboval, ostalo bi varčeval za prihodnje potrebe oz. stroške.«

»Zagotovo bi se odločil za varčevanje denarja. V primeru, da najdem zaposlitev, bi morda kak delež porabil za potovanje.«

»Kupil bi si kakšno opremo za plezanje (za prosti čas), ostalo pa bi razporedil, da bi ga lahko koristil čim dlje.«

- Odgovori so si precej podobni. Največkrat bi z izrednim dohodkom poravnali trenutne redne nujne stroške, poravnali dolgove, nato pa bi preostanek privarčevali. Razlike so se pojavile v namenu varčevanja. Nekateri bi varčevali za potovanja (I1), za bodoča popravila, stroške (I2), za športno opremo (I9) in za prihodnost, dohodek bi dodali k varčevanju ostalih dohodkov (I8, I10). Nekateri bi denar porabili za sprotne želje, za nekaj, kar si že dolgo želijo, vendar si do zdaj niso mogli privoščiti (I7, I4).
- Varčevalne namene razlikujemo na eksistenčne in manj oz. neeksistenčne. Intervjuvanci zaradi različnih življenjskih razmer uporabljajo različne varčevalne tehnike, skupno pa jim je to, da bi v primeru, da so najprej pokrili nujne osnovne potrebe oziroma stroške, bi preostanek izkoristili za osebne želje, ki si jih prej niso mogli privoščiti:

»Izredni dohodek bi imel za redne stroške, nato bi si privoščil kakšno stvar, ki je ne potrebujem in si jo želim, npr. motor.«

»Nekaj bi privarčevala za prihodnost, nekaj pa bi porabila za potovanje v tujino. Če bi bil dohodek velik, bi si kupila avto, ki ga trenutno potrebujem.«

»Denar bi zapravila za nujna popravila/nujne nakupe, ostalo pa bi dala v varčevanje. Če bi bil večji, bi si tudi kupila, kar ne rabim nujno oz. bi porabila za dopust.«

9.3. Socialne mreže mladih

9.3.1. Od koga si sposojaš denar

- Trije intervjuvanci (I2, I6, I7) so dejali, da si denarja ne sposojajo ter skušajo sami poravnati stroške.

I2: »Trudim si sama urejati finančne stvari, tako da si ne sposojam denarja, npr. od družine.«

I6: »Trenutno mesečni dohodek zadostuje za normalno preživljanje iz meseca v mesec, tako da si denarja ne sposojam ...«

I7: »Če so velika finančna bremena, si ne sposojam denarja, temveč bolj delam. «

- Večina intervjuvancev si denar v primeru večjih finančnih obremenitev izposodi od izvirne družine, in sicer bi si najraje denar sposodilo od staršev 7 oseb (I1, I3, I4, I5, I8, I9, I10), 6 oseb od bratov in sester (I1, I4, I5, I9), 6 intervjuvancev bi v tem primeru rešitev videli tudi v bančnem kreditu (I2, I5, I6, I8, I10). I2 in I6 sta kredit že vzela in plačujeta mesečne anuitete od 165 evrov do 170 evrov. Štirje pa bi si denar sposodili od prijateljev (I6, I7, I9).

9.3.2. Vpliv sposojanja denarja na medsebojne odnose

- Nenehno sposojanje denarja lahko zelo vpliva na posameznikovo samozavest ter na medsebojne odnose z osebo, ki posoja denar. Stalen vir posojanja vodi v odvisnost. Večina ljudi si denar sposodi od tistih, ki jih interpretirajo kot bližnje, torej lahko pride do krhanja odnosov ravno z bližnjimi osebami.

- Intervjuvanec I1 je dejal: *»Želim si dostojne službe, zato da bi lahko čim prej postala finančno neodvisna od staršev, zdaj imamo sicer super odnose, vendar še vedno mi v primerih, da naredim kaj narobe, dajo vedeti, da živim pod njihovo streho, tudi žepnino pogojujejo z drugimi obveznostmi.«*
- Intervjuvanec I9 je dejal: *»Prav tako si želim postati neodvisen zato, ker nočem biti očetu ničesar dolžan, kajti v primeru nesoglasij ali prepira mi vedno sponaša, da me on živi. Ne razumem se dobro z očetom.«*

9.4. Načini varčevanja (odpovedi)

- Živimo v času, ki nas bo dobesedno prisilil, da bomo postali varčni, če se želimo izogniti finančnim težavam. Če smo brez prihrankov, lahko posameznikovo eksistenčno varnost ogrozijo že majhna odstopanja povprečnih mesečnih proračunih. Bolj kot je posameznik pod življenjskim minimumom, bolj so radikalne njegove oblike varčevanja. Varčevanje se razširi na številna področja življenja in odrekanja so vse večja.
- Na vprašanje čemu se intervjuvanci odpovedo v primeru pomanjkanja, so najpogosteje odgovorili, da druženju s prijatelji, nepotrebnim nakupom, aktivnostim v prostem času, kosilom v restavraciji, potovanju in svojim užitkom.

I1: »Vedno začnem varčevati pri prostem času. Ne jem na bone, ne hodim na pijače, ne obiskujem fitnesa, ne udeležujem se koncertov«.

I4: »Zmanjšam nepotrebne vožnje z avtomobilom. Odpovem se pijačam s prijatelji in hrani v gostilnah in barih«.

I5: »Odpovem se plačljivim hobijem, druženju s prijatelji, nakupu ne nujno potrebnih stvari«.

I8: »Odpovem se nepotrebnim izdatkom, npr. zabavam, potovanju, športnim aktivnostim.«

I10: »Odpovem se svojim užitkom, ne grem tolikokrat ven s prijatelji.«

- Večina je dejala, da se odpove druženju s prijatelji (7), nepotrebnim nakupom (4), aktivnostim v prostem času (3).
- Intervjuvanec I2 je na vprašanje, zakaj se odpove stvarem, ki jih najraje opravlja, odgovorila tako:

»Zmanjšam pijače s prijatelji, kina ... oziroma prosti čas. Stroške moram plačati, bencin rabim, tako da nimam druge izbire.«

- Eden izmed intervjuvancev (I3) je dejal, da se mu do zdaj ni bilo potrebno še ničemur odpovedati.

»Zaenkrat se mi ni bilo potrebno ničemer odpovedovati, ker nisem velik zapravljevec.«

9.5. Oviranosti pomanjkanja

- Pomanjkanje finančnih sredstev ni nikoli samostojen dejavnik. Njegove razsežnosti imajo negativne posledice na različnih področjih: na poslovnem, osebnem in odnosnem področju.

»Vendar pa včasih zaradi potrebe po bolj pogostem delanju ne morem opraviti drugih obveznosti, ko so npr. obveznosti za faks, ker ob koncu dneva nimam več dovolj energije. Zaradi neopravljenih obveznosti čutim večje breme in nestrpnost.«

9.6. Mladi in nadaljevanje študija

- Zanimalo nas je, ali se bodo intervjuvanci po končanem šolanju odločili nadaljevati le-tega na višji stopnji.
- Odgovore respondentov lahko razvrstimo v tri sklope. 6 jih je odgovorilo, da študija ne bodo nadaljevali:

»Študija ne bom nadaljeval.«

»Za nadaljevanje študija na višjo raven se ne nameravam odločiti, ker na trgu dela trenutno ni potrebe po kadru višje stopnje moje smeri izobrazbe.«

»Trenutno študij na naslednji stopnji podiplomskega študija (doktorat) ni izvedljiv zaradi finančne izčrpnosti.«

»Če bi odprli podiplomca za smer defektologija, bi nadaljevala študij, tako pa ga ni in za enkrat ne bom nadaljevala študija.«

- 2 respondenta sta odgovorila, da bosta študij nadaljevala:

»Po končanem študiju bom iskala možnosti nadaljevanja šolanja«, rada bi šla še naprej študirat.«

- 2 respondenta sta nadaljevanje študija pogojevala z možnostjo zaposlitve po opravljeni diplomi:

»Drugače (v primeru, da ne dobim zaposlitve) pa bom nadaljevala z vpisom na magisterij ali pa se bom vpisala na kakšno visoko šolo.«

»V primeru, da ne bom dobil dobre službe (redna zaposlitev, primerna plača,) bom študij nadaljeval«.

- Odgovori ponazarjajo vzroke za nadaljevanje študija. Tisti, ki so se odločili za nadaljevanje študija, so se tako odločili zato, da lahko obdržijo status študenta in s tem možnost opravljanja študentskega dela (I1, I2, I9). Status študenta nekaterim omogoči ohranitev državnih transferjev, npr. pokojnine, otroškega dodatek, štipendije ipd. (I2). Nekateri so se tako odločili zaradi pridobitve dodatne izobrazbe (I7). Nekateri pa zato, ker menijo, da ni razpoložljivih delovnih mest, ki bi bili skladni z njihovo izobrazbo, in je status študenta bolj varna in dobičkonosna izbira (I10, I2).

9.7. Mladi in zaposlitev

- Na vprašanje ali bodo po končanem šolanju vstopili na trg dela, je 6 intervjuvancev odgovorilo pozitivno:

»Vstopil bom na trg dela in si skušal najti zaposlitev.«

»Sem že prijavljen na zavodu za zaposlovanje.«

»Po končanem študiju se nameravam zaposliti, zato se odločam za iskanje prve zaposlitve.«

- 2 sta dejala, da bodo stopila na trg dela le v primeru, da bi dobila možnost redne zaposlitve.

»V primeru, da bom po diplomi dobila redno zaposlitev, bom zaposlitev sprejela.«

»Če bom dobil priložnost za dobro delo, se bom zaposlil.«

- 2 sta odgovorila negativno.

»Iskala redno zaposlitev v prihodnosti, zaradi večje socialne varnosti, trenutno raje delam preko študentskega servisa.«

»Odločila sem se, da bom opravljala prostovoljno delo v tujini.«

- 7 intervjuvancev je svojo odločitev povezovalo z željo po finančni samostojnosti; 2 sta k temu dodala še pridobitev neodvisnosti; 1 intervjuvanec pa je dejal, da bo vstopil na trg dela zato, ker ga po opravljeni diplomi čaka redna zaposlitev oziroma bo študentsko delo, ki ga trenutno opravlja, preraslo v polno zaposlitev.

9.7.1. Dostojna služba

- Intervjuvance smo povprašala po njihovih mnenjih o pomenu dostojne službe. To so opisali kot zaposlitev, ki zagotavlja eksistenčno varnost in dobro plačo, prinaša veselje, omogoča varčevanje za prihodnost in ni v skladu z načeli intervjuvanca. Nekateri so izpostavili še pomembnost povezave zaposlitve s pridobljeno izobrazbo. Nekateri so izrazu dostojna služba dodali lastnost spoštovane zaposlitve ter da si lahko posameznik privošči počitnice in večje investicije. Definicije dostojne službe so bile različne, kar je pokazalo različno dožemanje dostojne službe intervjuvancev.
- *»Je služba, v katero te nihče ne sili, posledično te ne motivira denar pri opravljanju le-te. In seveda, ti mora biti všeč. V svojem delu moraš videti smisel, zakaj sploh to počneš.«*

- *»Zaposlitev, ki jo posameznik sprejme, ker so tako izoblikovane njegove želje. Nedostojna služba je po drugi strani takšna, da posamezniku ne prinese osebnega zadovoljstva, ampak gre za zaposlitev predvsem za zagotovitev preživetja.«*
- *»Tista, ki mi s svojo plačo zagotavlja dostojno življenje. To zame pomeni, da s pridobljenim denarjem lahko shajam skozi mesec, dolgoročno privarčujem vsaj dvajsetino mesečne plače, in da mi omogoča večje investicije.«*
- *»Delo primerno moji izobrazbi, katero sem si pridobil.«*
- *»Tista, ki mi omogoči dovoljšen zaslužek, mi ponuja dobre delovne pogoje, spoštovano delovno okolje ter dobre odnose s sodelavci.«*
- Največkrat je bila izpostavljena dobra plača, ki bi jo naj dostojna služba zagotavljala (I2, I4, I6, I7). Isto število intervjuvancev meni, da je dostojna služba tista, ki jo opravljaš z veseljem in ti zagotavlja eksistenčno varnost (I1, I4, I7, I8, I9). Trije so omenili možnost varčevanja (I1, I4, I5) ter da mora dostojna služba biti v skladu z posameznikovimi načeli (I2, I7, I8). Dva sta videla povezavo dostojne službe z izobrazbo posameznika (I3, I10). En intervjuvanec je dostojno službo povezoval z delovnim okoljem, in sicer dostojna služba zanj predstavlja dobre delovne pogoje, spoštovano delovno okolje in dobre odnose s sodelavci. Samo en intervjuvanec je dejal, da je dostojna služba tista, pri kateri denar ni motivacija, ter da v opravljanju le-te vidiš smisel in ima perspektivo.

9.7.1.1. Bi sprejeli nedostojno službo

Izmed desetih intervjuvancev jih je 8 odgovorilo pritrdilno, da bi sprejeli službo, ki jo sami razumejo kot nedostojno službo (I1, I3, I4, I5, I6, I7, I8, I10), eden je odgovoril, da nedostojne službe ne bi sprejel (I9), eden pa je dejal, da bi o tem moral bolje premisliti, in trenutne ne ve, ali bi jo sprejel ali ne.

9.7.1.2. Zakaj (ne) bi sprejeli nedostojno službo

»Če bi od moje zaposlitve bilo odvisno preživetje mene ali moje družine in ne bi imela druge možnosti.«

»Če se ne bi našlo nič primerne. Sprejel bi jo zaradi potrebnega zaslužka.«

»V primeru, da nujno potrebujem finančna sredstva, da dalj časa nimam dela in je to edino ponujeno za moje znanje in izobrazbo.«

»V primeru, da zavrnitev pomeni brezdelje ali nelagodno preživljanje.«

»Ker rajši nekaj delam, kot pa da sem doma na socialki.«

Večinoma so bili razlogi za sprejetje nedostojne službe povezani s potrebo po denarju, s katerim bi sebi in svoji družini omogočili preživetje. Nedostojna služba se jim zdi boljša rešitev kot brezdelje in prejemanje denarne socialne pomoči. V opravljanju nedostojne službe vidijo boljšo življenjsko situacijo kot v primeru brezposelnosti.

En intervjuvanec je dejal, da ne bi sprejel nedostojne službe. Svoj odgovor je opisal tako:

»Ne bi sprejel službe, za katero nisem motiviran, ker bi jo sigurno slabše opravljal kot nekdo, ki je motiviran.«

Intervjuvanka I2 pa se ni mogla odločiti, ali bi nedostojno službo sprejela ali ne. Dejala je tako:

»Če pa bi bila recimo brez kakršne koli službe in vira dohodka in bi nujno potrebovala denar za preživetje, bi jo sprejela.«

»Načeloma ne bi sprejela nedostojne službe, ker ne bi mogla delati nečesa, čemur nasprotujem oz. se mi ne zdi prav.«

9.7.2. Kaj menijo za dostopnost služb v prihodnosti

I2: *»Malo je razpoložljivih delovnih mest v smeri, ki jo študiram.«*

I5: *»Skrbi me, da ne bom dobila zaposlitve znotraj mojega poklica. Zaposlitev učitelja je že od nekdaj težko dobiti, v času trenutne krize pa še posebej.«*

I6: »Moje študentsko delo bo verjetno preraslo v polno zaposlitev.«

I10: »Ni možnosti plačane zaposlitve v smeri moje izobrazbe.«

Pri nekaterih intervjuvancih, še posebej pri tistih, ki obiskujejo družboslovne fakultete, se pojavlja strah, da ne bodo dobili službe znotraj poklica, za katerega se izobražujejo.

9.8. Mladi in vrednote

- V intervjujih smo tudi spraševali, kaj intervjuvancem daje zagon in energijo v življenju. Odgovori so si v nekaterih točkah podobni, vsebujejo pa tudi precej različnih elementov, ki prikazujejo različne prioritete v njihovem življenju.

»Veliko mi pomeni možnost, da si lahko ob delu in stalnem varčevanju kasneje privoščim kakšno večje potovanje, obisk koncertov ali drugih aktivnosti, ki so v večini plačljive. Pomemben mi je čas, ki ga preživim s prijatelji in družino.«

»Zagon mi daje šport, ki ga obožujem in delam veliko na tem področju z drugimi ljudmi, ter druženje z prijatelji.«

»Druženje s prijatelji in družino. Uspešno realizirani manjši cilji.«

»Šport (plezanje), kultura, druženje s prijatelji ter potrditev s strani družbe.«

- Intervjuvanci so največkrat dejali, da jim veliko pomeni druženje s prijatelji in družina. V povezavi s prostem časom so dejali, da ima veliko pomembnost možnost potovanja in ukvarjanje s športom in glasbo. I4 je dodal še samopotrditev, I6 ustvarjanje, I8 je trenutno najpomembnejša sprememba okolja, kajti študira v tujini in bi se rad vrnil domov, I9 je dejal da veliko ceni družbeno potrditev.

9.9. Mladi in počitnice

4 intervjuvanci so dejali, da radi potujejo, 4 so dejali, da bi si z izrednim dohodkom med drugim financirali tudi počitnice. Zato smo jim postavili vprašanje, ali si trenutno lahko privoščijo, ali jih financirajo starši.

6 intervjuvancev je dejalo, da si počitnice financira samostojno:

»Počitnice ali druge aktivnosti si financiram sama iz varčevalnega denarja.«

»Plačal bi si jih sam.«

»Z lastnim financiranjem iz rednega dohodka.«

»Hočem si jih plačevati sama, delam več ur na mesec.«

4 intervjuvanci so rekli, da jim starši počitnice bodisi sofinancirajo, nekaj imajo svojega privarčevanega denarja, ostanek prispevajo oziroma posodijo starši, bodisi plačajo v celoti.

»Vendar zaradi tega, ker vse kar zaslužim skozi leto, lahko privarčujem, za poletni dopust nekaj denarja prispevajo tudi starši.«

»Če si želim kam iti, si sposodim denar od staršev.«

»Občasno mi kaj dodatno prispevajo starši in omogočijo, da grem s prijatelji na kratko morje.«

»Počitnice so bile oblika nagrade s strani staršev.«

9.10. Mladi in UTD

- Intervjuvance smo vprašali, kaj bi jim pomenil brezpogojni zagotovljeni mesečni dohodek v obliki univerzalnega temeljnega dohodka (UTD) v višini od 300 do 600 evrov.
- Kako bi intervjuvanci izkoristili UTD, so izrazili tako:

»Najbolje bi mi bilo, da staršem ne bi bilo potrebno dajati žepnine in jih s tem finančno bremeniti. S tem denarjem bi si plačevala najemnino in stroške stanovanja. Kljub temu bi

opravljala študentsko delo, da bi si zaslužila še kaj dodatnega, lahko varčevala in si privoščila dodatne dobrine. Največ bi mi pomenilo, da bi lahko bila samostojna ter bolj neodvisna od staršev ter jih ne bi bremenila.«

»Lahko bi več varčevala. Privoščila bi si lahko več aktivnosti v prostem času, lahko bi šla na kakšno potovanje. Npr. če se pokvari kaj v stanovanju (npr. bela tehnika), bi lažje kupila novo stvar in ne bi bilo potrebno najprej navarčevati in nato dati popraviti oz. kupiti novo. Problem bi lahko rešila hitreje. Lažje bi mi bilo, če bi vedela, da imam še vseeno neko določeno vsoto denarja zagotovljeno, ki mi ni nujna za preživetje, ampak vem, da je tam, da v primeru, ko jo rabim, lahko koristim. Bilo mi bi dosti lažje, kajti zdaj sem plačana na koliko ur delam, in če zbolim, si skoraj ne upam vzeti prosto več kot kakšen dan ali dva, ker mi drugače finančno ne znese z denarjem skozi mesec.«

»Večje varčevanje. Izkoristil bi ga najprej za kakšne nujnejše stvari, ki bi jih bilo potrebno kupiti. Ko bi pokril ta področja, bi ostalo porabil za prosti čas, potovanje. Ne bi bil več finančno odvisen od staršev, lahko bil živel bolj neodvisno od njihove pomoči.«

»Bolj sproščen delovnik, kajti zdaj si težko vzamem kakšen dan prosto, ker moram opraviti določeno število ur, če želim konec meseca zaslužiti dovolj za preživetje sebe in svoje družine, torej možnost kakšnega prostega dne. Lažje bi bilo planirati redno mesečno potrošnjo.«

»Počutil bi se bolj neodvisnega, ker bi se sam preživiljal. Lahko bi več varčeval za kakšne dopuste in izlete. Načina življenja ne bi spreminjal, bi pa lažje shajal iz meseca v mesec. Možno, da ne bi več živel doma pri starših, saj se ne razumem dobro z očetom.«

»Poplačali bi dolgove oziroma bi mi UTD omogočil, da se mi ti ne bi kopičili, saj že na začetku ne bi imela potrebe si sposojati denar. Bila bi bolj samostojna, ker mi ne bi bila nujna si sposojati. Bila bi bolj sproščena, ker mi ne bi bilo potrebno gledati na vsak zapravljen evro. Lahko bi si kaj več privoščila, večkrat kam šla (npr. na izlete, dopust), ker bi lahko varčevala.«

- 7 intervjuvancev je največjo koristi UTD-ja videlo v tem, da bi jim ta omogočil hitreje postati finančno neodvisnih od staršev. Nekateri so to povezali z razbremenitvijo staršev (I1,I10), nekateri z neodvisnostjo (I1, I3, I4, I8, I9,) in večjo varnostjo (I2, I4, I5, I7, I9). Tisti, ki preko študentskega servisa opravijo največ ur mesečno, v UTD-ju vidijo priložnost bolj sproščenega delovnika (I2, I6, I7). Prednost UTD-ja vidijo v tem, da bi jim ta omogočil večje varčevanje (I2, I3, I5, I9). Dodatne aktivnosti prostega časa bi si z UTD-jem financirali trije intervjuvanci (I2, I9, I10).

10. RAZPRAVA

Raziskava temelji na individualnih mesečnih proračunih, torej na osebni finančni situaciji posameznega intervjuvanca. V pogovorih z njimi smo dobili sliko o povprečnih mesečnih dohodkih in odhodkih. Ker so ti podatki precej osebne narave, začetki raziskave niso bili enostavni. Stike smo sicer kar hitro pridobili, vendar pa je po obrazložitvi, da bo intervju temeljil na finančnih zmogljivostih in obremenitvah, kar nekaj oseb sodelovanje prekinilo. Sprva smo bili prepričani, da mladi niso toliko skrivnostni glede finančnega stanja, vendar se je izkazala velika zadržanost pri delitvi takšnih informacij. Očitno je denar še vedno tabu. Skrivnostnost mladih glede načinov preživljanja povezujemo z njihovim občutkom nelagodnosti zaradi podaljšane odvisnosti od staršev in občutkom nemoči, da lahko sami vplivajo na spremembo stanja, v katerem so.

Med izvajanjem smo spoznali, da pomanjkanje lastnih financ ni samostojni pojem, ter da le-ta zajema številna druga področja življenja mladega človeka. Nezmožljivost priskrbeti si osnovnih življenjskih potrebščin nadomestijo starši s svojimi financami, tako da lahko rečemo, da so intervjuvanci siti in toplo oblečeni, vendar te materialne okoliščine na mlade vplivajo na bolj intimnih področjih, kot so percepcija samega sebe kot krojača lastne prihodnosti, negotovost glede zaposlovanja, zmožnost oblikovanja lastnega gospodinjstva in odlašanje odselitve od staršev, odvisnost od izvirne družine ipd. Intervjuvanci niso toliko materialno prikrajšani, kajti to luknjo krpajo starši, pomanjkanje možnosti participacije v širšem družbenem kontekstu je tista, ki ima uničujoč vpliv na današnjo mladino, ki je zadržana med mladostništvom in vstopom v odraslost. Mislimo, da bi veliko doprinesla ureditev Univerzalnega temeljnega dohodka, saj bi redni zagotovljen dohodek finančno osamosvojil mlade in jih opolnomočil z občutkom, da lahko sami regulirajo svoje življenje.

Mladi so na trgu delovne sile v Sloveniji najbolj izpostavljeni in nezaščiteni ter v največji meri občutijo posledice zaostrovanja na trgu delovne sile. Mladi v primerjavi z ostalimi starostnimi skupinami daleč najpogosteje opravljajo neformalna plačana dela, kamor uvrščamo tudi dela preko študentskega servisa. Kljub slabi ponudbi del, pa so aspiracije

mladih po opravljanju raznih del za plačilo visoka in naraščajo (Svetlik, Preželj, 1992: 128).

Osebni proračun intervjuvancev je po večini kombiniran. Z vidika stalnosti oziroma pogostosti vključuje stalne in delno stalne dohodke, z vidika stabilnosti pa bolj in manj stabilne oziroma nestabilne.

Dohodki intervjuvancev se gibljejo od 90 evrov do 1480 evrov. Ti so kombinirani z dohodki preko študentskega servisa, socialnih transferjev ter zneska, ki ga mesečno prejemajo od staršev v obliki žepnine. Dohodek preko študentskega servisa zavzema od 29 % do 81 % celotnih mesečnih dohodkov. Zasluzki preko študentskega servisa, po eni strani, predstavljajo pomemben vir celotnih osebnih dohodkov, po drugi strani, pa niso samostojno zadostni za popolno finančno neodvisno življenje.

Kot stalne dohodke lahko uvrstimo žepnine ter socialne transferje. Študentsko delo večina intervjuvancev opravlja občasno, zato tega uvrščamo med delno stalne dohodke. To trditev lahko še dodatno potrdimo, če upoštevamo, da je študentsko delo precej fleksibilna oblika zaposlitve, za katero ni potrebna pogodba o zaposlitvi, torej ne zagotavlja nobenih varovalnih sistemov. V podobni situaciji vidi tudi upravičenost do socialnih transferjev, saj je le-ta pogojena z izpolnjevanje številnih dejavnikov, kot je npr. status študenta, starost, zaposlitev ipd. Vendar jih kljub temu uvrščamo med stalne dohodke, kajti prej naštetih dejavniki niso hitro spremenljive narave, kar pomeni, da se upravičenost do socialnih prejemkov ne more ukiniti skozi noč.

Žepnine smo opisali kot stalen vir dohodka nekaterih intervjuvancev. Moramo pa dodati, da so te stabilne toliko, kolikor je stabilna zaposlitev staršev oziroma kolikor je stabilna njihova finančna situacija. Intervjuvanci sicer niso izražali skrbi glede prekinitve žepnin, vendar menim, da trenutno gospodarsko stanje Republike Slovenije lahko nepredvidljivo prinese takšne spremembe, ki bi škodljivo vplivale na zaposlitveno situacijo njihovih oziroma naših staršev. Žepnine lahko tako postanejo finančno breme, ki ga čutijo tako starši, prav tako pa tudi študentje, ki ne želijo več prejemati denarne pomoči staršev, vendar le-to vidijo kot edino

možnost trenutnega preživljanja.

Na podlagi podatkov raziskave dohodek študentskega dela predstavlja redni priliv dohodka le trem intervjuvancem. Vendar pa moramo tukaj izpostaviti, da sta znotraj teh treh primerov dva takšna, pri katerih izključno samo dohodek preko študentskega servisa ne bi omogočil optimalnega preživljanja. Poleg tega pa je ta kombiniran z drugimi ugodnosti, ki jih prinaša status študenta, ki vpliva na manjše mesečne odhodke. Če povzamemo, je le en intervjuvanec, ki mu študentsko delo prinaša zadostno plačilo, da lahko na podlagi samo tega preživlja sebe in svojo 4-člansko družino. Sicer je znesek dovolj visok, da omogoča pokritje več kot samo osnovnih življenjskih stroškov, kljub temu intervjuvanec svoje finančno stanje opiše kot nepopolnoma sigurno.

»Trenutni mesečni dohodek zadostuje za normalno preživljanje iz meseca v mesec, tako da si denarja ne sposojam, dohodek pa ne daje popolne finančne gotovosti.«

Glede na nesigurnost dohodka preko študentskega dela lahko opišemo življenjsko situacijo tistih intervjuvancev, ki se delno preživljajo s študentskih delom, delno s socialnimi transferji, kot precej zaskrbljujočo in nestabilno. Čeprav mesečni dohodek na prvi pogled zgleda zadosten, je opazno, da le-ta kljub temu prinaša veliko eksistenčno tveganje. V večini je dohodek je nezadosten, poleg tega pa v odvisnem odnosu z dejavniki, ki so razmeroma hitro spremenljive narave. Še vedno pa tem intervjuvancev delo preko študentskega servisa prinaša več ugodnosti kot druge alternative, kot so npr. prijava na zavod za zaposlovanje, prejemanje DSP-ja, zaradi katerega bi izgubili status študenta ter s tem pravico do opravljanja študentskega dela ter socialnih transferjev. Intervjuvanci bi bili pripravljeni storiti korak naprej, če bi vedeli, da bodo dobili redno zaposlitev, ki si jo tudi želijo, vendar pa so prepričani, da le-te še nekaj časa ne bodo imeli priložnost dobiti. Tako je torej trenutna najboljša možnost opravljanje dela preko študentskega servisa, pa čeprav je nesigurna.

En intervjuvanka je svojo situacijo opisala tako: *»Splača se mi študirati do 26. leta, ker imam status študenta in tako dobivam pokojnino, hkrati pa lahko delam preko napotnice.«*

Strinjam se z Cerarjem, ki pravi, da fakultete postajajo alternativni zavodi za zaposlovanje (Pigac, 2010). Zaradi pomanjkanja delovnih mest status študenta pomeni večje bonitete.

Študij je za mlade postal način življenja. Ker izobrazba ne vodi do zaposlitve, mladi vztrajajo v šoli, ker nimajo druge možnosti. Študentje vstopajo v prihodnost, ki je negotova. Kriza zaposlovanja zlasti prizadeva mlade izobražene, ki končujejo šolanje in prvič stopajo na trg dela.

Po eni strani je študentsko delo tisto, ki omogoča študentom dodatni zaslužek in nekolikšno razbremenitev staršev med opravljanem šolanja, pridobivanje delovnih izkušenj in ustvarjanje socialne mreže, vendar hkrati prinaša mnogo negativnih posledic. Ker zagotavlja poceni in izrazito fleksibilno delovni silo, ki je poleg še nadpovprečno energična in sorazmerno dobro izobražena (Lavrič, 2010), je študentsko delo še posebej zaželeno s strani delodajalcev, ki pa imajo od njega tudi največjo korist. Strinjamo se torej s trditvijo, ki pravi, da danes govorimo o posebnem načinu vstopa na trg delovne sile, kjer študent pogosto opravlja prav takšno delo, ko že ima diplomu, le da znatno ceneje in na račun lastnega socialnega statusa in socialne ranljivosti (Ule, Tivadar, Živoder, 2011). Ker je študentsko delo tako razširjeno, ta zavzema prostor rednim zaposlitvam. Tako je opravljanje študentskega dela privlačno v času študiranja, težave nastopijo, ko študent šolanje zaključi, izgubi status, delodajalec pa ga zamenja z novim študentom. Iskalcu prve zaposlitve tako preostane vpis na zavod za zaposlovanje in čakanje na priložnost prve zaposlitve, ki pa je trenutno izredno majhna. Država trenutno oziroma že kar nekaj časa ne zagotavlja toliko delovnih mest, kot je dela željnih ljudi. Intervjuvanci so glede prihodnosti in možnosti zaposlitve precej skeptični. Pri tistih, ki obiskujejo družboslovne fakultete, kar so v večini ženske predstavnice intervjuvancev, se pojavlja strah pred nezmožnostjo dobiti zaposlitev znotraj poklica, za katerega se izobražujejo. Intervjuvanci so dejali:

I2: »Malo je razpoložljivih delovnih mest v smeri, ki jo študiram.«

I5: »Skrbi me, da ne bom dobila zaposlitve znotraj mojega poklica. Zaposlitev učitelja je že od nekdaj težko dobiti, v času trenutne krize pa še posebej.«

I10: »Ni možnosti plačane zaposlitve v smeri moje izobrazbe.«

Pojavlja se torej problem nezadostnega števila prostih pogodbenih zaposlitev, ki predstavljajo največjo težavo prav prvim iskalcem zaposlitve. Z uvedbo UTD-ja bi se ta problem

konstruktivno rešil. UTD bi vsakemu brezpogojno zagotovil dohodek, ki bi zagotavljal eksistenčno varnost. Študentom študentsko delo ne bi bilo več potrebno v tolikšni meri, saj bi mesečno dobivali zagotovljen znesek brez opravljanja študentskega dela. Znesek pa bi tako v primeru, da ga omejimo na 300 ali na 600 evrov, v obeh primerih večji, kot ga trenutno prisluži večina intervjuvancev s študentskim delom. Poleg tega pa bi se ukinila tudi davčna olajšava za študente. Ker študentje ne bi opravljali študentskega dela, bi se pojavila večja potreba po drugi delovni sili, odprlo bi se več razpoložljivih delovnih mest. Kar pa bi koristilo še posebej študentom ob končanju šolanja, saj bi njihova prihodnost bila bolj obetajoča in z večjo možnostjo zaposlitve. Bodoči iskalci zaposlitve pa bi tako lahko tudi lažje načrtovali svoje bodoče odraslo življenje.

Trenutni predlogi urejevanja zaposlitvene situacije in študentskega dela v Sloveniji, kot je npr. predlog Zakona o malem delu, niso konstruktivni, povečujejo povezanost socialne politike s trgom dela, poleg tega pa erodirajo pravice študentov oziroma (bodočih) delavcev. Predlogi so oblikovani tako, da ponovno največjo korist prinašajo državi in delodajalcem. Pristop UTD-ja je popolnoma drugačen. Ker se zavzema za avtonomijo socialne politike, se le-ta ne bi vmešal v trg dela in namene kapitalizma, ampak bi deloval v skladu s spremembami, ki jih ta dva prinašata in zmanjševal njune negativne posledice. UTD bo posredno še vedno povezan s trgom dela, vendar bo odvisnost enosmerna. Ta se bo kazala kot valorizacija plač z višino zneska UTD-ja.

UTD se zavzema za pravice vsakega posameznika (dejavnik individualnosti), največ koristi bi prinesel ravno tistim, ki so trenutno v najslabšem socialnem in zaposlitvenem položaju, to so brezposelni, zaposleni revni, študentje ter iskalci prvih zaposlitev. Neposredno bi izboljšal njihov položaj z zagotovljeni mesečnim dohodkom, ki bi zagotavljal eksistenčno varnost. Posredno pa bi izboljšal zaposlitveno situacijo, ker bi povečal število prosti delovnih mest. Tako bi prejemniki bili finančno samostojnejši in manj odvisni od staršev že v času šolanja in v času, ko si iščejo prvo zaposlitev. UTD bi tako olajšal prehod med diplomiranjem in zaposlitvijo, saj bi bila gotovost zaposlitve večja.

V primeru, da je študentsko delo delodajalcem privlačno zaradi nizke cene tovrstne delovne sile, bi tudi ta problem rešil UTD. Z njegovo uvedbo bi se stroški delovne sile zmanjšali, saj bi se sedanje plače za redno zaposlitev lahko sorazmerno zmanjšale za vsote, ki jo predstavlja UTD. Znižanje stroškov delovne sile pa pripomore k hitrejšemu zaposlovanju. Tukaj je potrebno izpostaviti, da v primeru UTD-ja znižanje stroškov ne zmanjšuje pravic delavcev, kar pa je posledica zniževanja v trenutnem sistemu. UTD bi tako ustregel delodajalcem, ti pa ne bi imeli potrebe po zaposlovanju preko študentskega servisa, saj bi stroški bili isti.

Intervjuvanci so izkazovali veliko željo po opravljanju plačljivih dejavnosti. Šest intervjuvancev je dejalo, da bodo po zaključitvi trenutnega šolanja stopili na trg dela zaradi želje po samostojnem zaslužku ter posledično osamosvojitve od staršev. Visoko željo po delu lahko pripišemo tudi pripravljenosti opravljanja študentskega dela, ki v večini ni v skladu z njihovo izobrazbo, poleg tega pa ne prinaša velikega zaslužka. Iz intervjujev je razvidno, da si intervjuvanci ne želijo brezdelja in prejetja DSP-ja. Zato lahko tukaj zavrnem kritike, ki pravijo, da UTD spodbuja željo po brezdelju. To potrjujejo tudi rezultati raziskave, ki prikazujejo, da bi devet intervjuvancev izmed desetih sprejelo službo, ki jo sami opredeljujejo za nedostojno, v primeru, da zavrnitev le-te pomeni brezdelje, nelagodno preživljanje. Sprejem nedostojne službe vidijo kot boljšo možnost, kako postati neodvisen, kot pa v prejemanju socialne pomoči. Intervjuvanci so tako pripravljeni sprejeti katero koli zaposlitev, vključno na kvalifikacijsko neustreznih delovnih mestih, ki ne zagotavljajo povračila za izobraževanje. Menimo, da je to tega pripeljalo drastično zmanjšanje števila prostih delovnih mest, ter da so se intervjuvanci sprijaznili s ponudbo del, ki je na razpolago, čeprav ni znotraj okvirjev prvotnih pričakovanj zaželenega plačila. Rezultati, ki prikazujejo sprejem nedostojne službe, nas ne presenetijo, saj že zdaj večina opravlja takšno študentsko delo, kjer plačilo ne zagotavlja osnovne življenjske varnosti. Ti podatki nakazujejo, da si mladi dejansko želijo zaposlitve, želijo delati. Zato tukaj kritika UTD-ja ni primerna, saj večina intervjuvancev že zdaj opravlja delo, ki nima perspektive, zakaj bi le-tega opustili v primeru, da dobijo še nekaj dodatnega denarja. UTD bi tukaj predstavljal blažitev eksistenčnih vprašanj, zaposlitev pa dodaten dohodek, ki bi povečal celotni mesečni proračun. Kot pa smo že prej povedali, danes ni dovolj služb za vse dela željnih ljudi, torej zakaj bi silili tiste, ki si ne želijo delati, da

zavzemajo delovna mesta tistim, ki si to želijo in bi ga verjetno tudi bolje opravili. Nezaupljivost do ideje UTD-ja kritiki povezujejo z nepravičnostjo izplačevanja UTD-ja »lenuhom« ter »zabušantom«. Tukaj vidimo paradoks, saj ti kritiki hkrati kritizirajo UTD, medtem pa podpirajo trenutno ureditev, ki prejemnikom socialnih pomoči prepoveduje opravljanja plačanih del. Število teh pa se povečuje tudi zaradi tega, ker status brezposelnosti v današnji ureditvi prinaša večje ugodnosti kot opravljanje dela za nizko plačilo.

Prav tako pa UTD ne bi bilo tolikšen, da bi posamezniku, ki prejema izključno samo UTD, omogočil življenje polno dobrin, ampak bi mu zagotovil življenje na robu eksistence. UTD bi skrbel, da nihče ne bi padel po rob tega, ne glede na to, kako zelo bi se poslabšalo njegovo stanje ali stanje gospodarstva v državi. UTD bi posredno pozitivno vplival tudi na ponudbo del, ki bi se z implementacijo tovrstne ureditve izboljšala. Ker delojemalci ne bi bili prisiljeni sprejeti katero koli zaposlitev, bi delodajalci bili primorani izboljšati delovne pogoje. Po drugi strani pa bi UTD naredil tako imenovane nedostojne službe bolj privlačne, saj vsi ne želijo opravljati zaposlitev s polnim delovnim časom. Poleg tega pa opravljanje nedostojne službe, ter hkrati prejemanje UTD-ja ne bi ogrožalo eksistenčne varnosti posameznika, ampak bi predstavljalo nek dodaten zaslužek.

Večina intervjuvancev živi v gospodinjstvu izvirne družine oziroma jih preživljajo starši, ki jim nudijo streho nad glavo in kritje življenjskih stroškov ter občasno financiranje aktivnosti v prostem času. Zaradi tega lahko intervjuvanci denar, ki ga prislužijo, privarčujejo ter si kljub nizkim dohodkom privoščijo samostojne zimske ali poletne počitnice, plačljive hobije, izlete in potovanja.

Raziskava je pokazala, da je intervjuvanci najbolj cenijo družino, druženje s prijatelji, potovanja, šport in glasbo. To pa so tudi tiste stvari, ki se jim ob primeru pomanjkanja in povečane potrebe po varčevanju, odrečejo. Varčevanje je med intervjuvanci pogosto, kajti pokazalo se je, da bi jih večina v primeru pridobitve izrednega dohodka le-tega porabila za redne stroške in varčevanje. Odgovorno ravnanje z denarjem se je izkazalo prav tako v predelu intervjuja, kjer so intervjuvanci dejali, da dohodke najprej porabijo za poravnanje

rednih nujnih stroškov, šele ostanek za zadovoljitev hedonističnih potreb. Odgovoren in zrel odnos do denarja, kakršnega je pokazala raziskava, zavrne trditev nasprotnikov UTD-ja, ki pravi, da bi nekateri znesek UTD-ja porabili za družbeno nekoristne dejavnosti. Varčevanje bi ob primeru njegove uvedbe bilo še vedno potrebno, vendar pa bi odrekanje bilo manjše, še posebej v kombinaciji s plačo zaposlitve.

Podaljšano ostajanje v gospodinjstvu staršev je posledica finančne neodvisnosti, ki onemogoča, da bi intervjuvanci lahko živeli samostojno. Takšno vedenje razumemo kot ekonomsko racionalno vedenje oziroma kot edino trenutno možnost. UTD bi to problematiko reševal tako posredno kot tudi neposredno. Neposredno tako, da bi vsakemu zagotovil redni mesečni dohodek, zaradi katerega bi postal bolj finančno samostojen, posredno pa bi omogočil več delovnih mest, ki bi povečala možnosti zaposlitve ter tako popolno neodvisnost od staršev in končno tudi možnost oblikovanja lastnega gospodinjstva.

Možnost intervjuvancev, da ostajajo v domovih staršev, jih varuje pred materialno deprivacijo ter jim zagotavlja eksistenčno varnost. Prag revščine je v Sloveniji trenutno na meji 593 evrov, ki pa je večina intervjuvancev izključno od dohodkov študentskega dela ne dosežejo. V primeru, da intervjuvance izvzamemo iz gospodinjstva njihovih staršev in kot njihove dohodke upoštevam le dohodke, ki so si ji prislužili sami, ter socialne transferje, so nad pragom preživetja le trije intervjuvanci. Če se osredotočimo izključno na njihove osebne dohodke, je potrebno upoštevati, da se bodo ob končanju šolanja eni predstavnici ogromno povečali stroški življenja, ker bo izgubila pravico do bivanja v študentskem domu, poleg tega pa bo izgubila stipendijo. Druga predstavnica pa bo izgubila pokojnino in varstveni dodatek. Kar pomeni, da se bodo dohodki skoraj prepolovili, položaj pa se bo še posebej zaostрил v primeru, da dalj časa ne dobijo redne zaposlitve, kar pa je v trenutnih razmerah velika možnost. Lahko sicer rečemo, da trenutno živita nad pragom revščine, vendar je prihodnost negotova. Ostali intervjuvanci z izključno samo študentskim delom zaslužijo od 125 evrov do 500 evrov, kar je še vedno pod pragom revščine.

Tveganja, ki determinirajo, da je oseba kljub zaposlitvi revna razvrščamo v tri kategorije:

značilnosti zaposlitve, značilnosti gospodinjstva ter značilnosti posameznika. Pri študentih je ravno oblika zaposlitve tista, ki jim onemogoča zagotovitev vsaj osnovne socialne varnosti. Pri »tipičnih« zaposlenih revnih je gospodinjstvo tisto, ki po navadi tveganje revščine še poveča, pri študentih pa je oblika gospodinjstva tista, ki jih kljub nizkim dohodkom drži nad pragom revščine. Življenjska situacija je bolj kompleksna, in ker osnovne življenjske potrebe nekaterim intervjuvancem krijejo starši, ter lahko kljub nizkim dohodkom živijo precej lagodno življenje, ne morem govoriti, da živijo pod pragom revščine. Vendar pa so trenutne razmere nestabilne in so dejavniki tveganja veliki in lahko hitro spremenijo potek življenja.

Znotraj gospodinjstva izvirne družine so starši tisti, ki krijejo najobsežnejše življenjske stroške in jim omogočajo dostojno življenje. Vse daljše preživljanje otrok in vse večje sposojanje denarja pa vodi tudi v odvisnost in povečanje nadzora staršev nad življenjem otrok, ki so praktično že odrasli. Takšna odvisnost lahko povzroči krhanje medsebojnih odnosov znotraj izvirne družine. Nenehno sposojanje in občutek nezmožnosti lastnega preživljanja, lahko negativno vpliva tudi na posameznikovo samozavest. Omenjene posledice sposojanja denarja in dolgoletnega preživljanja so pokazali rezultati raziskave. Intervjuvanci so dejali:

»Želim si dostojne službe, zato da bi lahko čim prej postala finančno neodvisna od staršev, zdaj imamo sicer super odnose, vendar še vedno mi v primerih, da naredim kaj narobe, dajo vedeti, da živim pod njihovo streho, tudi žepnino pogojujejo z drugimi obveznostmi.«

»Prav tako si želim postati neodvisen zato, ker nočem biti očetu ničesar dolžan, kajti v primeru nesoglasij ali prepira mi vedno sponaša, da me on živi. Ne razumem se dobro z očetom.«

UTD bi razbremenil gospodinjstvo izvirne družine, s tem ko staršem ne bi bilo potrebno preživljati otrok v tako poznih letih. Vsak posamezni član gospodinjstva bi prejemal UTD, prav tako tudi otroci oziroma študentje, ta pa bi lahko nadomestil žepnine ali prispeval k sofinanciranju stroškov gospodinjstva. Tako bi se lahko gospodinjstvo razvilo iz gospodinjstva staršev v skupno financirano gospodinjstvo več članov družine. Tega bi tako sestavljalo več samostojnih odraslih.

UTD bi študente razbremenil odvisnosti od staršev, starše bi razbremenil vse daljšega preživljanja otrok, še posebej v današnjem času, ko se čas odselitev otrok od staršev podaljšuje, opazen pa je tudi trend dogovora med starši in študenti o domači oskrbi dokler traja študentsko življenje.

Na podlagi primerjave dveh intervjuvancev, katerih življenjska situacija je trenutno povsem različna, bomo prikazali raznovrstnost UTD ter potrdili, da je koristen na več področjih ter prinaša večje pravice širšemu krogu ljudi. Slednje še posebej zato, ker je brezpogojen, univerzalen in individualen in s tem nasprotje trenutnemu sistemu ekskluzivizma.

Odhodki intervjuvancev v raziskavi se gibljejo od 100 evrov do 1200 evrov. Razlike vrednosti odhodkov se razlikujejo glede na način življenja intervjuvanca. Npr. oseba, ki ima 100 evrov odhodkov, je intervjuvanec I3, ki živi pri starših in nima družine, tako da skrbi samo zase. Sami svojo življenjsko situacijo opiše tako:

»Moji odhodki so precej nizki, ker živim pri starših in mi ti krijejo večino življenjski stroškov, ni mi potrebno plačevati najemnine in stroškov, prav tako pa tudi hrano kupuje mama.«

Pod svoje odhodke je opredelil položnice, prevoz ter aktivnosti v prostem času. Intervjuvanec I6, katerega življenjski odhodki znašajo povprečno 1200 evrov mesečno, je povedal, da skrbi za 4-člansko družino:

»Smo 4-članska družina, skrbim za dva otoka. Žena ima občasno delo doma.«

Njegove odhodke sestavljajo, poleg življenjskih potrebščin za štiri člansko družino, tudi večji stroški stanovanja in prevoza, najemnina ter kredit za avto. Uvedba UTD-ja bi doprinesla k izboljšanju njunega položaja, zaradi takšnih očitnih življenjskih razlik, bi nanju vplival drugače. Uvedba UTD-ja bi intervjuvancu I3 prinesla večjo finančno samostojnost, ki pa ima zanj trenutno največjo vrednost:

»Ne bi bil več finančno odvisen od staršev, lahko bil živel bolj neodvisno od njihove pomoči.«

Intervjuvanec I6 je že neodvisen od staršev ter popolnoma finančno samostojen, vendar pa bi UTD njemu in njegovi družini doprinesel večjo finančno in socialno varnost, za katero tudi sam meni, da ni popolnoma zagotovljena, še posebej dokler bo delal preko študentskega servisa.

»Trenutni mesečni dohodek zadostuje za normalno preživljanje iz meseca v mesec, tako da si denarja ne sposojam, dohodek pa ne daje popolne finančne gotovosti.«

Glede na to, da poleg študiranja, opravlja 150 ur študentskega dela na mesec, in skrbi še za dva otroke, bi mu UTD omogočil bolj sproščeno shajanje skozi mesec. Sam je opisal koristnost UTD-ja tako:

»Bolj sproščen delovnik, kajti zdaj si težko vzamem kakšen dan prosto, ker moram opraviti določeno število ur, če želim konec meseca zaslužiti dovolj za preživetje sebe in svoje družine, torej možnost kakšnega prostega dne. Lažje bi bilo planirati redno mesečno potrošnjo.«

Na podlagi tega lahko rečemo, da bi UTD koristil tako na poslovnem kot tudi na odnosnem področju intervjuvancev. Dr. Valerija Korošec je prikazala finančno situacijo družine v trenutni ureditvi obstoječih socialnih transferjev v primerjavi z njihovim položajem z UTD-ja. Podrobni izračun je sicer prikazan za družino brezposelnih staršev z dvema otrokoma, a informativni izračun za zaposlene prav tako obstaja. Z upoštevanjem vseh predvidenih sprememb, razen progresije davčnega sistema (to je naloga finančnega ministrstva), bi bila tudi dva odrasla s povprečno plačo in dvema šoloobveznima otrokoma v sistemu UTD-ja na boljšem.

Dr. Valerija Korošec in Uroša Boltina sta prva, ki sta pripravila izračun finančne zmožnosti uresničitve UTD-ja v Sloveniji. Prikazala sta nasprotno, kar trdijo kritiki UTD-ja, da njegova uvedba v resnici ni možna, saj je to predrag sistem. Da bi nas ti kritiki prepričali v to, so nam dajali razlage in »hitre« izračune, kot npr.: vsak prebivalec bi dobival 300 evrov na mesec, to pomnožimo z 2 milijona, kar nanese na številko, kolikor znaša celotni državni proračun. Kar pa seveda ni resnično, saj tukaj kritiki ne upoštevajo, da bi UTD ukinil številne druge transferje, jih združil, ukinil nepotreben nadzor nad prejemniki ter sprostil administracijo. Zaradi vseh teh naštetih elementov bi v resnici UTD predstavljal sistem, ki je cenejši od

sedanjega, kar pa je najpomembneje, je bolj pravičen in koristen. Ker bi ga prejeli vsi, bi pomoč nadomestili s pravico ter tako zmanjševal stigmatizacijo. Povečeval bi vključenost najrevnejših na trg dela in dobrin, kar je dobro za gospodarstvo ter krepi avtonomijo posameznika. Pogoste so zmotne predstave o UTD-ju, da bi le-ta podpiral tiste, ki so leni, ter s tem izpodjedal bogastvo tistim, ki so pridni in delovni. UTD je torej učinkovitejša prerasporeditev že obstoječega državnega denarja, ki trenutno kroži v obliki številnih socialnih transferjev in drugih dodatkov, ki pa ne dosežejo vseh potrebnih. Doprinesel bi k temu, da revni ne bi bili eksistenčno ranljivi, na bogate pa znotraj sistema UTD-ja, ne bi vplivalo.

Torej je razvidno, da razlog neuresničitve ideje Univerzalnega temeljnega dohodka ni ekonomske narave, vendar politične.

11. SKLEPI

- Dohodki intervjuvancev se gibljejo od 90 do 1480 evrov. Mesečne dohodke intervjuvancev sestavljajo dohodki preko študentskega dela, socialni transferji (pokojnina, varstveni dodatek, štipendija, otroški dodatek) ter znesek, ki ga intervjuvancev mesečno dajejo starši v obliki žepnine.
- Ker intervjuvancev večino stroškov krijejo starši, so ti zmožni varčevanja lastno prisluženih dohodkov ter si tako lahko privoščijo poletne oziroma zimske počitnice in druge aktivnosti v prostem času.
- Študentsko delo opravlja šest od desetih intervjuvancev. Dohodek od študentskega servisa predstavlja od 29 % do 81 % njihovih celotnih mesečnih dohodkov. Je pomemben vir dohodka intervjuvancev, vendar ni samostojno zadosten in ne omogoča samostojnega preživljanja. Dohodek od študentskega dela omogoča popolno finančno neodvisno življenje le enemu intervjuvancu. Ostali so odvisni od denarja staršev ter socialnih transferjev.
- Najpogostejši vzrok za nadaljevanje oziroma podaljševanje študija je ohranitev statusa študenta in tako možnost opravljanja študentskega dela.
- Odločitev za vstop na trg dela in tudi za vpis na višjo stopnjo izobraževanja je povezana z željo po lastnem zadostnem zaslužku, torej finančni samostojnosti in neodvisnosti od staršev.
- Da bi intervjuvanci zmanjšali finančno odvisnost od staršev, skušajo delati preko študentskega servisa, manj zapravljati, čim več privarčevati ali iskati redno zaposlitev.
- Intervjuvanci so negotovi glede zaposlitve v prihodnosti, pojavlja se dvomljivost v pridobitev zaposlitve znotraj poklica, za katerega se izobražujejo. Le enega

intervjuvanca po opravljeni diplomi čaka redna zaposlitev.

- Najpomembnejše vrednote intervjuvancev so družina, druženje s prijatelji, potovanja, šport glasba. V primeru potrebe po povečanemu varčevanju se intervjuvanci odpovedo ravno tistim stvarem, ki jih najraje počnejo.
- Sposojanje denarja in dolgotrajno finančno odvisnost od bližnjih oseb, večinoma staršev, intervjuvanci vidijo kot nezaželeno, vendar neizogibno. Pri intervjuvancih zbuja občutek nemoči ter nižjo samopodobo. V nekaterih primerih starši posojanje denarja pogojujejo z večjim nadzorom nad življenjem otroka.
- Intervjuvanci si v prihodnosti želijo najti zaposlitev, še posebej v skladu z njihovo izobrazbo in s takšnim plačilom, ki bi jim zagotovil finančno samostojnost in neodvisnost od staršev. Devet jih je dejalo, da v primeru, da ni možnosti druge zaposlitve, bi sprejeli zaposlitev, ki jo opredeljujejo kot nedostojno. Sprejem nedostojne službe opredelijo kot boljšo možnost nasproti brezdelju in prejemanju denarne socialne pomoči.
- UTD je univerzalen, potemtakem bi do njega bili upravičeni vsi predstavniki določene družbe. S tem, ko bi ga prejemale vsi, bi posledično vplival na destigmatiziranje uporabnikov DSP-ja.
- UTD bi povečal število možnih zaposlitev, ker bi omogočil cenejšo delovno silo, hkrati pa ohranil socialno varnost delavca. Zaradi splošno cenejše delovne sile študentsko delo ne bi bilo tako zaželeno med delodajalci. Posredno bi se povečalo število možnih rednih zaposlitev.
- UTD bi bil univerzalen, brezpogojen ter individualen in tako namenjen vsakomur brez nadzora nad premoženjem, dohodkom in tipom gospodinjstva, v katerem posameznik živi. Tovrstna ureditev bi doprinesla k razbremenitvi administracije socialnega dela.

Zaradi tega bi bila ureditev cenejša v primerjavi z današnjo.

- Uvedba UTD-ja bi zmanjšala razširjenost študentskega dela. Znižal bi ceno delovne sile, kar bi pri delodajalcih zmanjšalo interese po zaposlovanju študentov. Ker pa bi študentje že tako prejeli nek dohodek, ne bi čutili tolikšne potrebe po opravljanju dela ob študiju. Zmanjšanje količine študentskega dela pa bi zvišalo ponudbo rednih zaposlitev in potrebe po drugi delovni sili, kar pa bi intervjuvancem po končanju šolanja obetalo večjo možnost redne zaposlitve.
- UTD bi na študente oziroma iskalce prve zaposlitve vplival posredno in neposredno. Neposredno bi izboljšal njihov položaj z zagotovljeni mesečnim dohodkom, ki bi zagotavljal eksistenčno varnost. Posredno pa bi izboljšal zaposlitveno situacijo, ker bi povečal število prostih delovnih mest. Tako bi prejemniki bili finančno samostojnejši in manj odvisni od staršev že v času šolanja in v času, ko si iščejo prvo zaposlitev.
- UTD bi z zagotovljenim eksistenčnim dohodkom razbremenil starše in študente. Študentom in prvim iskalcem zaposlitve bi zmanjšal odvisnost od staršev, kar bi pripomoglo k boljši medsebojni odnosom.
- Raziskava je pokazala, da intervjuvanci odgovorno in zrelo ravnaajo z denarjem, kar izpodbija kritike, da bi le ti znesek UTD-ja porabili za udeležitev v družbeno nekoristnih dejavnostih.
- Ker osnovne življenjske potrebe nekaterim intervjuvancem krijejo starši in lahko kljub nizkim dohodkom živijo precej lagodno življenje, ne moremo govoriti, da živijo pod pragom revščine ali jih označimo kot zaposlene revne. Dva živita samostojno, ostali znotraj gospodinjstva izvirne družine.
- UTD je bolj vključevalen kot trenutni sistem DSP-ja. UTD zajema večji krog upravičencev ter ne dopušča padca pod eksistenčno mejo. Koristi prinaša v zelo

različnih življenjskih situacijah.

- UTD bi ukinil številne trenutne socialne transferje, jih združil, ukinil nepotreben nadzor nad prejemniki ter sprostil administracijo. Zaradi tega predstavljal sistem, ki je cenejši od sedanjega.

12. LITERATURA IN VIRI

1. Ackerman, Bruce in Anne Alstott. 1999. *The stakeholder society*. New Haven& London: Yale University Press.
2. Babič, Karolina (2011). Dedno pravo: *perpetuum mobile* neenakosti. Zofijini ljubimci. Dostopno prek: http://www.zofijini.net/mediji_dedno.html (Pridobljeno 17. 2 .2011)
3. Basic Income Earth Network. (2010a). History of basic income, Part one. Dostopno prek: <http://www.basicincome.org/bien/aboutbasicincome.html#history> (pridobljeno 5.11. 2010)
4. Basic Income Earth Network. (2010b). About basic income. Dostopno prek: <http://www.basicincome.org/bien/aboutbasicincome.html> (pridobljeno 5. 11. 2010)
5. Boltin, Uroš (2008). *Univerzalni temeljni dohodek - UTD* Uvodna predstavitev zamisli. Dostopno prek: <http://www.gibanje.org/index.php?id=2856> (pridobljeno 20. 10. 2010)
6. Boltin, Uroš (2011). *Utopične in realne variante UTD*. Gibanje za pravičnost in razvoj. Dostopno prek: <http://www.gibanje.org/index.php?id=2441>
7. Boltin, Uroš (2006). Pogoste zmote o temeljnem dohodku. Univerzalni temeljni dohodek; Uroš Boltin, Ljubljana. Dostopno prek: <http://urosboltin.com/UTD/index.htm> (pridobljeno 7. 5. 2011)
8. Boltin, Uroš (2005). O pravičnosti v kapitalizmu in pečenki v pralnem stroju, dolgoročna možnost za Evropo. Univerzalni temeljni dohodek: Uroš Boltin. Ljubljana. Dostopno prek: <http://www.urosboltin.com/UTD/Pecenka.htm> (pridobljeno 7. 5. 2011).
9. Cohen, Pribac (2004). Brezplačno kosilo za vse? : predlog univerzalnega temeljnega dohodka. Ljubljana : Krtina.
10. Dilthey, Matthias (2008). Demokracija, svoboda, preživetje in emancipacijska socialna država: razmišljanja o človeku in robotiziranem svetu. Poligrafi: revija za religiologijo, mitologijo in filozofijo (51/52/53). Ljubljana: Nova revija
11. Dragoš, Srečo (2010a). Vrtenje v krogu : socialna politika, s katero je država pred pol stoletja socializirala kapitalizem in varovala družbo pred razkrojem, se je razvodenila v sredstvo kapitalistične ekonomije za zniževanje stroškov delovne sile. Mladina (49). Ljubljana: Mladina
12. Dragoš, Srečo (2010b). UTD rešitev za socialno državo ali zgolj Utvara Trdovratnih Delomrznežev. Zofijini ljubimci; sekcija UTD. Dostopno prek: <http://www.zofijini.net/UTD.pdf> (pridobljeno: 1. 6. 2010)

13. Dragoš, Srečo (2011). *Trije izzivi socialne države*. Delo (13. junij).
14. Dragoš, Srečo (2010c). *Vrtenje v krogu : socialna politika, s katero je država pred pol stoletja socializirala kapitalizem in varovala družbo pred razkrojem, se je razvodenila v sredstvo kapitalistične ekonomije za zniževanje stroškov delovne sile*. Mladina (10. december, št. 49).
15. Đokić, Zdenka (2010). *Poroka se (ne) splača*. Dostopno prek: http://moj.dnevnik.si/tiskane_izdaje/nika/1042394903 (pridobljeno 3. 6. 2011)
16. Hočevar, Barbara (2011). *V zadnjem desetletju štirikrat več brezposelnih mladih*. Delo. si. Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/137120> (pridobljeno: 15. 5. 2011).
17. Horvat, Marjan (2009). Pravi trenutek za spremembe. Mladina (13). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tehdnik/200913/pravi_trenutek_za_spremembe (Pridobljeno 3. 4. 2011)
18. Ivančič, Angelca. (1999). Iz izobraževanja v zaposlitev-usklajenost dosežene formalne izobrazbe in priložnosti na trgu dela. *Sodobna pedagogika = Journal of contemporary educational studies* (2). Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
19. Jordan, Bill (2010). Basic income: Basic income and social value. Research article - Basic income studies. *An international journal of basic income research*. Dostopno prek: http://www.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?context=bis&article=1140&date=&mt=MTMwNzQ0NDI0Ng==&access_ok_form=Continue
20. Kodrič, Sandi. (2010). Univerzalno temeljno dostojanstvo. *Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja* (28). Ljubljana: Gospodarski vestnik.
21. Korošec, Valerija. (2010a). *Predlog UTD v Sloveniji*. (še v delovni verziji) Dostopno prek: <http://www.zofijini.net/Predlog%20UTD%20v%20Sloveniji.pdf> (Pridobljeno: 23.10.2010)
22. ---. (2010b). Pravi odgovor med krizo, pravi za prihodnost. *Nedelo*; (19. september). Dostopno prek: http://www.zofijini.net/UTD_Nedelo.pdf (pridobljeno: 5. 6. 2011)
23. ---, (2009). Presekati začarani krog revščine. Mladina (12). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tehdnik/200912/presekati_zacarani_krog_revscine (pridobljeno: 15.12.2010).
24. ---, (2009b). Državlanski dohodek za vse. Mladina (13). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tehdnik/200913/drzavlanski_dohodek_za_vse
25. Kristan, Zdenka (2010). Slovenija in UTD-nujnost ali utopija?. *Razgledi*. Dostopno prek: <http://www.razgledi.net/2010/06/09/slovenija-in-utd---nujnost-ali-utopija/> (Pridobljeno 6.2.2011)

26. Kuhar, Metka (2007). Prehod mladih v odraslost. Razvoj modelov neformalnega in formalnega izobraževanja za mladinskega delavca za vključevanje v programe organizacij. Dostopno prek: <http://www.mladinski-delavec.si/datoteke/mdnfi/images/02-01.pdf> (Pridobljeno 5. 6. 2011)
27. Lavrič, Miran (2010). *Mladina 2010-Družbeni profil mladih v Sloveniji*. (str. 125–132) Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino.
28. Lavrič (2010). *Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino; Maribor : Aristej
29. Leskovšek, Rihter, Mali, Kovač (2010). Spremembe zakonodaje na področju socialnega varstva. Od revščine in socialne izključenosti k enakosti, socialni pravičnosti in solidarnosti: zbornik povzetkov/ 4. Kongres socialnega dela. (str. 65). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerze v Ljubljani
30. Marjoribanks, David. (2010). Review of Loek Groot, *Basic Income, Unemployment and Compensatory Justice*," *Basic Income Studies*: Vol. 5 : Iss. 2, Article 8.
31. Mencinger, Jože (2009). Gospodarska kriza in brezplačno kosilo. *Mladina* (10). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200910/gospodarska_kriza_in_brezplacno_kosilo
32. Mihelj, Vlado (2002). *Mladina 2000 : slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Maribor: Aristej, 2002
33. Pasma, Chandra (2010). Basic income: Working through the work disincentive. Research article - Basic income studies. An international journal of basic income research. Dostopno prek: http://www.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?context=bis&article=1169&date=&mt=MTMwNzM5MDQ2Mg==&access_ok_form=Continue
34. Pavšič Vizjak, Mojca. (2011). Mladi so kritični, a nikakor apatični. Delo (30. maj).
35. Pigac, Marko (2010). Sindikati so v tem trenutku edina prava družbena opozicija. *Dobro jutro* (13. november).
36. Pribac, Igor (2008). *Novi modeli socialne države*. Prepletanje (3). Ljubljana: Združenje Manager

37. Pribac, Igor (2009). *Univerzalni temeljni dohodek namesto socialnih transferjev*. Dostopno prek: <http://razgledi.net/2009/03/26/univerzalni-temeljni-dohodek-namesto-socialnih-transferjev/> (Pridobljeno: 7.11.2010)
38. Raventós, D. (2007). *Basic Income: The Material Conditions of Freedom*. London: Pluto Press.
39. Rus, Veljko. (1992). *Med antikomunizmom in postsocializmom*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
40. Rus, Veljko. (2009). *Brezplačno kosilo naj bo*. Mladina(11). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200911/brezplacno_kosilo_naj_bo (pridobljeno 15. 1. 2011)
41. Svetlik, Preželj (1992). *Zaposlovanje - perspektive, priložnosti, tveganja : zbornik*. Ljubljana : Znanstveno in publicistično središče.
42. Stojan, Čokl (2010). Bi univerzalni temeljni dohodek kaj rešil. Večer (str. 3). Dostopno prek: <http://www.zofijini.net/Bi%20UTD%20kaj%20resil.pdf>
43. Šturm Leban, Kristina. (2004). Socialna politika in tvegani življenjski prehodi. Odsev: dvomesečnih za kakovost socialnih storitev (1).
44. Trampuš, Jure (2007). "Kapitalizem opravičuje samo pravičnost. In kaj je pravičnost? Resnična svoboda. Resnična svoboda za vse. Resnične možnosti, alternative, ki so dostopne tudi ljudem, ki v izhodišču nimajo vseh možnosti" - Dr. Philippe Van Parijs. Mladina (21). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200721/clanek/nar-intervju--jure_trampus/
45. TV Slovenija, 1. program. 2008. *Polnočni klub: Revščina*. Ljubljana, 22. februar. Dostopno prek: http://www.rtv slo.si/odprtikop/polnocni_klub/revscina/ (27. maj 2009).
46. Ule, Tivadar, Živoder. (2011). Na mladih svet stoji, kje pa stojijo mladi - študentje?. Teorija in praksa: družboslovna revija (1).
47. Uradni list Republike Slovenije. (2011). Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP). Ljubljana.
48. USBIG – The U.S. Basic Income Guarantee Network. (2011). About BIG. Dostopno preko <http://www.usbig.net/whatisbig.php> (pridobljeno 5.11.2010)
49. Van Parijs, Philippe. 2000a. *BASIC INCOME: A SIMPLE AND POWERFUL IDEA FOR THE 21ST CENTURY*. Dostopno prek: <http://www.ingresociudadano.org/publicaciones/Ingreso%20basico.von%20Parijs.pdf> (pridobljeno 24. 10. 2010)

50. Vladni portal za otroke in mladino – Republika Slovenija; Ministrstvo za javno opravo. (2011). Socialna država. Dostopno prek: [http://www.otroci.gov.si/index.php?option=com_content &task=view&id=148&Itemid=299](http://www.otroci.gov.si/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=299)

13. POVZETEK

V diplomskem delu z naslovom Vpliv univerzalnega temeljnega dohodka na življenje študentov in prvih iskalcev zaposlitve smo se osredotočili na mladostnike, ki študirajo oziroma so šolanje zaključili ter si iščejo prvo zaposlitev. Spremembe, ki so jih prinesle globalizacija, neoliberalizem ter gospodarska kriza so močno otežile prehod iz izobraževanja v zaposlitev, kar pa je imelo negativne posledice tudi na drugih področjih njihovega življenja. V diplomskem delu smo prikazali, kako bi trenutne težave mladih rešila implementacija ideje UTD-ja.

V teoretičnem delu pišemo o značilnostih ideje univerzalnega temeljnega dohodka ter kakšne spremembe bi le-ta prinesel v današnjo družbo. Primerjamo ga s trenutno ureditvijo socialne politike, ki je precej podrejena ekonomiji in drugim politikam, za katere država meni, da so bolj prioritete. Kljub številnim kritikam UTD-ja skušamo prikazati, da so te neutemeljene. Poudarek dajemo na njegovih številnih pozitivnih razsežnosti na različnih področjih posameznika. UTD povezujemo s študenti oziroma iskalci prve zaposlitve, ter kako bi UTD izboljšal njihov trenutni položaj v času visoke brezposelnosti, ki otežuje njihov prehod do finančne samostojnosti in odselitve od staršev.

V prvem delu diplomskega dela tako skušamo bralcu predstaviti idejo UTD-ja ter mu prikazati njegovo koristnost in pravičnost, še posebej v povezavi z mladimi, ki so trenutno ujeti v dobi med mladostništvom ter odraslostjo.

Drugi del diplomskega dela je raziskovalni. Raziskava je bila kvalitativna in poizvedovalna. Z desetimi študenti oziroma iskalci prve zaposlitve smo opravili intervjuje, ki so nam podali vpogled v finančno stanje intervjuvancev ter njegov vplivanje na njihovo samopodobo ter načrtovanje prihodnosti.

Pridobljene empirične rezultate smo obdelala ročno in kvalitativno. Znotraj vprašanj, ki so bila podana na smernicah za intervju, smo določili glavne teme, kot so individualni mesečni

proračuni, socialne mreže mladih, načini varčevanja (odpovedi), oviranosti pomanjkanja, mladi in nadaljevanje študija, mladi in zaposlitev, mladi in prosti čas ter UTD in mladi. Mesečne dohodke in odhodke intervjuvancev smo primerjali z drugimi temami. Na podlagi teh razlik smo pridobili okvirno strukturo trošenja posameznika ter izvedela, kako le-ta vpliva na druga področja njegovega življenja.

Na podlagi analize pridobljenih rezultatov smo prišli do glavnih ugotovitev, ki prikazujejo, kako bi UTD konstruktivno pripomogel k reševanju tako finančnih kot tudi osebnih težav intervjuvancev. Neposredno bi zvišal mesečne dohodke, kar pa bi zmanjšalo finančno odvisnost od staršev. Posredni učinki UTD-ja, kot so možnost samostojnega preživljanja, vodenje življenja v lastnem gospodinjstvu, večja možnost pridobitve zaposlitve, so tisti, ki bi prinesli največ pozitivnih posledic v življenje intervjuvancev. V razpravi smo dodali tudi vpliv UTD-ja na celotno delovanje socialnega dela oziroma socialne politike. Bistvo smo nato povzeli v sklepih.

14. PRILOGE

14.1. Smernice za intervju

Osebni podatki:

SPOL	M	Ž				
STAROST	25					
IZOBRAZBA	OŠ	SŠ - Gimnazija - poklicna šola	VIŠJA ŠOLA - prvi letnik - drugi letnik - absolvent - pavziram	VISOKA ŠOLA - prvi letnik - drugi letnik - tretji letnik - absolvent - pavziram	UNIVERZITETNA - 1. letnik - 2. letnik - 3. letnik - 4. letnik - absolvent - pavziram	PODIPLOMSKI ŠTUDIJ - magisterij - doktorat
ZAPOSLOITEV	-Zaposlen: - nedoločen čas - določen čas - študentsko delo -nezaposlen (ne iščem zaposlitve) -nezaposlen (iščem zaposlitev) -delo na črno	Koliko ur na mesec opravljaš delo? _____	Kakšno delo opravljate? _____			
BIVANJE	PODNAJEMNIŠKO (stanovanje, hiša,...)	LASTNIŠKO (stanovanje, hiša,...)	ŠTUDENTSKI DOM	SOCIALNO STANOVANJE	PRI STARŠIH	drugo
IMAM KREDIT (oziroma katero drugo obliko posojila)	DA	NE	Drugo _____			

(povprečni) mesečni DOHODKI:

DOHODKI		EUR
plača		
Socialni prejemki		
štipendija		
drugo		
	Skupaj:	

(povprečni) mesečni ODHODKI:

ODHODKI:		EUR
Prehrana		
Najemnina/bivanje		
Dohodnina		
Otroci		
Zdravstvo		
Položnice (stroški)		
Prevoz		
Drugo		
	Skupaj:	

1. Ali se boste po končanem študiju odločili nadaljevati le-tega v naslednjo stopnjo (npr. podiplomski študij) ali boste vstopili na trg dela? Zakaj ste se tako odločili?
2. Kaj tebi pomeni izraz dostojna služba? Bi sprejel nedostojno službo? Zakaj?
3. Kaj se v vašem mesečnem proračunu spremenilo v primeru da prejmete izredni dohodek (npr. denar varčevali, bi kupili stvar ki jo nujno potrebujete, kupili stvari ki si jih želite in ne potrebujete nujno, bi zapravili denar zase ali za koga drugega ipd....)
4. Kaj vam v življenju daje zagon in energijo? (npr. preživljanje časa z družino, določen šport, čas s prijatelji, potovanje, branje, ipd...)
5. Ali vam sedanji mesečni dohodki omogočajo dostojno življenje? Ali vam sedanji mesečni dohodki omogočajo da si privoščite kar (nujno) potrebujete oz. želite imeti, ali morate najprej za nekaj varčevati?
6. Si morate v primeru večjih finančnih obremenitev oziroma ob izrednih odhodkih (večja popravila, večji nakupi) sposoditi denar ali vzeti kredit? Kaj se spremeni v vašem mesečnem proračunu v primeru izrednih odhodkov?
7. Si lahko privoščite letne/zimske počitnice? Če si jih lahko, ali si jih plačate sami ali vas financira kdo drug?
8. Čemu se odpoveste v primeru ko je potrebno varčevanje?
9. Kaj bi vam pomenil zagotovljen mesečni dohodek 300-600eur? Kako bi ga izkoristili? Kaj bi se vam v življenju spremenilo?
10. Ali imate družino (otroka) oziroma skrbite za/preživljate katerega družinskega člana ali katero drugo osebo? (prosim če opišete koliko otrok imate, za katero osebo skrbite in zakaj ...)
11. Na koga se obrneš če potrebuješ finančno pomoč?

- Družina:

1. starši
2. brat/sestra
3. stari starši
4. stric/teta
5. drugo: _____

- Prijatelji

- nevladne organizacije

- državne institucije

- banka (npr. vzamem kredit)

-drugo

14.2.Zapisi zapiskov

Zapisi osebne izkaznice:

Spol:

- 1.interv: ženski
- 2.interv: ženski
- 3.interv: moški
- 4.interv: moški
- 5.interv: ženski
- 6.interv: moški
- 7.interv: ženski
- 8.interv: moški
- 9.interv: moški
- 10.interv: ženski

Starost:

- 1.interv: 23
- 2.interv: 24
- 3.interv: 25
- 4.interv: 25
- 5.interv: 25
- 6.interv: 23
- 7.interv: 28
- 8.interv: 23
- 9.interv: 23
- 10.interv: 25

Izobrazba:

- 1.interv: univerzitetna, absolvent
- 2.interv: univerzitetna, 4, letnik
- 3.interv: visoka šola, absolvent
- 4.interv: univerzitetna, diplomiral
- 5.interv: univerzitetna, bila sem absolvent, vendar mi je potekel status, absolventa pa nisem mogla podaljšati
- 6.interv: visoka šola, absolvent
- 7.interv: podiplomski študij, magisterij
- 8.interv: podiplomski študij, magisterij
- 9.interv: visoka šola, absolvent
- 10.interv: univerzitetna, absolvent

Zaposlitev:

- 1.interv: študentsko delo. Povprečno 60ur na mesec. Prodajalka v trgovini.
- 2.interv: študentsko delo. Približno 55ur na mesec. Strežba v kavarni v City Parku.
- 3.interv: nezaposlen-iščem zaposlitev
- 4.interv: nezaposlen-iščem zaposlitev
- 5.interv: nezaposlen-iščem zaposlitev
- 6.interv: študentsko delo. Povprečno 150 ur na mesec. Strokovni delavec
- 7.interv: študentsko delo. Povprečno 100ur. Anketarka, wellness svetovalka, vodenje vadba
- 8.interv: nezaposlen-iščem zaposlitev
- 9.interv: študentsko delo. Povprečno 50ur na mesec. Delo v pisarni
- 10.interv: študentsko delo. Od povprečno 70-120ur na mesec. Strežba.

Bivanje:

- 1.interv: pri starših
- 2.interv: lastniško stanovanje
- 3.interv: pri starših
- 4.interv: pri starših
- 5.interv: pri starših
- 6.interv: podnajemniško stanovanje
- 7.interv: študentsko dom
- 8.interv: podnajemniško stanovanje
- 9.interv: pri starših
- 10.interv: študentski dom

imam kredit:

- 1.interv: ne
- 2.interv: da
- 3.interv: ne
- 4.interv: ne
- 5.interv: ne
- 6.interv: da
- 7.interv: ne
- 8.interv: ne
- 9.interv: ne
- 10.interv: ne

Zapisi vprašani

Vprašanje 1: Ali se boste po končanem študiju odločili nadaljevati le-tega v naslednjo stopnjo (npr. podiplomski študij) ali boste vstopili na trg dela? Zakaj ste se tako odločili?

1.interv: V primeru da bom po diplomi dobila redno zaposlitev bom sprejela zaposlitev in se kasneje odločila za nadaljevanje študija. Drugače pa bom nadaljevala z vpisom na magisterij ali pa se bom vpisala na kakšno visoko šolo zaradi statusa, da lahko opravljam študentsko delo. Zaposlitve si želim zaradi finančne neodvisnosti.

2.interv: Oboje. Rada bi šla naprej študirati in si hkrati iskala redno zaposlitev. Vendar trenutno raje delam preko študentskega servisa, kot redno zaposlitev, slednjo si želim v prihodnosti, zaradi večje socialne varnosti. Splača se mi študirati do 26. leta ker imam status študenta in tako dobivam pokojnino hkrati pa lahko delam preko napotnice. Strah me je da brez statusa ne bi dobila zaposlitve, saj je malo razpoložljivih delovnih mest v smeri ki jo študiram (filozofska fakulteta; sociologija in zgodovina; pedagoški program).

3.interv: Študija ne bom nadaljeval. Vstopil bom na trg dela in si skušal najti zaposlitev.

4.interv: Ne. Sem že prijavljen na zavodu za zaposlovanje. Rad bi delal saj potrebujem lastna finančna sredstva.

5.interv: Študija ne bom nadaljevala, vstopila bom na trg dela. Predvsem zaradi potrebe po osamosvojitvi ter finančni neodvisnosti. Skrbi me, da ne bom dobila zaposlitve znotraj mojega poklica. Zaposlitev učitelja je že od nekdaj težko dobiti, v času trenutne krize pa še posebej.

6.interv: Po končanem študiju se nameravam zaposliti, saj bo moje študentsko delo verjetno že v času končanja študija preraslo v polno zaposlitev. Za nadaljevanje študija na višjo raven se ne nameravam odločiti, ker na trgu dela trenutno ni potrebe po kadru višje stopnje moje smeri izobrazbe.

7.interv: Po končanem šolanju bom iskala možnosti nadaljevanja šolanja in poleg delala. Tako odločitev sem sprejela, ker si želim še nekaj šolanja na drugih področjih ne samo stroke, torej zdravstvene nege in poleg tega bom še delala, ker brez tega ne bo šlo, ker so stroški življenja in šolanja kar visoki.

8.interv: Ker trenutno že opravljam prvo stopnjo podiplomskega študija in to v tujini, kar pomeni da so izdatki bistveno višji kot v Sloveniji, trenutno študij na naslednji stopnji podiplomskega študija (doktorat) ni izvedljiv zaradi finančne izčrpnosti.

Zato se odločam za iskanje prve zaposlitve.

9.interv: Odvisno od priložnosti, Če bom dobil priložnost za dobro delo (redna zaposlitev, primerna plača) se bom zaposlil. Slabe službe ne bom sprejel. V primeri da takšne službe ne bom dobil, bom študij nadaljeval. Tudi zaradi statusa. Zaposlil bi se rad, ker si želim biti neodvisen od staršev še posebej finančno.

10.interv: Ker ni možnosti plačane zaposlitve v smeri moje izobrazbe, sem se odločila da bo naslednje leto opravljala prostovoljno delo v tujini. Če bi odprli podiplomca za smer defektologija bi nadaljevala študij, tako ga pa ni in zaenkrat ne bom nadaljevala študija.

Vprašanje 2: Kaj tebi pomeni izraz dostojna služba? Bi sprejel nedostojno službo? Zakaj?

1.interv: Ta izraz meni pomeni službo s takšno plačo, ki bi mi zagotovila eksistenčno varnost ter možnost nekaj varčevanja za prihodnost. Zlasti pa je to služba ki te osrečuje in jo sama smatram za spoštovano zaposlitev. Če bi bilo preživetje mene ali moje družine odvisno od moje zaposlitve in ne bi bilo druge možnosti bi jo seveda sprejela. Želim si dostojne službe, zato da bi lahko čim prej postala finančno neodvisna od staršev. Zdaj imamo sicer super odnose, vendar še vedno v primerih da naredim kaj narobe, mi dajo vedeti da živim pod njihovo streho, ter žepnino pogojujejo z drugimi obveznostmi.

2.interv: Za mene je to služba, ki te veseli, je dobro-dostojno plačana, predvsem pa ni v nasprotju s tvojimi načeli in prepričanji. Načeloma ne bi sprejela nedostojne službe, če ne bi mogla delati nečesa, čemur nasprotujem oz. se mi »ne zdi prav«. Če pa bi bila recimo brez kakršne koli službe in vira dohodka in bi nujno potrebovala denar za preživetje bi verjetno premislila o sprejetju kake službe ki »ni po mojem okusu«, mislim na delo, ki ga trenutno smatram za »slabše delo« in ga v trenutnem stanju ne bi sprejela, ker bi se mi zdelo opravljati to delo izpod časti.

3.interv: Dostojna služba mi pomeni delo primerno moji izobrazbi, katero sem si pridobil. Če se ne bi našlo nič primernega bi tudi to sprejel za določen čas dokler se ne bi našlo kaj boljšega. Sprejel bi jo zaradi potrebnega zaslužka.

4.interv: Dostojna služba je tista, ki mi doprinese plačo, ki pokrije življenjske stroške, omogoči varčevanje ter da si lahko privoščim se kakšne počitnice. V primeru da nimam druge izbire, ali druge ponudbe dela, bi sprejel tudi nedostojno službo.

5.interv: Zame je dostojna služba tista, ki mi s svojo plačo zagotavlja dostojno življenje. To zame pomeni, da z pridobljenim denarjem lahko shajam skozi mesec, dolgoročno privarčujem vsaj dvajsetino plače na mesec in da mi omogoča večje investicije. Nedostojno službo bi sprejela v primeru da nujno potrebujem finančna sredstva, da dalj časa nimam dela in je to edino ponujeno za moje znanje in izobrazbo.

6.interv: Zame je dostojna služba tista, ki mi omogoči dovoljšen zaslužek, mi ponuja dobre delovne pogoje, spoštovano delovno okolje ter dobre odnose s sodelavci. Nedostojno službo bi sprejel, če bi se šlo za preživetje moje družine in mene.

7.interv: Zame je dostojna služba tista pri kateri zaslužim dovolj denarja za lagodno življenje (preživiš družino, si privoščiš počitnice) in da ne delam prosti svojim načelom. Nedostojno službo bi sprejela če ne bi imela nobene druge možnosti.

8.interv: Izraz dostojna služba je po mojem mnenju izraz človekove samo-refleksije. Vsak posameznik ima seveda drugače izoblikovane prioritete in pričakovanja od življenja, ki jih če je karierno-orientiran, prilagaja delovnim izkušnjam in pa predvsem izobrazbi. Če bi torej moral definirati izraz dostojna služba bi rekel da gre za zaposlitev, ki jo posameznik sprejme, ker so tako izoblikovane njegove želje. Nedostojna služba, po drugi strani, je takšna da posamezniku ne prinese osebnega zadovoljstva, ampak gre za zaposlitev predvsem za zagotovitev preživetja. Sam bi takšno službo sprejel v primeru, da zavrnitev pomeni brezdelje ali nelagodno preživljanje.

9.interv: Je služba v katero te nihče ne sili, posledično te ne motivira denar pri opravljanju le te. In seveda, ti mora biti všeč. V svojem delu moraš videti smisel zakaj sploh to počneš. Ne bi sprejel službe za katero nisem motiviran, kar bi jo sigurno slabše opravljal kot nekdo ki je motiviran.

10.interv: Dostojna služba mi pomeni službo v mojem poklicu, ki ustreza moji izobrazbi. Nedostojno službo (služba izven moje izobrazbe) bi sprejela ker rajši nekaj delam kot pa da sem doma na socialki.

Vprašanje 3: Kaj bi se v vašem mesečnem proračunu spremenilo v primeru da prejmete izredni dohodek?(npr. denar varčevali, bi kupili stvar ki jo nujno potrebujete, kupili stvari ki si jih želite in ne potrebujete nujno, bi zapravili denar zase ali za koga drugega ipd....)

1.interv: Ko sem prejela večji izredni dohodek sem večino denarja dala na stran za varčevanje in ga bom izkoristila za večje potovanje. Nekaj pa sem ga porabila za sprotne želje in potrebščine.

2. interv: Če bi dobila izredni dohodek, bi denar zapravila za nujna popravila/nujne nakupe, ostalo pa bi dala v varčevanje. Odvisno kako visok bi bil znesek. Če bi bil večji bi si tudi kupila kar ne rabim nujno oz. bi porabila za dopust.

3.interv: če bi dobil izredni dohodek bi si kupil kar bi nujno potreboval, ostalo bi varčeval za prihodnje potrebe oziroma stroške.

4.interv: V primeri večjega izrednega dohodka bi si privoščil kakšno stvar ki je ne potrebujem in si jo želim npr. motor. Drugače pa bi imel to za redne stroške, ki bi jih lahko poravnal sam brez pomoči staršev.

5. Da bi prejela izredni dohodek bi to zapravila z namenom nakupa potrebnih stvari, denar bi porabila za koga drugega.

6.interv: Večje izdatke predstavljajo nakupi pohištva, orodja, ki ga potrebujem za dejavnost, instrumentov ali otroških potrebščin. V takšnih primerih se kompenzira z varčevanjem prejšnjih dohodkov.

7.interv: Če bi dobila denar bi tega varčevala za nekaj kar si dolgo želim, kupila bi kar si sedaj ne morem privoščiti. Nekaj bi dala staršem in družini.

8.interv: Zagotovo bi se odločil za varčevanje denarja. Odločitev o porabi le-tega pa bi nastopila po tem, ko bi videl kako bo potekalo prvo iskanje zaposlitve. V primeru da jo najdem, bi morda kak delež porabil za kakšno potovanje. Seveda je to odvisno tudi od višine izrednega dohodka.

9.interv: Kupil bi si kakšno opremo za plezanje (za prosti čas), ostalo pa bi razporedil da bi ga lahko koristil čim dlje.

10.interv: Odvisno od velikosti izrednega dohodka, in sicer nekaj bi privarčevala za prihodnost, nekaj pa bi porabila za potovanje v tujino. Če bi bil dohodek velik, bi si kupila avto ki ga trenutno potrebujem, vendar si ga ne morem privoščiti.

Vprašanje 4: Kaj vam v življenju daje zagon in energijo? (npr. preživljanje časa z družino, določen šport, čas s prijatelji, potovanje, branje,ipd...)

1. interv: Veliko mi pomeni možnost, da si lahko ob delu in stalnem varčevanju kasneje privoščim kakšno večje potovanje, obisk koncertov ali drugih aktivnosti, ki so v večini plačljive. Pomemben mi je čas ki ga preživim s prijatelji in družino.

2. interv: Druženje s prijatelji, obiskovanje koncertov, potovanja, kratki izleti ipd.

3.interv: Najpomembnejša v življenju so mi družina (mama, oče, brat) ter punca.

4.interv: Druženje s prijatelji in družino. Uspešno realizirani manjši cilji.

5.interv: Pomembno mi je potovanje, razne športne aktivnosti (tek, joga, pilates), branje knjig, druženje s prijatelji npr. na pijači

6.interv: družina, glasba, ustvarjanje

7.interv: Zagon mi daje šport, ki ga obožujem in delam veliko na tem področju z drugimi ljudmi, ter druženje z prijatelji.

8.interv: Trenutno mu daje zagon ravno želja po spremembi okolja, ki je pomenila začasen enoletni odhod v Barcelono. Specifične aktivnosti pa znotraj te življenjske spremembe ne bi mogel označiti.

9.interv: Šport (plezanje), kultura,druženje s prijatelji ter potrditev iz strani družbe.

10.interv: potovanja, otroci, druženje z ljudmi

Vprašanje 5: Ali vam sedanji mesečni dohodki omogočajo da si privoščite kar (nujno) potrebujete oz. želite imeti, ali morate najprej za nekaj varčevati?

1.interv: Moji mesečni dohodki mi omogočijo, da si lahko privoščim več aktivnosti v prostem času, vendar pa je to zgolj

zaradi tega, ker mi osnovne stroške življenja plačujejo starši. Če ne bi opravljala študentskega dela bi si lahko privoščila zelo malo aktivnosti v prostem času, kajti starši mi dajo na mesec 300eur, ki znesa skoraj toliko kot vsi odhodki brez prostega časa.

2. interv: Trenutni mesečni dohodki mi omogočajo, da si privoščim kar potrebujem in si želim. Za večje nakupe pa moram najprej varčevati, ali si sposoditi denar (npr. vzeti kredit) in nato kupiti nekoliko kasneje.

3.interv: Iz privarčevanega denarja, ki ga imam lahko dostojno živim in si privoščim kar potrebujem. Moji odhodki so precej nizki, ker živim pri starših in mi ti krijejo večino življenjski stroškov, ni mi potrebno plačevati najemnine in stroškov, prav tako pa tudi hrano kupuje mama.

4.interv: sedanji prihodki mi ne omogočajo preživetja, tako da o varčevanju ni govora. Brez pomoči mame trenutno ne gre, saj ona kupuje hrano in ostale potrebščine. Če potrebujem mi tudi kaj prispeva za aktivnosti v prostem času, kot npr. kino, za prevoz ipd.

5.interv: Ne. Trenutno nimam stalnih dohodkov, preživljam se z že privarčevanim denarjem, tega je bilo 1000eur. Ta količina bo držala še kakšen mesec, vse skupaj pa je bilo za pol leta. Za življenjsko nujne stvari mi stroške teh pokrijejo starši, vendar mi denar posodijo, katerega moram kasneje, ko dovolj privarčujem, vrniti. Zaradi tega se mi nabirajo dolгови.

6.interv: Trenutni mesečni dohodek zadostuje za normalno preživljanje iz meseca v mesec, tako da si denarja ne sposojam, dohodek pa ne daje popolne finančne gotovosti. Za večje nakupe moram seveda varčevati ali pa si sposoditi (npr. za avto sem vzel kredit). Manjše nakupe ali manjša popravila lahko poravnam sproti.

7.interv: Sedanji mesečni prihodki so ok, za osnovo. Za drugo pa več delam in si privoščim kar želim, tako da mi ni potrebno varčevati.

8. interv: Življenje si trenutno financiram iz dveh virov, in sicer iz privarčevanega denarja ter iz pomoči staršev, brez katere ne bi mogel opravljati študija v tujini. Začetna vsota privarčevanega denarja je bila nekaj več kot 5000eur, katero sta mi potem starša podvojila. Namen tega je bil, da imam vsoto s katero se preživljam za eno šolsko leto, kar tudi uspeva. Ker se bom v prihodnjih mesecih odselil iz Barcelone, bo nekaj tega ostalo tudi za nadaljevanje življenjske poti. Dostojno življenje je zagotovljeno s tem kar imam, kakor tudi pokritje stroškov za to kar je (nujno) potrebno. Kar se tiče osebnih želja izven nujno potrebnega pa moram definitivno varčevati zanje. V tem letu sem sicer zmanjšal nakup materialnih priboljškov-različnih predmetov, bodisi glasbenih instrumentov, ker se ukvarjam z glasbo, bodisi športnih pripomočkov-to pa ravno zaradi začasne narave mojega trenutnega bivanja na tej lokaciji, ter preferiranju nematerialnih stroškov, predvsem kratkih potovanj.

9.interv: Ne ravno. Trenutno se preživljam z žepnino od staršev ter plačo, ki jo dobivam od dela (delam še en mesec, ker se praksa zaključuje, vse skupaj sem delal 5 mesecev). Najprej si moram privarčevati ali si sposoditi. Ob nujnih primerih bi mi stroške pokrili starši.

10.interv: Z svojim dohodkom od študentskega dela ter z pomočjo staršev živim lepo. Starši mi krijejo nujne mesečne stroške, kadar ne študiram živim doma, kar pomeni da živim na stroških staršev. Prosti čas si skušam financirati sama.

Vprašanje 6: Si morate v primeru večjih finančnih obremenitev oziroma ob izrednih odhodkih (večja popravila, večji nakupi) sposoditi denar ali vzeti kredit?

1.interv: Za izredne dohodke, ki se navezujejo na prosti čas (npr. potovanje) varčujem skozi celo leto, da si lahko nato privoščim dopust. Druge večje izredne odhodke pa mi krijejo starši. Če je možno poskušam v službi opraviti več ur. Če bi potrebovala večje zneske denarja bi prosila za posojilo brata.

2. interv: Ob nakupu novega avtomobila sem vzela kredit. V primeru nekoliko manjših obremenitev pa imam vedno nekaj privarčevanega denarja od koder po potrebi jemljem denar. Trudim se sama urejati finančne stvari, tako da si ne sposojam denarja npr. od družine.

3.interv: Do tega primera še ni prišlo

4.interv: Kredita ne morem dobiti. Izredne odhodke mi krije mama.

5.interv: Da, denar si moram izposoditi, večinoma od staršev.

6.interv: Ob nakupu avtomobila sem najel kredit, vendar z tolikšno anuiteto da se pri mesečnem prilivu to ni poznalo oziroma je sprejemljivo za družinsko proračun.

7.interv: Če so velika finančna bremena si ne sposojam denarja, temveč bolj delam. Vendar pa včasih zaradi potrebe po bolj pogostem delanju ne morem opraviti drugih obveznosti, ko so npr. obveznosti za faks ker ob koncu dneva nimam več dovolj energije. Zaradi neopravljenih obveznosti čutim večje breme in nestrpnost.

8.interv: V primeru izrednega dohodka prerazporedim izdatke tako, da zagotovim najprej vse kaj je potrebno za normalno življenje do konca meseca, zmanjšam pa porabo za nepotrebne dejavnosti-zabavo, aktivnosti med prostim časom ipd.

9.interv: Denar si moram sposoditi. Ob izrednih dohodkih ki so posledica moje krivde (npr. prometne kazni) si bi jih moral kriti sam iz tistega kar imam privarčevano ali ob žepnine. Vendar bi potem težje prišel skozi mesec, starši mi v tem primeru ne bi dali večje žepnine ali posodili denar.

10.interv: Ves čas varčujem tako da imam nekaj privarčevanega. Drugače pa mi posodita oziroma dasta denar starša.

Vprašanje 7: Si lahko privoščite letne/zimske počitnice? Če si jih lahko, ali si jih plačate sami ali vas financira kdo drug?

1.interv: Lahko si jih privoščim, vendar zaradi tega ker vse kar zaslužim skozi leto lahko privarčujem, kajti ostale stroške krijejo starši. Prav tako mi za poletni dopust nekaj denarja prispevajo tudi starši.

2.interv: Večinoma si privoščim letne počitnice na morju. Pozimi pa običajno grem na enodnevna smučanja. Počitnice ali druge aktivnosti si financiram sama iz varčevalnega denarja.

3.interv: Če bi hotel bi si jih lahko, prav tako bi si jih plačal sam.

4.interv: Ne. Če si želim kam iti si sposodim denar od staršev.

5.interv: Sama si jih ne morem privoščiti. Občasno mi kaj dodatno prispevajo starši in omogočijo da grem s prijatelji na kratko morje.

6.interv: Počitnice si lahko privoščim, z lastnim financiranjem iz rednega, dohodka dvakrat letno.

7.interv: Lahko si privoščim oboje počitnice, ki si jih sama plačam.

8.interv: Do sedaj sem si jih lahko, pri čemer so bile počitnice oblika nagrade s strani staršev. Od letos dalje takšne nagrade ne želim več prejemati, raje bi zanj sam delal.

9.interv: Lahko, vendar moram varčevati. Se mi pa dopust ogromno pozna na proračunu, še posebej v prihodnosti. Saj mi dopust vzame kar nekaj privarčevanega denarja.

10.interv: Lahko si jih privoščim. V tem primeru delam več ur na mesec, ker si jih hočem plačevati sama.

Vprašanje 8: Čemu se odpoveste v primeru ko je potrebno varčevanje?

1.interv: Vedno začnem varčevati pri prostem času, ne jem na bone, ne hodim na pijače, ne obiskujem fitnesa, ne udeležujem se koncertov ipd.

2.interv: Zmanjšam pijače s prijatelji, kina..oziroma prosti čas. Stroške moram plačati, bencin rabim, tako da nimam druge izbire.

3.interv: Zaenkrat se mi ni bilo potrebno ničemer odpovedovati, ker nisem velik zapravljivec.

4.interv: Zmanjšam nepotrebne vožnje z avtomobilom. Odpovem se pijačam z prijatelji in hrani v gostilnah in barih.

5.interv: Odpovem se plačljivim hobijem, druženju s prijatelji, nakupu ne nujno potrebnih stvari.

6.interv: Nepotrebnim nakupom, luksuznim dobrina, ko to ni potrebno, kot npr. pivo v gostilnah, nepotrebnim »modnim«

dodatkom.

7.interv: Odpovem se nečemu kar res ne potrebujem, npr. manj hodim na pijače s prijatelji.

8.interv: Odpovem se nepotrebnim izdatkom, bodisi gre za izdatke za zabavo, potovanja, športne aktivnosti ipd.

9.interv: Izletom, oziroma aktivnostim v prostem času.

10.interv: Ne odpovem se ničemer, vendar skušam delati čim več. Če pa je to res potrebno potem se odpovem svojim užitek, npr. ne grem tolikokrat ven s prijatelji.

Vprašanje 9: Kaj bi vam pomenil zagotovljen mesečni dohodek 300-600eur? Kako bi ga izkoristili? Kaj bi se vam v življenju spremenilo?

1.interv: Najbolje bi mi bilo, da staršem ne bi bilo potrebno dajati žepnine in jih s tem finančno bremeniti. S tem denarjem bi si plačevala najemnino in stroške stanovanja. Kljub temu bi opravljala študentsko delo, da bi si zaslužila še kaj dodatnega, lahko varčevala in si privoščila dodatne dobrine. Največ bi mi pomenilo, da bi lahko bila samostojna ter bolj neodvisna od staršev ter jih ne bremenila.

2.interv: Lahko bi več varčevala. Privoščila bi si lahko več aktivnosti v prostem času, lahko bi šla na kakšno potovanje. Npr. če se pokvari kaj v stanovanju (npr. bela tehnika) bi lažje kupila novo stvar in ne bi bilo potrebno najprej navarčevati in nato dati popraviti oz. kupiti novo. Problem bi lahko rešila hitreje. Lažje bi mi bilo, če bi vedela da imam še vseeno neko določeno vsoto denarja zagotovljeno, ki mi ni nujna za preživetje, ampak vem da je tam, da v primeru ko jo rabim lahko koristim. Bilo mi bi dosti lažje, kajti zdaj sem plačana na koliko ur delam in če zbolim si skoraj ne upam vzeti prosto več kot kakšen dan ali dva, ker mi drugače finančno ne znese z denarjem skozi mesec.

3.interv: Večje varčevanje. Izkoristil bi ga najprej za kakšne nujnejše stvari, ki bi jih bilo potrebno kupiti. Ko bi pokrila ta področja, bi ostalo porabil za prosti čas, potovanje. Ne bi bil več finančno odvisen od staršev, lahko bil živel bolj neodvisno od njihove pomoči.

4.interv: Vsekakor bolj sproščeno življenje. Večjo neodvisnost ter sposobnost da svoje stroške poravnam sam.

5.interv: Poplačali bi dolgove oziroma bi mi UTD omogočil, da se mi ti ne bi kopičili, saj že na začetku ne bi imela potrebe si sposojati denar. Bila bi bolj samostojna, ker mi ne bi bila nujna si sposojati. Bila bi bolj sproščena, ker mi ne bi bilo potrebno gledati na vsak zapravljen evro. Lahko bi si kaj več privoščila, večkrat kam šla (npr. na izlete, dopust), ker bi lahko varčevala.

6.interv: Bolj sproščen delovnik, kajti zdaj si težko vzamem kakšen dan prosto, ker moram opraviti določeno število ur, če želim konec meseca zaslužiti dovolj za preživetje sebe in svoje družine, torej možnost kakšnega prostega dne. Lažje bi bilo planirati redno mesečno potrošnjo.

7.interv: Pomenil bi mi dodaten prihodek, ki bi ga obrnila v hrani in se bi mi vse povrnilo. Življenje se mi ne bi spremenilo, bi bilo pa malo lažje in manj ur dela.

8.interv: V mojem primeru ob prejemanju zagotovljenega dohodka v tej višini ne bi potreboval pomoči staršev za zagotavljanje financiranja v času študija. V praksi bi bili mesečni izdatki najbrž enaki, kar pomeni da privarčeval ne bi (veliko), bi pa se spremenila moja osebna odvisnost za preživetje.

9.interv: Počutil bi se bolj neodvisnega, ker bi se sam preživljal. Lahko bi več varčeval za kakšne dopuste in izlete. Načina življenja ne bi spreminjal, bi pa lažje shajal iz meseca v mesec. Možna da ne bi več živel doma pri starših, saj se ne razumem dobro z očetom. Prav tako si želim postati neodvisen zato, ker nočem biti očetu ničesar dolžan, kajti v primeru nesoglasij ali prepira mi vedno sponaša, da me on živi

10.interv: Imela bi redni dohodek, kar bi mi omogočil da bi si lahko več privoščila, več bi potovala. Razbremenila bi starše. Če sem hotela imeti nekaj dodatnega denarja sem vedno morala delati ali prositi starše. Tako pa bi bili vsi razbremenjeni. Še posebej bi mi prišel prav v času pripravništva, katerega bom morala izvajati volontersko in bi med tem lahko preživela brez pomoči staršev.

Vprašanje 10: Ali imate družino (otroka) oziroma skrbite za/preživljate katerega družinskega člana ali katero drugo osebo? (prosim če opišete koliko otrok imate, za katero osebo skrbite in zakaj...)

1.interv: ne

2.interv: živim sama, skrbim sama zase.

3.interv: Nimam družine. Živim pri starših.

4.interv: ne

5.interv: ne

6.interv: smo 4 članska družina, skrbim za dva otroka. Žena ima občasno delo doma.

7.interv: nimam

8.interv: ne/nimam

9.interv: ne

10.interv: ne, skrbim sama zase

Vprašanje 11: Na koga se obrneš če potrebuješ finančno pomoč?

1.interv: starši, brat

2. interv: Banka (vzamem kredit). Finančne stvari skušam urejati sama brez pomoči družine.

3.interv: starši (če bi potreboval sedaj pomoč), Banka (če bi potreboval pomoč kasneje)

4.interv: starši, brat

5.interv: starši, sestra, banka (vzela bi kredit)

6.interv: prijatelji, banka

7.interv: prijatelji

8.interv: starši, banka (npr. vzamem kredit)

9.interv: mama, brat, prijatelji

10.interv: starši, v primeru podiplomskega študija bi si vzela študentski kredit

14.3.Potek analize

KODIRANJE:

OSEBNA IZKAZNICA:

1. SPOL:

INTERVJU	spol	POJMI/KODE
1	ženski	Ž
2	Ženski	Ž

3	Moški	M
4	Moški	M
5	Ženski	Ž
6	Moški	M
7	Ženski	Ž
8	Moški	M
9	Moški	M
10	Ženski	Ž

2. 2. STAROST

INTERVJU	starost	POJMI/KODE
1	23	23
2	24	24
3	25	25
4	25	25
5	25	25
6	23	23
7	28	28
8	23	23
9	23	23
10	25	25

3. IZOBRAZBA

INTERVJU	izobrazba	POJMI/KODE
1	Univerzitetna, absolvent	• Uni • Abs
2	Univerzitetna, 4. letnik	• Uni • 4let
3	Visoka šola, absolvent	• Vš • Abs
4	Univerzitetna diplomiral	• Uni • Dipl
5	Univerzitetna, bila sem absolvent vendar, mi je potekel status, absolventa pa nisem mogla podaljšati	• Uni • Brez st
6	Visoka šola, absolvent	• Vš • Abs
7	Podiplomski študij, magisterij	• Podip • Mag
8	Podiplomski študij, magisterij	• Podip • Mag
9	Visoka šola, absolvent	• Vš • Abs
10	Univerzitetna, absolvent	• Uni • Abs

4. ZAPOSLOITEV

INTERVJU	Zaposlitev	POJMI/KODE
1	Študentsko delo	• Šd
2	Študentsko delo	• Šd
3	Nezaposlen- iščem zaposlitev	• Nezap- iščem zaposlitev
4	Nezaposlen- iščem zaposlitev	• Nezap- iščem zaposlitev
5	Nezaposlen- iščem zaposlitev	• Nezap- iščem zaposlitev
6	Študentsko delo	• Šd
7	Študentsko delo	• Šd
8	Nezaposlen-iščem zaposlitev	• Nezap- iščem zaposlitev
9	Študentsko delo	• Šd
10	Študentsko delo	• šd

5. KOLIKO UR NA MESEC DELAŠ?

INTERVJU	Ure dela	POJMI/KODE
1	Povprečno 60ur na mesec	60
2	Približno 55ur na mesec	55
3	/	/
4	/	/
5	/	/
6	Povprečno 150ur na mesec	150
7	Povprečno 100ur	100
8	/	/
9	Povprečno 50ur na mesec	50
10	Povprečno od 70 do 120ur na mesec	70-120

6. KAKŠNO DELO OPRAVLJAŠ?

INTERVJU	Kakšno delo	POJMI/KODE
1	Prodajalka v trgovini	Prodaja
2	Strežba v kavarni v City parku	Strežba
3	/	/
4	/	/
5	/	/
6	Strokovni delavec	Stro.de
7	Anketarka, wellness svetovalka, vodenje vadba	• Anketa, • w.svetov, • v.vadbe
8	/	/
9	Delo v pisarni	Pisarna
10	strežba	strežba

7. BIVANJE

INTERVJU	Bivanje	POJMI/KODE
1	Pri starših	Starši
2	Lastniško stanovanje	Las.stan
3	Pri starših	Starši
4	Pri starših	Starši
5	Pri starših	Starši
6	Podnajemniško stanovanje	Podn.stan
7	Študentski dom	Šdom
8	Podnajemniško stanovanje	Podn.stan
9	Pri starših	Starši
10	Študentski dom	šdom

8. IMATE KREDIT?

INTERVJU	Kredit	POJMI/KODE
1	Ne	Ne
2	Da	Da
3	Ne	Ne
4	Ne	Ne
5	Ne	Ne
6	Da	Da
7	Ne	Ne
8	Ne	Ne
9	Ne	Ne
10	Ne	ne

KLJUČNA PODROČJA:

Ali se boste po končanem študiju odločili nadaljevati le-tega v naslednjo stopnjo (npr. podiplomski študij) ali boste vstopili na trg dela? Zakaj ste se tako odločili?

INTERVJU	nadaljevanje študija	POJMI/KODE
1	Drugače (v primeru da ne dobim zaposlitve) pa bom nadaljevala z vpisom na magisterij ali pa se bom vpisala na kakšno visoko šolo	Ne služba-ja
2	Rada bi šla naprej študirati.	Da
3	Študija ne bom nadaljeval	Ne
4	Ne	Ne
5	Študija ne bom nadaljevala	Ne
6	Za nadaljevanje študija na višjo raven se ne nameram odločiti, ker na trgu dela trenutno ni potrebe po kadru višje stopnje moje smeri izobrazbe	Ne
7	Po končanem šolanju bom iskala možnosti	Da

	nadaljevanja šolanja.	
8	Trenutno študij na naslednji stopnji podiplomskega študija (doktorat) ni izvedljiv zaradi finančne izčrpnosti	Ne
9	V primeru da ne bom dobil dobre službe (redna zaposlitev, primerna plača) bom študij nadaljeval.	Ne Služba-ja
10	Če bi odprli podiplomca za smer defektologija bi nadaljevala študij, tako ga pa ni in zaenkrat ne bom nadaljevala študija.	ne

INTERVJU	Vstop na trg dela	POJMI/KODE
1	V primeru da bom po diplomi dobila redno zaposlitev bom zaposlitev sprejela	Možnost redne Zaposlitve-ja
2	Iskala redno zaposlitev v prihodnosti, zaradi večje socialne varnosti, trenutno raje delam preko študentskega servisa	ne
3	Vstopil bom na trg dela in si skušal najti zaposlitev	Ja
4	Sem že prijavljen na zavodu za zaposlovanje	Ja
5	Vstopila bom na trg dela	Ja
6	Po končanem študiju se nameravam zaposliti	Ja
7	In poleg delala	Ja
8	Zato se odločam za iskanje prve zaposlitve	Ja
9	Če bom dobil priložnost za dobro delo (redna zaposlitev, primerna plača) se bom zaposlil	Možnost redne zaposlitve-ja
10	Odločila sem se da bom opravljala prostovoljno delo v tujini	ne

INTERVJU	Vzrok nadaljevanja študija	POJMI/KODE
1	zaradi statusa, da lahko opravljam študentsko delo.	Status študenta Študentsko delo
2	Ker trenutno raje delam preko študentskega servisa Splača se mi študirati do 26. leta, ker imam status študenta in tako dobivam pokojnino, hkrati pa lahko delam preko napotnice Strah me je, da brez statusa ne bi dobila zaposlitve, saj je malo razpoložljivih mest v smeri ki jo študiram (filozofska fakulteta; sociologija, zgodovina; pedagoški program)	Študentsko delo Status študenta Pokojnina Malo delovnih mest moje izobrazbe
3	/	/
4	/	/
5	/	/
6	/	/
7	Ker si želim še nekaj šolanja na drugih področjih ne samo stroke, torej zdravstvene nege	Dodatna izobrazba
8	/	/
9	Tudi zaradi statusa	Status študenta

10	Ker ni možnosti plačane zaposlitve v smeri moje izobrazbe	malo delovnih mest moje izobrazbe
----	---	-----------------------------------

INTERVJU	Vzroki za zaposlitev	POJMI/KODE
1	Zaposlitev si želim zaradi finančne neodvisnosti	• Finančna samostojnost
2	Redno zaposlitev si želim v prihodnosti zaradi večje finančne varnosti	• Finančna samostojnost
3	/	• /
4	Rad bi delal saj potrebujem lastna finančna sredstva	• Finančna samostojnost
5	Predvsem zaradi potrebe po osamosvojitvi ter finančni neodvisnosti	• Finančna samostojnost • Osamosvojitve
6	Saj bo moje študentsko delo verjetno že v času končanja študija preraslo v polno zaposlitev.	• Prehod študentskega dela v redno zaposlitev
7	Poleg bom še delala ker brez tega ne bo šlo, ker so stroški življenja in šolanja kar visoki.	• Finančna samostojnost
8	Ker trenutno že opravljam prvo stopnjo podiplomskega študija in to v tujini, kar pomeni da so izdatki bistveno višji kot v Sloveniji	• Finančna samostojnost
9	Zaposlil bi se rad, ker si želim biti neodvisen od staršev, še posebej finančno.	• osamosvojitve • Finančna samostojnost
10	/	/

Kaj tebi pomeni izraz dostojna služba? Bi sprejel nedostojno službo? Zakaj?

INTERVJU	Izraz dostojna služba	POJMI/KODE
1	Služba s takšno plačo, ki bi mi zagotovila eksistenčno varnost ter možnost nekaj varčevanja za prihodnost. Zlasti pa je to služba ki te osrečuje in jo sama smatram za spoštovano zaposlitev.	• Zagot. eksistenčna varnost • Varčevanje • Veselje • Spoštovana zaposlitev
2	Služba ki te veseli, je dobro-dostojno plačana, predvsem pa ni v nasprotju s tvojimi načeli in prepričanju. Delo, ki ga trenutno ne smatram za »slabše delo«, oz. bi se mi zdelo opravljati to delo izpod časti.	• Veselje • Dobra plača • V skladu z mojimi načeli
3	Delo primerno moji izobrazbi, katero sem si pridobil	• V skladu z mojo izobrazbo
4	Tista, ki mi doprinese plačo, ki pokrije življenjske stroške, omogoči varčevanje ter da si lahko privoščim še kakšne počitnice.	• Zagot. Eksistenčna varnost • Dobra plača • Varčevanje • Počitnice
5	Tista, ki mi s svojo plačo zagotavlja dostojno življenje. To zame pomeni, da z pridobljenim denarjem lahko shajam skozi mesec, dolgoročno privarčujem vsaj dvajsetino mesečne plače in da mi omogoča večje investicije.	• Zagot. Dostojno življenje • Zagot. Eksistenčna varnost • Varčevanje • Večje investicije
6	Tista, ki mi omogoči dovoljšen zaslužek, mi ponuja dobre delovne pogoje, spoštovano delovno okolje ter dobre odnose s sodelavci.	• Dobra plača • Dobri delovni pogoji • Spoštovana zaposlitev • Dobri odnosi s sodelavci

7	Tista, pri kateri zaslužim dovolj denarja za lagodno življenje (preživim družino, si privoščim počitnice) in da ne delam proti svojim načelom	• Dobra plača • Zagot. Eksistenčna varnost • Počitnice • V skladu z mojimi načeli
8	Zaposlitev, ki jo posameznik sprejme, ker so tako izoblikovane njegove želje. Nedostojna služba je po drugi strani takšna da posamezniku ne prinese osebnega zadovoljstva, ampak gre za zaposlitev predvsem za zagotovitev preživetja.	• V skladu z mojimi načeli • veselje
9	Je služba v katero te nihče ne sili, posledično te ne motivira denar pri opravljanju le te. In seveda, ti mora biti všeč. V svojem delu moraš videti smisel zakaj sploh to počneš.	• Svobodna izbira • Motivacija ni denar • Veselje • perspektiva
10	To mi pomeni službo v mojem poklicu, ki ustreza moji izobrazbi.	• V skladu z mojo izobrazbo

INTERVJU	Sprejetje nedostojne službe	POJMI/KODE
1	Da	Da
2	Premislila o sprejetju	Ne vem
3	Da	Da
4	Da	Da
5	Da	Da
6	Da	Da
7	Da	Da
8	Da	Da
9	Ne	Ne
10	da	da

INTERVJU	Zakaj bi sprejel/a nedostojno službo	POJMI/KODE
1	Če bi od moje zaposlitve bilo odvisno preživetje mene ali moje družine in ne bi imela druge možnosti	• Preživetje družine • Ni druge službe
2	Če pa bi bila recimo brez kakršnekoli službe in vira dohodka in bi nujno potrebovala denar za preživetje.	• Denar • Ni druge službe
3	Če se ne bi našlo nič primerne. Sprejel bi jo zaradi potrebnega zaslužka	• Ni druge službe • Denar
4	V primeru da nimam druge izbire ali druge ponudbe dela	• Ni druge službe
5	V primeru, da nujno potrebujem finančna sredstva, da dalj časa nimam dela in je to edino ponujeno za moje znanje in izobrazbo	• Denar • Daljša brezposelnost • Ni druge službe
6	Če bi se šlo za preživetje moje družine in mene	• Preživetje družine
7	Če ne bi imela nobene druge možnosti	• Ni druge službe
8	V primeru, da zavrnitev pomeni brezdelje ali nelagodno preživljanje	• Brezposelnost • Nelagodno preživljanje
9	/	• /
10	Ker rajši nekaj delam kot pa da sem doma na	• Delo namesto dsp

	socialki	
--	----------	--

INTERVJU	Zakaj ne bi sprejel nedostojne službe	POJMI/KODE
1	/	
2	Načeloma ne bi sprejela nedostojne službe, ker ne bi mogla delati nečesa, čemur nasprotujem oz. se mi ne zdi prav.	Osebnna načela
3	/	
4	/	
5	/	
6	/	
7	/	
8	/	
9	Ne bi sprejel službe za katero nisem motiviran, ker bi jo sigurno slabše opravljal kot nekdo ki je motiviran	pomanjkanje motivacije
10	/	

Kaj bi se v vašem mesečnem proračunu spremenilo v primeru da prejmete izredni dohodek?(npr. denar varčevali, bi kupili stvar ki jo nujno potrebujete, kupili stvari ki si jih želite in ne potrebujete nujno, bi zapravili denar zase ali za koga drugega ipd....)

INTERVJU	SPREMEMBE V PRIMERI IZREDNEGA DOHODKA	POJMI/KODE
1	Ko sem prejela večji izredni dohodek sem večino denarja dala na stran za varčevanje in ga bom izkoristila za večje potovanje. Nekaj pa sem ga porabila za sprotne želje in potrebe	• Varčevanje • Počitnice • redni ns • Sprotne ž
2	Denar bi zapravila za nujna popravila/nujne nakupe, ostalo pa bi dala v varčevanje. Če bi bil večji bi si tudi kupila kar ne rabim nujno oz. bi porabila za dopust	• redni ns • Varčevanje • Počitnice
3	Kupil bi si kar bi nujno potreboval, ostalo bi varčeval za prihodnje potrebe oz. stroške	• Varčevanje • redni ns
4	Privoščil bi si kakšno stvar, ki je ne potrebujem in si jo želim npr. motor. Drugače pa bi imel za redne stroške	• Sprotne ž • Redni ns
5	To bi zapravila z namenom nakupa potrebnih stvari, denar bi porabila za koga drugega	• Redni ns • Podarila
6	Kompenziral bi z varčevanjem dohodkov	• Varčevanje
7	Varčevala bi za nekaj kar si že dolgo želim, kupila bi kar si sedaj ne morem privoščiti . Nekaj bi dala staršem in družini	• Varčevanje • Sprotne ž • Podarila
8	Zagotovo bi se odločil za varčevanje denarja. V primeru da najdem zaposlitev, bi morda kak delež porabil za potovanje	• Varčevanje • Počitnice

9	Kupil bi si kakšno opremo za plezanje (za prosti čas), ostalo pa bi razporedil da bi ga lahko koristil čim dlje.	• Sprotne ž • varčevanje
10	Nekaj bi privarčevala za prihodnost, nekaj pa bi porabila za potovanje v tujino. Če bi bil dohodek velik bi si kupila avto, ki ga trenutno potrebujem.	• Varčevanje • Počitnice • Sprotne ž

Kaj vam v življenju daje zagon in energijo? (npr. preživljanje časa z družino, določen šport, čas s prijatelji, potovanje, branje, ipd...)

0	Življenjsko vodilo	POJMI/KODE
1	da si lahko privoščim kakšno večje potovanje, obisk koncertov ali drugih aktivnosti, ki so v večini plačljive. Čas s prijatelji in družino	• Potovanje • glasba • Prijatelji • Družina
2	Druženje s prijatelji, obiskovanje koncertov, potovanja, kratki izleti	• Prijatelji • glasba • Potovanja
3	Družina (mama, oče, brat) ter punca	• Družina • Punca
4	Druženje s prijatelji in družino. Uspešno realizirani manjši cilji	• Prijatelji, • Družina • Samopotrditve
5	Pomembno mi je potovanje, razne športne aktivnosti (tek, joga, pilates), branje knjig, druženje s prijatelji na pijači	• Potovanje • Šport • Branje • prijatelji
6	Družina, glasba, ustvarjanje	• Družina • Glasba • Ustvarjanje
7	Zagon mi daje šport, ki ga obožujem, druženje z prijatelji	• Šport • Prijatelji
8	Želja po spremembi okolja	• Sprememba okolja
9	Šport (plezanje), kultura, druženje s prijatelji, potrditev s strani družbe	• Šport • Kultura • Prijatelji • Družbena potrditev
10	Potovanja, otroci, druženje z ljudmi	• Potovanje • Otroci • prijatelji

Ali vam sedanji mesečni dohodki omogočajo da si privoščite kar (nujno) potrebujete oz. želite imeti, ali morate najprej za nekaj varčevati? Si morate v primeru večjih finančnih obremenitev oziroma ob izrednih odhodkih (večja popravila, večji nakupi) sposoditi denar ali vzeti kredit?

INTERVJU	Kaj vam omogočajo dohodki	POJMI/KODE
1	Moji mesečni dohodki mi omogočijo, da si lahko privoščim več aktivnosti v prostem času.	• več aktivnosti v prostem času
2	Trenutni mesečni dohodki mi omogočajo, da si lahko privoščim kar potrebujem in si želim	• Kar nujno potrebujem • Kar si želim
3	lahko dostojno živim in si privoščim kar potrebujem	• Dostojno življenje • Kar nujno potrebujem
4	Sedanji prihodki mi ne omogočajo preživetja	• Ne omogočajo preživetja
5	Ne, trenutno nimam stalnih dohodkov	• Ne omogočajo preživetja
6	Trenutni mesečni dohodek zadostuje za normalno življenje iz meseca v mesec, ne daje pa popolne finančne gotovosti	• Dostojno življenje • Ni popolne finančne gotovosti
7	Sedanji mesečni prihodki so ok, za osnovo.	• Dostojno življenje
8	Dohodki mi omogočijo da se preživljam za eno šolsko leto v tujini.	• Dostojno življenje
9	Ne ravno	• Ne omogočajo preživetja
10	Živim lepo	• Dostojno življenje

INTERVJU	varčevanje	POJMI/KODE
1	za izredne dohodke, ki se navezujejo na prosti čas (npr. potovanje) varčujem skozi celo leto če je možno v službi opravi več ur	Da
2	Imam vedno nekaj privarčevanega denarja	Da
3	Imam privarčevan denar	Da
4	sedanji prihodki mi ne omogočajo preživetja, tako da o varčevanju ni govora	Ne
5	Imam privarčevan denar	Da
6	Za večje nakupe moram seveda varčevati	Da
7	tako da mi ni potrebno varčevati.	Ne
8	Imam privarčevan denar Kar se tiče osebnih želja izven nujno potrebnega pa moram definitivno varčevati zanje	Da
9	Varčujem (npr. za počitnice)	Da
10	Ves čas varčujem, tako da imam nekaj privarčevanega	da

INTERVJU	Preživljanje/financiranje	POJMI/KODE
1	stroške življenja mi financirajo starši starša mi dasta na mesec 300eur če bi potrebovala večje zneske denarja bi prosila za posojilo brata če ne bi opravljala študentskega dela bi si lahko privoščila	• Starši • brat • Študentsko delo

	zelo malo aktivnosti v prostem času	
2	Imam svoje mesečne dohodke, ker delam preko študentskega servisa Trudim se sama urejevati finančne stvari, tako da si ne sposojam denarja ali si sposoditi denar (kredit)	• Študentsko delo • Preživljam sama • Si ne sposojam • kredit
3	Trenutno nimam stalnih dohodkov Imam privarčevan denar Moji odhodki so precej nizki ker živim pri starših in mi ti krijejo večino življenjskih stroškov	• Nimam os. dohodkov • Privarčevan denar • starši
4	Brez pomoči mama trenutno ne gre. izredne dohodke mi krije mama Samo moji dohodki (denarna socialna pomoč) mi ne omogočajo preživetja	• Starši-mama • DSP
5	Trenutno nimam stalnih dohodkov Imam privarčevan denar Za življenjsko nujne stvari mi za kritje stroškov posodijo starši .denar si moram izposoditi, večinoma od staršev	• Nimam os. Dohodkov • Privarčevan denar • starši
6	Imam svoje trenutne mesečne dohodke ker delam preko študentskega servisa Ob nakupu avtomobila sem najel kredit	• Študentsko delo • Preživljam sam • kredit
7	Sedanji mesečni prihodki so ok za osnovo. Denarja si ne sposojam	• Študentsko delo • si ne sposojam
8	Imam privarčevan denar Finančna pomoč staršev, brez katerih ne bi mogel opravljati študija v tujini	• Privarčevan denar • starši
9	Preživljam se z žepnino staršev Delam preko študentskega servisa	• Starši • Študentsko delo
10	Imam svoje dohodke od študentskega dela Finančna pomoč staršev	• Študentsko delo • starši

Si lahko privoščite letne/zimske počitnice? Če si jih lahko, ali si jih plačate sami ali vas financira kdo drug?

INTERVJU	počitnice	POJMI/KODE
1	Lahko si jih privoščim	Da
2	Večinoma si privoščim letne počitnice na morju. Pozimi pa običajno grem na enodnevna smučanja.	Da
3	Če bi hotel bi si jih lahko	Da

4	Ne	Ne
5	Sama si jih ne morem privoščiti	Ne
6	Počitnice si lahko privoščim	Da
7	Lahko si privoščim oboje počitnice	Da
8	Do sedaj sem si jih lahko, dvakrat letno	Da
9	Lahko	Da
10	Lahko si jih privoščim	Da

INTERVJU	Financiranje počitnic	POJMI/KODE
1	Vendar zaradi tega ker vse kar zaslužim skozi leto lahko privarčujem, za poletni dopust nekaj denarja prispevajo tudi starši	Varčevanje Starši
2	Počitnice ali druge aktivnosti si financiram sama iz varčevalnega denarja	Varčevanje Samostojno
3	Plačal bi si jih sam	Samostojno
4	Če si želim kam iti si sposodim denar od staršev	Starši
5	Občasno mi kaj dodatno prispevajo starši in omogočijo da grem s prijatelji na kratko morje	Starši
6	Z lastnim financiranjem iz rednega dohodka	Samostojno
7	Si jih sama plačam	Samostojno
8	Počitnice so bile oblika nagrade s strani staršev	Starši
9	Moram varčevati	Varčevanje samostojno
10	Hočem si jih plačevati sama, delam več ur na mesec	Samostojno Opravim več ur na mesec

Čemu se odpoveste v primeru, ko je potrebno varčevanje?

INTERVJU	Odpovedi	POJMI/KODE
1	Vedno začnem varčevati pri prostem času. Ne jem na bone, ne hodim na pijače, ne obiskujem fitnesa, ne udeležujem se koncertov	• Aktivnosti v prostem času • Druženje s prijatelji • Kosila v restavraciji
2	Zmanjšam pijače s prijatelji, kina oziroma prosti čas.	• Druženje s prijatelji • Aktivnosti v prostem času
3	Zaenkrat se mi ni bilo potrebno ničemer odpovedati,	• ničemur
4	Zmanjšam nepotrebne vožnje z avtomobilom. Odpovem se pijačam z prijatelji in hrani v gostilnah in barih	• Druženje s prijatelji • Kosila v restavraciji
5	Odpovem se plačljivim hobijem, druženju s prijatelji, nakupu ne nujno potrebnih stvari	• Aktivnostim v prostem času • Druženje s prijatelji • Nepotrebnim nakupom
6	Nepotrebnim nakupom, luksuznim dobrinam, ko to ni potrebno npr. pivo v gostilnah, nepotrebnim »modnim« dodatkom	• Nepotrebnim nakupom • Druženje s prijatelji
7	Nečemu kar res ne potrebujem Npr. manj hodim na pijače s prijatelji	• Nepotrebnim nakupom • Druženje s prijatelji

8	Odpovem se nepotrebnim izdatkom npr. zabavam, potovanju, športnim aktivnostim	• Nepotrebnim nakupom • Aktivnostim v prostem času
9	izletom	• Potovanju
10	Odpovem se svojim užitkom, ne grem tolikokrat ven s prijatelji	• Druženje s prijatelji • Svojim užitkom

Kaj bi vam pomenil zagotovljen mesečni dohodek 300-600eur? Kako bi ga izkoristili? Kaj bi se vam v življenju spremenilo?

INTE RVJU	koristi utd	POJMI/KODE
1	da staršem ne bi bilo potrebno dajati žepnine in jih s tem finančno bremeniti S tem denarjem bi si plačevala najemnino in stroške stanovanja. Največ bi mi pomenilo, da bi lahko bila samostojna ter bolj neodvisna od staršev ter jih ne bremenila.	• Razbremenitev staršev • Finančna samostojnost • Neodvisnost
2	Lahko bi več varčevala Privoščila bi si lahko več aktivnosti v prostem času lahko bi šla na kakšno potovanje lažje kupila novo stvar in ne bi bilo potrebno najprej navarčevati in nato dati popraviti oz. kupiti novo Problem bi lahko rešila hitreje Lažje bi mi bilo, če bi vedela da imam še vseeno neko določeno vsoto denarja zagotovljeno, ki mi ni nujna za preživetje, ampak vem da je tam, da v primeru ko jo rabim lahko koristim Zdaj si skoraj ne upam vzeti prosto več kot kakšen dan ali dva, če drugače finančno ne znese z denarjem skozi mesec.	• Večje varčevanje • Več aktivnosti • Hitrejša rešitev prob. • Večja varnost • Bolj sproščen delovnik
3	Večje varčevanje Izkoristil bi ga najprej za kakšne nujnejše stvari, ki bi jih bilo potrebno kupiti. Ko bi pokril ta področja, bi ostalo porabil za prosti čas, potovanje. Ne bi bil več finančno odvisen od staršev, lahko bil živel neodvisno od njihove pomoči.	• Večje varčevanje • Hitrejša rešitev. prob • Več aktivnosti • Finančna samostojnost • neodvisnost
4	bolj sproščeno življenje Večjo neodvisnost	• Večja varnost • Neodvisnost • Finančna samostojnost

	sposobnost da svoje stroške poravnam sam	
5	Poplačali bi dolgove UTD bi mi omogočil, da se mi ti ne bi kopičili, saj že na začetku ne bi imela potrebe si sposojati denar Bila bi bolj samostojna Bila bi bolj sproščena, ker mi ne bi bilo potrebno gledati na vsak zapravljen evro lahko varčevala.	• Zbris dolgov • Večja varnost • Varčevanje • Finančna samostojnost
6	Bolj sproščen delovnik, kajti zdaj si težko vzamem kakšen dan prosto, ker moram opraviti določeno število ur, če želim konec meseca zaslužiti dovolj za preživetje sebe in svoje družine, možnost kakšnega prostega dne Lažje bi bilo planirati redno mesečno potrošnjo.	• Bolj sproščen delovnik • Večja varnost
7	dodaten prihodek Življenje se mi ne bi spremenilo, bi bilo pa malo lažje in manj ur de	• Dodaten prihodek • Večja varnost • Bolj sproščen delovnik
8	ne bi potreboval pomoči staršev za zagotavljanje financiranja v času študija bi pa se spremenila moja osebna odvisnost za preživetje	• Finančna samostojnost • Neodvisnost
9	Počutil bi se bolj neodvisnega, ker bi se sam preživljal Lahko bi več varčeval kakšne dopuste in izlete lažje shajal iz meseca v mesec. ne bi več živel doma pri starših	• Neodvisnost • Varčevanje • Počitnice • Večja varnost • Živeti sam • Finančna samostojnost
10	Imela bi redni dohodek omogočil da bi si lahko več privoščila več bi potovala Razbremenila bi starše lahko preživela brez pomoči staršev.	• Dodaten prihodek • Več aktivnosti • Počitnice • Razbremenitev staršev • Finančna samostojnost

Ali imate družino (otroka) oziroma skrbite za/preživljate katerega družinskega člana ali katero drugo osebo? (prosim če opišete koliko otrok imate, za katero osebo skrbite in zakaj...)

INTERVJU	Družina	POJMI/KODE
1	Ne	Ne
2	Živim sama,skrbim sama zase	Ne
3	Nimam družine. živim pri starših	Ne
4	Ne	Ne
5	Ne	Ne
6	Smo 4 članska družina, skrbim za dva otroka. žena ima občasno delo doma	Da
7	Nimam	Ne
8	Ne/nimam	Ne
9	Ne	Ne
10	Ne, skrbim sama zase	ne

Na koga se obrneš če potrebuješ finančno pomoč

INTERVJU	Finančna pomoč	POJMI/KODE
1	Starši Brat	• Starši • Brat/sestra
2	Banka (vzamem kredit)	• Kredit
3	Starši Banka	• Starši • Kredit
4	Starši Brat	• Starši • Brat/sestra
5	Starši Sestra Banka (vzela bi kredit)	• Starši • Sestra • kredit
6	Prijatelji Banka	• Prijatelji • kredit
7	Prijatelji	• Prijatelji
8	Starši Banka (vzamem kredit)	• Starši • kredit
9	Mama Brat Prijatelji	• Starši • Brat/sestra • Prijatelji
10	Starši Študentski kredit	• Starši • kredit

14.4.Sklepne tabele

GLAVNA PODROČJA	NAJPOMEMBNEJŠA PROBLEMATIKA/ODGOVOR	ŠT. VSEH OMENJENIH PROBLEMATIK
Nadaljevanje študija	NE	3
Vstop na trg dela	JA	3
Vzrok nadaljevanja študija	STATUS ŠTUDENTA	4
Vzroki za zaposlitev	FINANČNA SAMOSTOJNOST	3

Dostojna službo	• ZAGOTOVLJENA EKSISTENČNA VARNOST • VESELJE • DOBRA PLAČA	15
Sprejetje nedostojne služb	DA	3
Zakaj bi sprejel/a nedostojno službo?	NI DRUGE SLUŽBE	6
Zakaj ne bi sprejel nedostojne službe?	OSEBNA NAČELA POMANJKANJE MOTIVACIJE	2
Spremembe v primeru izrednega dohodka	VARČEVANJE	5
Življenjsko vodilo	PRIJATELJI	13
Kaj vam omogočajo dohodki?	DOSTOJNO ŽIVLJEJE	6
Varčevanje	DA	2
Preživljanje/financiranje	STARŠI	8
Počitnice	DA	2
Financiranje počitnic	SAMOSTOJNO	4
Odpovedi	DRUŽENJE S PRIJATELJI	7
Koristi UTD	FINANČNA SAMOSTOJNOST	12
Družina	NE	2
Finančna pomoč	STARŠI	4

Tabela: 1	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Nadaljevanje študija	NE	6
	da	2
	ne služba-ja	2

Tabela: 2	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Vstop na trg dela	JA	6
	Možnost zaposlitve-ja	2
	ne	2

Tabela: 3	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Vzrok nadaljevanja študija	Status študenta	3
	Študentsko delo	2
	Malo delovnih mest moje izobrazbe	2
	Dodatna izobrazba	1

Tabela: 4	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Vzroki za zaposlitev	Finančna samostojnost	7
	osamosvojitvev	2
	Prehod študentskega dela v redno zaposlitev	1

Tabela: 5	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Dostojna služba	Zagot. Eksistenčna varnost	4
	Vesetje	4
	Dobra plača	4
	varčevanje	3
	V skladu z mojimi načeli	3
	V skladu z mojo izobrazbo	2
	Spoštovana zaposlitev	2
	Počitnice	2
	Zagot. Dostojno življenje	1
	Večje investicije	1
	Dobri delovni pogoji	1
	Dobri odnosi s sodelavci	1
	Svobodna izbira	1
	Motivacija ni denar	1
	perspektiva	1

Tabela: 6	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Sprejetje nedostojne službe	Da	8
	ne	1
	ne vem	1

Tabela: 7	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Zakaj bi sprejel/a nedostojno službo	Ni druge službe	6
	denar	3
	preživetje	2
	Daljša brezposelnost	2
	Nelagodno preživljanje	1
	Delo namesto DSP	1

Tabela: 8	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Zakaj ne bi sprejel nedostojne službe?	Osebna načela	1
	Pomanjkanje motivacije	1

Tabela: 9	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Spremembe v primeru izrednega dohodka	varčevanje	8
	Redni nujni stroški (redni ns)	5
	Sprotne želje	5
	počitnice	4
	podarila	2

Tabela: 10	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
------------	----------------------------	-----------

Življenjsko vodilo	Prijatelji	7
	družina	4
	potovanje	4
	šport	3
	glasba	3
	punca	1
	samopotrđitev	1
	branje	1
	ustvarjanje	1
	Sprememba okolja	1
	kultura	1
	Družbena potrditev	1
	otroci	1

Tabela: 11	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Kaj vam omogočajo dohodki ?	Dostojno življenje	5
	Ne omogočajo preživetja	3
	Kar nujno potrebujem	2
	Ni popolne finančne gotovosti	1
	Kar si želim	1
	Več aktivnosti v prostem času	1

Tabela: 12	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Varčevanje	Da	8
	Ne	2

Tabela: 13	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Preživljanje/financiranje	starši	7
	Študentsko delo	6
	Privarčevan denar	3
	Nimam osebnih dohodkov	2
	kredit	2
	Preživljam se sama	2
	Denarna socialna pomoč (DSP)	1
	brat	1

Tabela: 14	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Počitnice	Da	8
	Ne	2

Tabela: 15	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Financiranje počitnic	Samostojno	6
	starši	4
	varčevanje	3
	Opravim več ur na mesec	1

Tabela: 16	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Odpovedi	Druženju s prijatelji	7
	Nepotrebnim nakupom	4
	Aktivnostim v prostem času	3
	Kosila v restavraciji	2
	potovanju	1
	Svojim užitkom	1
	ničemur	1

Tabela: 17	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Koristi UTD	Finančna samostojnost	7
	Večja varnost	6
	neodvisnost	5
	Večje varčevanje	4
	Več aktivnosti	3
	Bolj sproščen delovnik	3
	Hitrejše reševanje problemov	2
	Dodaten prihodek	2
	počitnice	2
	Razbremenitev staršev	
	Zbris dolgov	1
	Živeti sam	1

Tabela: 18	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Družina	Ne	9
	Da	1

Tabela: 19	Najpogostejši odgovor/kode	št. izjav
Finančna pomoč	Starši	7
	kredit	6
	prijatelji	3
	Brat/sestra	4

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana **URŠKA PETEK**, vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu **2006/2007** kot redna študentka, izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom **Vpliv univerzalnega temeljnega dohodka na življenje študentov in prvih iskalcev zaposlitve** napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorja doc. dr. Srečo Dragoša.

Datum:

Podpis: